

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Магістерська робота

**на тему «Перспективні напрями розвитку фінтеху в Україні в період
євроінтеграції»**

Виконав: студент 6-го курсу, групи 601-ЕФ

Спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Голубенко С.С.

Керівник: зав.кафедри фінансів, банківського
бізнесу та оподаткування д.е.н., професор
Птащенко Л.О.

Рецензент: зав.кафедри міжнародних
економічних відносин та туризму, д.е.н.
професор Чичкало-Кондрацька І.Б.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань

Голубенко С.С.

Підтверджую достовірність даних,
використаних у роботі

Голубенко С.С.

Полтава, 2022 рок

АНОТАЦІЯ

Голубенко С.С. «Перспективні напрями розвитку фінтеху в Україні в період євроінтеграції». Рукопис. Випускна робота на здобуття Другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2022.

Робота містить 105 сторінок, 9 таблиць, 23 рисунків, список літератури з 98 джерел.

Ключові слова: фінтех, банківська справа, ІТ технології, кібербезпеки, Євроінтеграція

Мета магістерської роботи є розробка методичних рекомендацій і практичних пропозицій щодо розвитку впровадження FinTech в Україні в період Євроінтеграції.

Об'єктом дослідження є вітчизняна та міжнародна практика впровадження FinTech в Україні.

Предмет дослідження – механізми впровадження FinTech в Україні в період Євроінтеграції

У випускній роботі розглянуто комплекс питань, пов'язаних із дослідженням фінансових технологій та перспектив їхнього розвитку в Україні. Також розглянуто питання розвитку фінтеху в зарубіжних країнах та детально досліджений приклад Німеччини, який можна інтегрувати в Україну за умови подальшої інтеграції нашої країни у європейський фінансовий простір.

ANNOTATION

Holubenko S.S. "Perspective directions for the development of fintech in Ukraine in the period of European integration". Manuscript. Final work for obtaining the second (master`s) level of higher education in the specialty 072 "Finance, banking and insurance" - National University "Poltava Polytechnic named after Yuriy Kondratyuk", Poltava, 2022.

The work contains 105 pages, 9 tables, 23 figures, a list of references from 98 sources.

Keywords: fintech, banking, IT technologies, cybersecurity, European integration

The purpose of the master's work is to develop methodological recommendations and practical proposals for the development of FinTech implementation in Ukraine during the period of European integration.

The object of the study is the domestic and international practice of implementing Fintech in Ukraine.

The subject of the study is the mechanisms for implementing FinTech in Ukraine during the period of European integration

The final work considers a set of issues related to the study of financial technologies and the prospects for their development in Ukraine. Also discussed are the development of fintech in foreign countries and a detailed study of the example of Germany, which can be integrated into Ukraine with further integration of our country into the European financial space.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Розділ 1. Ринок банківських послуг в процесі євроінтеграційних процесів.....	9
1.1. Сутність ринку банківських послуг.....	9
1.2. Основні регулятори на ринку банківських послуг.....	14
1.3. Класифікація банківських послуг.....	22
Розділ 2. Проблеми формування банківських послуг.....	31
2.1. Особливості розвитку ринків банківських послуг на основі розвитку фінтеху в світі.....	31
2.2. Всесвітній досвід та взаємозв'язок ІТ технології та фінтеху.....	39
2.3. Залежність розвитку фінтеху від ІТ.....	44
Розділ 3. Аналіз ефективності використання фінансових технологій на ринку фінансових послуг в Україні.....	53
3.1. Дослідження використання фінансових технологій банківськими установами.....	53
3.2. Аналіз нормативного забезпечення розвитку фінтеху в Україні.....	57
3.3. Загрози та ризики використання фінтеху.....	68
3.4. Порівняльний аналіз діяльності українських банків на прикладі АТ «Ощадбанк» та АТ «Кредобанк».....	71
Розділ 4. Розвиток фінтеху в Євроінтеграційних процесах.....	79
4.1. Перспективи інтеграції фінансових послуг України в Європейський простір.....	79
4.2. Стратегічні напрями Євроінтеграційного розвитку фінтеху в Україні.....	87
Висновки.....	93
Список використаної літератури.....	96
Додаток.....	105

				MP	601-ЕФ	20115	
	П. І. Б.	Підпис	Дата				
<i>Розроб.</i>	<i>Голубенко С.С.</i>			«Перспективні напрями розвитку фінтеху в Україні в період євроінтеграцій»	Літ.	Арк.	Акрюзів
<i>Перевір.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>				105	110	
<i>Н. Контр.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>				<i>Національний університет «Львівська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>		
<i>Затверд.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>						

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансові технології або FinTech є напрямком розвитку фінансових операцій, що робить такі операції більш ефективними і менш затратними. Зазначені технології розвивають і впроваджують в життя так звані стартапи, які в процесі своєї діяльності створюють потужну конкуренцію традиційним банкам під час надання платіжних послуг і послуг з овердрафту. Вони працюють в сегменті ринку, на якому діють компанії з надання традиційних фінансових послуг і є традиційними фінансовими організаціями та інноваційні компанії, що впливають на зміну сучасних технологій та природи фінансових посередницьких послуг.

Революція в індустрії FinTech технологій мала величезний вплив на банківську сферу та на банківські операції. Вони врзалися в банківський сектор і перевернули уявлення про стандартні банківські послуги, створивши нові рішення старих проблем. Традиційні банки та інші фінансові установи, які мали явні переваги кілька років тому, тепер стикаються з конкуренцією. FinTech технологій створили унікальні послуги у банківській сфері і саме завдяки їхньому прориву людству стали відомі такі поняття як онлайн-банкінг та мобільний банкінг.

Теоретичним аспектам розвитку впровадження та розвитку FinTech в Україні присвячені праці таких авторів, як: Бондаренко Л. П., Гаврилко Т. О., Гончаренко А. С., Жердецька Л. В., Коваленко В. В., Кузьмінов С. В., Рябокінь М. В., Татяніна С. М., Шевченко О. М. та ін. Водночас, дослідженню сучасного стану впровадження FinTech в банківську діяльність в Україні, обґрунтування основних проблем та закономірностей їх розвитку у науковій літературі останніх років приділялось недостатньо уваги.

Мета магістерської роботи є розробка методичних рекомендацій і практичних пропозицій щодо розвитку впровадження FinTech в Україні в період Євроінтеграції.

Відповідно до вказаної мети в роботі поставлені такі *завдання*:

1. Визначити сутність ринку банківських послуг
2. Проаналізувати основні регулятори на ринку банківських послуг
3. Вивчити класифікацію банківських послуг

Дослідити особливості розвитку ринків банківських послуг на основі розвитку фінтеху в світі.

4. Проаналізувати всесвітній досвід та взаємозв'язок іт технології та фінтеху

5. Дослідити залежність розвитку фінт теху від іт

Провести дослідження використання фінансових технологій банківськими установами

6. Зробити аналіз нормативного забезпечення розвитку фінтеху в Україні

7. Визначити загрози та ризики використання фінтеху

8. Розглянути перспективи інтеграції фінансових послуг України в Європейський простір

9. Визначити стратегічні напрями Євроінтеграційного розвитку фінтеху в Україні.

Об'єктом дослідження є вітчизняна та міжнародна практика впровадження FinTech в Україні.

Предмет дослідження – механізми впровадження FinTech в Україні в період Євроінтеграції

Методологічну і теоретичну основу роботи складають напрацювання українських і зарубіжних науковців з приводу впровадження FinTech в банківську діяльність, законодавчі і нормативні акти Верховної Ради України, Національного банку, внутрішньобанківські інструкції і положення.

Інформаційну основу роботи становлять законодавчі і нормативно-правові акти Верховної Ради України, дані офіційного сайту Державного комітету статистики України і Національного банку України. У роботі також використано дані монографічних і періодичних видань, матеріали науково-практичних конференцій.

В процесі проведення дослідження використовувались *методи*: аналізу і синтезу, наукової абстракції, класифікації та системного підходу, що дозволили уточнити економічну суть «фінансових технологій». Використано методи логічного узагальнення для забезпечення послідовності наукового дослідження. Вирішено окремі завдання за використанням наступних методів: статичний аналіз, спостереження та графічне зображення даних – для дослідження динаміки та показників розвитку фінтеху в Україні та світі.

Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, додатків, списку використаних джерел із 98 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 105 сторінок, 9 таблиць, 23 рисунки.

РОЗДІЛ 1

РИНОК БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

1.1. Сутність ринку банківських послуг

З погляду права, трактування категорії «банківська послуга» регламентує банківську послугу як банківську операцію (сукупність банківських операцій), що відображається, відповідно до правил ведення бухгалтерського обліку, у комерційних банках на окремому рахунку .

Нині у науковому середовищі точаться дискусії з приводу того, що розуміти під банківською послугою. Так, Болдова А.А. вважає, що банківські послуги є набір операцій, які виконуються у процесі грошового обігу [1, с. 74]. Аналогічної думки дотримується Дзюблюк О.В, яка дійшла висновку, що під банківською послугою доцільно розуміти сукупність операцій, які за своєю сутністю є взаємопов'язаним набором дій, що реалізуються під час грошового обігу та орієнтовані задоволення потреб клієнта. Вона також пояснює, що у своїй діяльності банки реалізують пакети послуг, що є банківськими продуктами, що поєднують у собі трансакційні, кредитно-депозитні та операційні послуги [2, с. 89].

Захарченко О.М, аналізуючи категорію банківська послуга, зробив висновок, що вона є кінцевим результатом операції, що виражається в корисному ефекті – у задоволенні конкретної потреби клієнта [3, с. 123].

У свою чергу, О.А. Мазур та А.М. Богун наводять дещо іншу інтерпретацію, характеризуючи банківську послугу у вигляді наданої клієнтам різноманітної професійної діяльності (інтелектуальної, фінансової, технічної, технологічної), яка оптимізує та супроводжує проведення операцій у банку [4, с. 18].

Сороківська З.К. наводить наступну дефініцію банківської послуги – це угода, здійснювана з метою отримання прибутку комерційним банком, що

має виняткове право на її проведення з дії закону, також у процесі її здійснення відбувається задоволення потреб фізичних та юридичних осіб [5, с. 67].

Провівши комплексний аналіз термінології банківських продуктів та послуг, розглянувши різні точки зору вчених, які розкривають різні функціональні та специфічні особливості економічного змісту категоріального апарату в галузі банківської термінології, автори вважають важливим розширити та більш точно визначити економічну категорію «банківська послуга» з метою формування об'єктивного розуміння зазначених категорій.

Найбільш об'єктивним, з погляду авторів, детермінантом денотату «банківська послуга» є сукупність професійних видів діяльності кредитної організації, що надаються, на роздрібному ринку банківських послуг для досягнення клієнтом бажаного результату, який максимально задовольняє його потреби.

Проаналізувавши дескрипції економічних категорій, автори вважають раціональним перейти до розгляду ринку банківських послуг, що визначається двоєдиною природою. З одного боку, він постає як сукупність відносин, що складаються з приводу задоволення економічних потреб клієнтів і суспільства, а з іншого боку, є сукупністю послуг із залучення та розміщення коштів фізичних та юридичних осіб з організації грошового обігу, що надаються кредитно-фінансовими інститутами у вигляді банківських операцій та інших угод як виняткового виду діяльності [6, с. 45].

Стратегічне завдання розвитку ринку банківських послуг полягає у донесенні необхідної банківської послуги чи продукту конкретному споживачеві у час, будь-яку географічну точку і з оптимальної ціни. Вирішення проблеми полягає у збалансованій банківській системі, що складається з великих, середніх та дрібних банків, що перебувають у приватній власності та функціонують в умовах сформованого конкурентного середовища. Тільки така система здатна повною мірою забезпечити

банківськими послугами всіх економічних суб'єктів по всій території України.

До сучасних тенденцій, що характеризують розвиток ринку роздрібних банківських послуг, можна віднести: збільшення асортименту пропонованих продуктів та послуг на основі виділення клієнтських сегментів, фокусування на пропозиції пакетованих продуктів та послуг та інші.

Внаслідок цього можна відзначити, що процес розвитку роздрібних банківських послуг полягає в переході на нові стандарти роздрібного банківського обслуговування, що дає змогу правильно здійснювати оцінку фінансового стану та перспектив розвитку кредитної організації, а також визначати готовність банків до подолання кризових явищ.

Недостатній розвиток ринку банківських послуг є одним із стратегічних факторів, що гальмують підприємницьку та інвестиційну активність. Безпосередньо з цієї причини активізація ринку банківських послуг, що сприяє формуванню у банків відповідної фінансової поведінки, стає однією з найбільш значущих проблем економічного розвитку нашої країни, яка потребує системного аналізу та виявлення потенційних можливостей кредитно-фінансових інститутів, що функціонують у ньому [7, с. 80].

Результативне забезпечення державою стабільності ринку банківських послуг допустиме лише з допомогою певного правового регулювання, заснованого на обліку найважливіших економічних закономірностей. Без державного на економічні відносини ринок самостійно неспроможний забезпечити власну стабільність. Отже, стабільність ринку банківських послуг значною мірою досягається шляхом державного регулювання банківської діяльності.

Стратегічне значення ринку банківських послуг у сфері економіки країни не викликає сумнівів. Однак саме роздрібний банківський бізнес з раціональною фінансовою поведінкою покликаний забезпечити високу фінансову ефективність та соціально-економічну стабільність, що в

результаті сприятиме на весь господарський механізм території, конкурентоспроможність та стійкість економіки як країни, так і окремо взятого регіону. У зв'язку з цим потрібне уточнення деяких позицій теорії ринку банківських послуг.

Дослідження ринку банківських послуг як системи кредитно-фінансових відносин дозволяє охарактеризувати його середовище через сукупність взаємозалежних складових [8, с. 20]:

- суб'єкти ринку: банки спеціалізовані та універсальні; небанківські фінансово-кредитні інститути – кредитні кооперативи, лізингові, факторингові, форфейтингові компанії, обліково-вексельні контори, клірингові та дилінгові центри та інші; нефінансові учасники ринку: юридичні та фізичні особи;

- банківські послуги та банківські продукти, дозволені українським законодавством;

- попит та пропозиція, що формують ціни на ринку банківських послуг;

- органи, які здійснюють регулювання банківської діяльності (НБУ);

- конкуренція над ринком банківських послуг;

- інформація про стан ринку банківських послуг, тенденції його розвитку, його учасників;

- ринкова інфраструктура, тобто. установи та організації, які забезпечують діяльність кредитних організацій, до яких належать: спеціалізовані інформаційно-аналітичні центри, аудиторські компанії, рейтингові агенції, кредитні бюро, системи зв'язку.

Розгляд ринку банківських послуг як сукупності взаємопов'язаних елементів призводить до висновку про необхідність наявності всіх складових для його розвитку та успішного виконання основних функцій [9, 10]:

- посередницька – на ринку банківських послуг як фінансові посередники
- виступають кредитно-фінансові інститути, що пов'язують інтереси ощадників та споживачів;
- ціноутворююча – відбувається формування оптимальної ціни за допомогою впливу мінливої кон'юнктури;
- інформаційна – полягає у наданні надійної та релевантної інформації про якісні та кількісні характеристики наданих послуг;
- регулююча - відбувається регулювання відносин, що виникають між суб'єктами ринку банківських послуг, за допомогою встановлення норм та правил поведінки, регламентованих законодавством України та звичаями ділового обороту;
- стимулююча – активізація різних посередницьких видів діяльності суб'єктів ринку банківських послуг, вкладених у розвиток економічного потенціалу банківської галузі, і інших галузей економіки;
- оздоровлююча – сприяє відновленню економіки країни, суб'єктно-об'єктних зв'язків економічних агентів різних галузей економіки, а також усунення негативних наслідків кризових явищ.

З метою упорядкування накопичених знань та кращого розуміння ринку банківських послуг доцільно навести його класифікацію. Найбільш поширеними підходами до структурування ринку банківських послуг є [11, с. 43]:

- 1) продуктової - сегментація ринку банківських послуг відбувається відповідно до видів наданих банківських послуг та механізмів їх реалізації;
- 2) клієнтський – класифікується за суб'єктами споживчого попиту: для фізичних осіб – спираючись на етап життєвого циклу людини, для юридичних – залежно від «розмірів» бізнесу;
- 3) просторовий – сегментація ринку банківських послуг проходить: за локальною ознакою – може складатися не більше міста, села, регіону

(місцевий); за національною ознакою – у межах окремої країни (внутрішній); за міжнародною ознакою – тут виділяється два підрівні: світовий ринок та ринок міжкраїнних об'єднань (наприклад, ЄС або ринок Мексики, Канади та США) [12, с. 109].

У вузькому значенні ринок роздрібних банківських послуг є сегментом фінансового ринку, у широкому – це інтеграція різних секторів фінансового (банківського, страхового, інвестиційного, пенсійного) та нефінансового ринку (консалтингового, оцінного, маркетингових досліджень).

1.2. Основні регулятори на ринку банківських послуг

Адміністративно-правове регулювання банківської системи є складним правовим механізмом, який є великою кількістю правових норм. При цьому сам механізм є якоюсь класичною категорією правового регулювання, що багато в чому визначає його специфіку.

Визначення банківської системи також існує на законодавчому рівні. Відповідно до статті 4 Закону України «Про банки та банківську діяльність» банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, створених та чинних на території України відповідно до положень чинного законодавства [13]

На території нашої країни Національний банк України (далі – НБУ) відіграє ключову роль у сфері державного впливу та координації банківської системи. Зазначений орган є центральним банком держави, спеціальним центральним органом державного управління, правовим статусом, завданнями, функціями, повноваженнями та принципами організації якого визначаються Конституцією та іншими законодавчими актами [14]. Законодавством визначено досить широке коло функцій НБУ, до якого, входять:

- Забезпечення стабільності грошової одиниці;
- Розробка та реалізація грошово-кредитної політики;

- Здійснення емісії національної валюти України на монопольній основі;
- Надання кредиту банкам в останній інстанції;
- Організація системи рефінансування;
- Регулювання платіжних систем та систем розрахунків на території держави, визначення порядку та форм розрахунків, у тому числі між банками;
- Здійснення банківського регулювання та нагляду в індивідуальному порядку та на консолідованій основі та ін. [14, 15].

Слід зазначити, що згідно із статтею 1 Закону України «Про Національний банк України» сутністю регулювання банківської системи Національного банку є встановлення системи правил, що регулюють діяльність банків, визначення загальних засад банківська діяльність, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства [14, 15]. Основні форми адміністративно-правового регулювання банківської системи та діяльності банків на сьогоднішній день визначаються:

- 1) По-перше, адміністративне регулювання, яке включає:
 - Реєстрацію банків та ліцензування їх діяльності;
 - Встановлення вимог та обмежень діяльності банків;
 - Застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру;
 - Контроль за діяльністю банків;
 - Надання рекомендацій щодо діяльності банків;
- 2) По-друге, індикативне регулювання, яке включає:
 - Встановлення обов'язкових економічних нормативів;
 - Визначення нормативу обов'язкових резервів для банків;
 - Встановлення ставок відрахувань у резерви покриття ризиків від активних банківських операцій;

- Визначення відсоткової політики;
- Рефінансування банків;
- Кореспондентські відносини;
- Управління валютними резервами, включаючи валютні інтервенції;
- Угоди з цінними паперами на ринку;
- Ввезення та вивезення капіталу.

3) По-третє, банківський нагляд [13].

Остання форма, безсумнівно, є пріоритетною порівняно з іншими, враховуючи той факт, що метою банківського нагляду є забезпечення стабільності банківської системи та захист інтересів вкладників та кредиторів банку щодо збереження зберігання коштів клієнтів у банку. облікові записи. Крім того, виняткова ознака адміністративно-правового регулювання у формі банківського нагляду підтверджується такими аспектами:

- Обсяг реалізації, оскільки відповідно до законодавства наглядова діяльність НБУ охоплює всі банківські установи, що діють на території України, а також учасників банківських груп за кордоном;
- Можливість отримання інформації, у тому числі конференції, від органів державної влади та інших осіб з метою банківського нагляду;
- Наявність права вимагати від банків та їх керівників, а також банківських груп, учасників банківських груп усунення порушень банківського законодавства, виконання нормативних актів НБУ тощо;
- Наявність права на запровадження особливого режиму контролю за діяльністю банків та призначення кураторів тощо [13]

Деякі питання адміністративно-правового регулювання банківської системи регулюються на підзаконному рівні, а саме у положеннях постанов Національного банку України. Постанови закріплюють кількість нормативних актів та інструкцій, що регулюють окремі аспекти провадження банківської діяльності. Вони, як правило, мають імперативний характер,

тобто вимагають суворого дотримання з боку певних банківських установ та органів НБУ.

Цікава, на наш погляд, наукова точка зору Іскізарова О.М., який вважає, що поряд з формами адміністративно-правового регулювання банківської системи, встановленими у Законі України «Про банки та банківську діяльність» та Законі України «Про Національний банк України», певні повноваження у реалізації цього механізму має Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. На підставі положень Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», учений наголошує, що цей нормативно-правовий акт чітко встановлює та розмежовує повноваження Фонду та Національного банку України щодо порядку виведення з ринку та ліквідація неплатоспроможних комерційних банків. При цьому він зазначає, що весь розділ IX аналізованого Закону присвячено координації діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та Національного банку України, що свідчить про важливість цього питання [16, 17].

Таким чином проведений аналіз показав, що в Україні механізм адміністративно-правового регулювання банківської системи повністю закріплений у рамках діяльності Національного банку України, який виступає головним органом у зазначеній галузі. Позитивним моментом є те, що у законодавстві чітко закріплено повноваження НБУ щодо реалізації механізму державного впливу на банківську систему. Натомість деякі вчені вказують на загальну недосконалість правової бази останньої, відзначаючи її громіздкість. Наприклад, Сениш П.М. вказує на те, що адміністративно-правове регулювання банківської системи ускладнене, по-перше, наявністю великої кількості правових актів, по-друге, частими змінами та доповненнями до них, по-третє, відсутністю єдиного кодифікованого акта про банківську діяльність [18, с. 326]. Тобто виникає ситуація, коли повноваження відповідних органів у сфері державного регулювання банківської системи законодавчо закріплені у положеннях одразу кількох актів різної ієрархічної підпорядкованості.

Їхні положення часто суперечать одне одному, що зрештою ускладнює практичну реалізацію механізму адміністративно-правового регулювання банківської системи загалом.

Світовий досвід адміністративно-правового регулювання банківської системи суттєво відрізняється від вітчизняного. Це, передусім, пов'язано з тим, що багато зарубіжних країн століттями вибудовували свої банківські системи та механізми на них за умов ринкової економіки. Наприклад, Великобританію по праву можна вважати першоджерелом традицій у сфері адміністративно-правового регулювання банківської системи, оскільки у цій країні 1694 року було створено перший у світі центральний банк [19]. Водночас у Великій Британії досить довгий час була відсутня законодавча база щодо державного регулювання банківської системи. Зокрема банківський нагляд здійснювався на підставі Закону про акціонерні товариства. Результатом такої системи регулювання стала поява великих банківських об'єднань із широкою системою філій та відділень у країні та за кордоном. З кінця 70-х років ситуація почала змінюватися, оскільки у країні посилювався контроль та регулювання кредитно-фінансової сфери. Відповідно до Закону 1979 р. було запроваджено обов'язкове ліцензування комерційних банків та створено загальнодержавний фонд захисту депозитів. Закон про банки 1987 р. визначив правила діяльності комерційних банків, порядок злиття банків, запровадив аудит [20, с. 218; 21, с. 165]. На сьогоднішній день банківська система Великобританії має добре розвинену інфраструктуру, спирається на сильний грошовий ринок, тісно пов'язана з основними фінансовими центрами світу, переважно орієнтована на обслуговування міжнародних економічних відносин. Банк Англії є фінансовою установою, незалежною від уряду. Проте формально він, як і раніше, підпорядковується Міністерству фінансів. До основних повноважень Банку Англії відносяться:

- Проведення грошово-кредитної політики та емісія національної валюти;
- Підтримка стабільності фінансової системи;

– Регулювання та нагляд за іншими банками та фінансовими установами [19].

Не менш цікавим є механізм адміністративно-правового регулювання банківської системи Сполучених Штатів Америки. Довгий час вплив держави на банківську систему США був поверховим і спрямований виключно на забезпечення депозитів та підтримку банківських установ з метою запобігання банкрутству останніх. Це було пов'язано з тим, що у США до ХХ століття мало був центрального банку-емітента [22].

На сьогоднішній день адміністративно-правове регулювання банківської системи здійснюється на двох рівнях: національному та державному. Центральним державним органом у цьому механізмі є Федеральна резервна система (далі - ФРС). До його складу входять Федеральні резервні банки, а також Рада управляючих, що виступає як ключовий наглядовий і регулюючий орган у рамках ФРС, який у своїй діяльності реалізує чотири основні функції, а саме:

- 1) вплив на пропозицію грошей та кредиту;
- 2) регулювання діяльності та нагляд за фінансовими установами;
- 3) роль банку та фінансового представника держави;
- 4) пропозиція платіжних послуг громадянам через депозитні установи

[22, 23]

Тобто, на відміну багатьох європейських держав, банківська система США регулюється Федеральною резервною системою — сукупністю взаємозалежних інститутів, але з єдиним державним органом від імені центрального банку.

Однією з найдосконаліших у світі є німецька модель адміністративно-правового регулювання банківської системи [24]. Банківська система Німеччини в цілому складається з Федерального банку [25], універсальних банків, що включають приватні, кооперативні та державні банки, та спеціалізованих банків, які є приватними та громадськими банками. Центральне місце у цій системі займає Бундесбанк. На нього покладається

здійснення регулювання за допомогою наданих йому законом валютно-грошових повноважень, грошового обігу та кредитного забезпечення економіки з метою підтримки валютної стабільності. Крім того, Бундесбанк «дбає» про банківську діяльність розрахункової системи в країні та за кордоном. У його розпорядженні знаходиться низка монетарних та політичних інструментів, що використовуються ним самостійно, без втручання інших відомств [25].

Безпосередньо адміністративні та наглядові повноваження щодо банківської системи та її окремих компонентів у Німеччині покладено на Федеральне бюро контролю, яке підпорядковується вказівкам та нагляду з боку федерального міністра фінансів. Функція контролю не входить до компетенції Бундесбанку, щоб запобігти адміністративному тиску на банки. Управління є самостійним федеральним вищим органом управління системою кредитних організацій, видає ліцензії на провадження банківської діяльності, встановлює обов'язкові вимоги до банківських установ, здійснює нагляд за дотриманням банківського законодавства, має право вимагати від банків будь-яку інформацію, перевірки, втручатися в оперативну діяльність та видавати накази про негайне припинення діяльності [26, с. 78].

Механізм адміністративно-правового регулювання банківської системи Франції характеризується високим рівнем ефективності. Головною особливістю банківської системи зазначеної країни є те, що вона повністю перебуває під контролем держави. Французькі банки не тільки не мають права приховувати від відповідних державних служб розмір та форму рахунків та рух капіталу, а й зобов'язані інформувати їх про значні операції, особливо із зарубіжними країнами [27, 156]

Основними методами грошово-кредитного регулювання економіки та банківської системи Франції Центральним банком є:

- Бухгалтерські операції;
- Операції на відкритому ринку;

- Зміни нормативів обов'язкових резервів кредитних організацій у центральному банку;
- Контроль за кредитами.

Банківське регулювання та Банківська комісія здійснюють адміністративно-правове регулювання банківської системи в межах своїх повноважень. Перший орган займається розробкою та прийняттям нормативно-правових актів щодо координації діяльності банків та кредитних організацій. По суті Комітет приймає обов'язкові економічні стандарти. У свою чергу, Банківська комісія забезпечує безпеку французької банківської системи [18].

Вітчизняний досвід державно-правового впливу на банківську систему ґрунтується на закріпленні повноважень у цій сфері в рамках діяльності Національного банку України. Дана модель адміністративно-правового регулювання банківської системи загалом не є ефективною та «прозорою» порівняно із закордонною моделлю, а її реалізація ускладнюється недосконалою нормативно-правовою базою, положення якої найчастіше суперечливі.

Аналіз зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання банківської системи показав, що у більшості країн цей механізм спрямовано розподіл повноважень між різними державними органами. Інакше кажучи, регулювання банківської системи здійснюється кількома відомствами у межах їх повноважень. Метою такого підходу є забезпечення безпеки банківської системи від тиску центрального банку країни.

Водночас надмірний розподіл повноважень між багатьма органами державної влади може суттєво ускладнити адміністративно-правове регулювання банківської системи. Найбільш яскраво це виражено у досвіді США. Наявність великої кількості регулюючих державних та недержавних органів на додаток до спеціальної правової системи, що має загальнофедеральний та регіональний рівні, негативно впливає на механізм державного впливу на банківську систему, викликаючи її громіздкість. У

зв'язку з цим недоцільно переймати та впроваджувати досвід цієї країни у правову систему України.

У результаті слід наголосити на необхідності зміни механізму адміністративно-правового регулювання на території нашої держави. У цьому контексті є доцільним досвід Німеччини та Франції, де регулятивні та контрольні повноваження розділені між центральним банком та іншими державними відомствами, що, у свою чергу, знижує ризик адміністративного тиску на окремі банківські установи та банківську систему загалом. найбільш підходящим для реалізації. Крім того, побудова дієвого та дієвого механізму адміністративно-правового регулювання банківської системи потребує систематизації чинного законодавства у цій сфері з метою усунення протиріч та прогалин.

1.3. Класифікація банківських послуг

Банківських послуг налічується кілька сотень, вони є достаньо різноманітними, а в умовах конкуренції та глобалізації їх кількість лише зростає. Раніше відокремлені види послуг, об'єднуючись у будь-якій галузі, у межах певної сфери діяльності, утворюють новий комплекс послуг (наприклад, інтернет-банкінг). Збільшуючи можливості зіткнення банківських послуг з різними сферами діяльності, банк може підвищити свою конкурентоспроможність та послабити можливі ризики за рахунок їхньої диверсифікації. У цьому тенденція диверсифікації сфери банківських послуг посилюється. Це викликає необхідність їхньої класифікації – стійкого розмежування, що ґрунтується на найістотніших ознаках, які мало змінюються в часі та просторі.

Банківські послуги можна класифікувати за такими параметрами:

- Ступінь контакту із споживачами,
- Ступінь регулювання законодавством та нормативними актами,
- Трудомісткість,

- Сегменти споживачів та ін.

Класифікація банківських послуг може також виражатися у переліку банківських послуг, який розглядається та приймається на етапі створення банку, з урахуванням будь-якої політики банку та при визначенні його місії.

Традиційна класифікація банківських послуг запропонована Снігурською Л.П. за трьома «типовими» групами:

- 1) Залучення коштів;
- 2) Розміщення коштів;
- 3) Розрахунково-касові послуги.

Усі операції комерційного банку умовно поділяються на три групи:

- Пасивні операції (залучення коштів);
- Активні операції (розміщення коштів);
- Активно-пасивні (посередницькі, трастові та інші) операції [29].

З цією класифікацією згодні багато вчених і фахівців. Найчастіше саме таке угруповання банківських послуг наводиться щодо банківських операцій у фінансових словниках.

Ті чи інші розглянуті послуги не надаються клієнтам банків у чистому вигляді. На етапі розвитку банківської справи відбувається «перемішування» різних видів послуг, пакети яких продають як «банківські продукти».

У своєму підручнику про банківські послуги Брегеда О. наводить класифікацію та банківських продуктів [30, с. 75]. В основі цієї класифікації лежить ознака спрямованості діяльності кредитної організації:

- Традиційний – в основному банківські кредити, депозити, тощо;
- Додатковий – надання послуг з перечення грошей, хеджування ризиків, тощо;
- Нетрадиційний – це видача гарантій, факторингові, лізингові операції, тощо.

Подібні напрями класифікації банківських послуг наводять у своїх працях Коваленко Н., Човнюк Ю., Петрук О. [31, 32], які пропонують

класифікацію банківських послуг за двома класифікаційними групами (див. рис. 1.1).

Рис. 1.1. – Класифікація банківських послуг

Джерело [31, 32]

Економіст Шевченко Р. І. доповнює розглянуті класифікаційні групи третьою групою – «з диференціації різних складових послуг», до неї включено [33]:

- а) "ядерні" (базові) банківські послуги. Ця категорія має такі складові:
- Матеріальну (обладнання),
 - Інтелектуальну (компетенція персоналу),
 - Інформаційну (ІТ, Інтернет),
 - Мотиваційну та ін.

До цієї категорії Шевченко Р. І. відносить банківські послуги із забезпечення надійності, прозорості, доступності, своєчасності, безпеки діяльності з метою оптимізації та підвищення ефективності;

б) «периферійні» (інфраструктурні, обслуговуючі) банківські послуги. Вони мають фінансові, маркетингові, логістичні, комунікативні, стратегічні, тактичні, інтеграційні, мережеві та інші складові, до якої входять:

- Послуги з управління якістю;
- Корпоративне управління;
- Послуги з навчання персоналу;
- Банківський контроль;
- Сертифікація, планування, моніторинг, аутсорсинг, франчайзинг;
- PR-послуги і т. д.

У той же час розшифровка такої класифікації банківських послуг є неточною та неповною, оскільки компетенція персоналу, обладнання, ІТ-технології також важливі та використовуються при наданні «периферійних» послуг. Більш поглиблена класифікація банківських послуг за складовими описується Савіном К. у їхній концепції. Вона передбачає, що банківський продукт складається із сукупності банківських операцій та послуг [34].

«Ядром» банківського продукту є основний продукт чи базова номенклатура послуг: кредитування, послуги з вкладення капіталу та розрахунків, операції з валютою тощо. У свою чергу у «периферії» послуг виділяють ще два рівні:

- Реальний продукт або поточна номенклатура послуг;
- Розширений банківський продукт.

Таким чином, банківський продукт представляється у вигляді трьох складових: основного, реального та розширеного продуктів.

Базова номенклатура банківських послуг українських банків приблизно однакова. До групи «периферійних» послуг входять додаткові послуги, які доповнюють основні напрямки діяльності банку, не видозмінюючи та не

торкаючись їх, з метою залучення клієнтів, формування їхньої довіри, стійких зв'язків із ними.

Друга складова банківського продукту – поточна номенклатура послуг (реальний товар). З урахуванням мінливості потреб клієнтів інформаційних та маркетингових технологій вона постійно розвивається. Банківські послуги такого виду можуть приносити невеликий дохід у порівнянні з основними банківськими послугами – вони великою мірою спрямовані на спонукання клієнта до придбання найбільшої кількості послуг, переклад випадкового клієнта в постійного.

Розглядаючи асортимент послуг, що надаються банками, можна відзначити залежність їхнього діапазону від величини банку, а саме – розмірів його власного капіталу, пасивів та активів. Так, банк пропонує послуги, починаючи з традиційних (кредитування, депозити та вклади, РКО, випуск та обслуговування пластикових карток), додаючи найскладніші послуги залежно від масштабів діяльності (лізинг, форфейтинг, факторинг тощо). При цьому самі банки ділять послуги на три категорії, залежно від цільової аудиторії:

- Послуги приватним чи фізичним особам;
- Послуги юридичним особам чи корпоративним клієнтам;
- Послуги фінансових організацій.

Будь-яка класифікація банківських послуг буде недостатньо повною. На думку авторів, врахувати всі особливості банківських послуг неможливо через суб'єктивізм учених, що їх класифікують, і безперервного розвитку банківської сфери.

Основним принципом банківського маркетингу є орієнтація задоволення потреб клієнта у фінансових ресурсах. Тому насамперед банківську послугу слід розглянути з погляду суб'єкта: кому може бути надана послуга – фізичній чи юридичній особі [35, с. 125].

Група фізичних осіб у свою чергу може бути поділена залежно від цільової аудиторії, що споживає банківські послуги та банківські продукти: робітники, державні службовці, пенсіонери та ін.

Група юридичних поділяється за ознакою організаційно-правових форм підприємств:

- господарські товариства (приватні підприємства);
- Господарські товариства (акціонерні товариства – відкриті та закриті, з обмеженою відповідальністю);
- Виробничі кооперативи;
- Державні та муніципальні унітарні підприємства (на правах господарського відання та на праві оперативного управління) та ін.

Клієнт з кожної групи споживає банківську послугу як будь-який об'єкт. Це лежить в основі послуги і виражає форму задоволення потреби клієнта: у грошових коштах, дорогоцінному камінні і металах, цінних паперах, в інформації, формі представлення цього об'єкта тощо.

Надаючи ту чи іншу послугу, банк насамперед має на меті отримання вигоди для себе. Тому з позиції банку всі ці об'єкти послуг можуть надаватися суб'єктами, що споживають послуги, і поділятися за функціональним значенням (пасивні, активні та комісійно-посередницькі банківські послуги).

Група активних операцій включає основні банківські послуги та операції, які також найчастіше відображені у балансі банку в активах. Наприклад, позикові, розрахункові, касові, інвестиційні, фондові, валютні, гарантійні.

До пасивних операцій належать [36, с. 98]:

- Залучення коштів на депозити та вклади;
- Залучення коштів як позики;
- Кореспондентські рахунки;
- Залучення коштів шляхом випуску цінних паперів та розміщення паїв та ін.

До групи комісійно-посередницьких послуг входять юридичні, посередницькі, торгово-комісійні, розрахункові операції, будь-які додаткові послуги, що надаються клієнту.

За ознакою складності надання банківські послуги можна класифікувати так:

- Банківська операція,
- Банківська послуга,
- Основний банківський продукт,
- Поточний банківський продукт,
- Розширений банківський продукт.

Комбінація послуг та операцій з першої чи другої класифікаційних груп з послугами з третьої класифікаційної групи є певним банківським продуктом.

Банківські активні та пасивні операції та послуги є фундаментом банківського продукту. Якщо основний банківський продукт доповнити послугами з третьої групи, необхідні його здійснення, які на початковому етапі клієнтом не розглядаються, але передбачаються, вийде певний поточний банківський продукт.

Третій рівень банківського продукту – це розширений банківський продукт. Він сформований з поточного продукту та послуг, спрямованих на утримання та повторне залучення клієнта шляхом підвищення якості фінансово-кредитних відносин банку та клієнта. Це виявляється у індивідуальному підході до реалізації банківської послуги клієнту. З цією метою створюються особливі умови реалізації, що зумовлюють творчу співпрацю та психологічний комфорт у фінансово-кредитних відносинах клієнта з банком [37, с. 45].

Ця класифікація може бути застосована для розробки нових банківських послуг та продуктів. Банківські послуги розмежовуються за суб'єктами, кожен із суб'єктів обирає послугу по об'єкту (у вигляді грошових коштів, цінних паперів, інформації тощо) з певною метою, яка для банків

трансформується (за функціональним значенням) на активні, пасивні, активно-пасивні операції. Клієнт звертається до банку для вирішення своїх питань у вигляді споживання послуги. Лише потім він акцентує увагу на параметрах банківського продукту. Банківська операція сприймається клієнтом або як додатковий елемент банківського продукту, або як процес надання послуги, що опосередковує. У зв'язку з цим підвищення конкурентоспроможності і поліпшення основної банківської послуги (ядра банківського продукту – наприклад розміщення коштів у терміновий вклад) необхідно розширити чи поліпшити інші рівні банківського продукту, створені задля утримання і повторне залучення клієнта шляхом вдосконалення другого і третього рівнів, оптимізуючи їх поєднання у продукті

Класифікація банківських послуг завжди може бути доповнена та поглиблена. Досліджена класифікація банківських послуг дозволить упорядковувати банківські послуги для підвищення їхньої конкурентоспроможності.

Висновок до розділу 1

В першому розділі було досліджено ринок банківських послуг. Визначено, що стратегічне значення ринку банківських послуг у сфері економіки країни не викликає сумнівів. Однак саме роздрібний банківський бізнес з раціональною фінансовою поведінкою покликаний забезпечити високу фінансову ефективність та соціально-економічну стабільність, що в результаті сприятиме на весь господарський механізм територій, конкурентоспроможність та стійкість економіки як країни, так і окремо взятого регіону. У вузькому значенні ринок роздрібних банківських послуг є сегментом фінансового ринку, у широкому – це інтеграція різних секторів фінансового та нефінансового ринку.

Обґрунтовано, що вітчизняний досвід державно-правового впливу на банківську систему ґрунтується на закріпленні повноважень у цій сфері в рамках діяльності Національного банку України. Дана модель адміністративно-правового регулювання банківської системи загалом не є ефективною та «прозорою» порівняно із закордонною моделлю, а її реалізація ускладнюється недосконалою нормативно-правовою базою, положення якої найчастіше суперечливі.

Зазначено, що аналіз зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання банківської системи показав, що у більшості країн цей механізм спрямовано розподіл повноважень між різними державними органами. Інакше кажучи, регулювання банківської системи здійснюється кількома відомствами у межах їх повноважень. Метою такого підходу є забезпечення безпеки банківської системи від тиску центрального банку країни.

Досліджено, що класифікація банківських послуг завжди може бути доповнена та поглиблена. Досліджена класифікація банківських послуг дозволить упорядковувати банківські послуги для підвищення їхньої конкурентоспроможності.

РОЗДІЛ 2

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

2.1. Особливості розвитку ринків банківських послуг на основі розвитку фінтеху в світі.

Термін FinTech – це аббревіатура або одне слово для фінансових технологій, яке описує синергетичне поєднання фінансів та технологій. Даний термін використовується, зокрема, банками та організаціями, що надають фінансові послуги, для більш ефективного ведення своїх ділових операцій та надання якісніших фінансових послуг своїм клієнтам [38, с. 1]. Це може бути програмне забезпечення або програма, яка дозволяє банкам надавати технологічно складні та безконтактні послуги своїм клієнтам. FinTech, полегшивши прийняття складних фінансових рішень, кардинально змінив індустрію банківських та фінансових послуг.

За останнє десятиліття фінансові технології трансформували банківські та фінансові послуги у всьому світі. Це значно спростило життя клієнтам та банківським установам. Коли обговорюємо технології, ми маємо на увазі онлайн-транзакції, інтернет-банкінг, банківські програми та онлайн-торгівлю акціями. У нашому розпорядженні достатньо даних — все, що завгодно, від активності мобільного телефону, використання соціальних мереж, перегляду інтернет-сторінок, транзакцій електронної торгівлі та багато іншого [39, с.971-978].

Щодо змін у банківській справі, додатках для роботи з великими даними та секторах фінансових послуг, FinTech компанії досягли особливо позитивних результатів при впровадженні цих змін. FinTech використовується для багатьох важливих фінансових функцій, таких як цифрові платежі, інвестування та управління активами, а також кредитування та погашення кредитів, торгівля для фізичних осіб [40, с. 8].

Яскравим прикладом росту FinTech технологій в банківських операціях за останні кілька років є динаміка транзакцій в банківській сфері за технологічними сегментами (детальніше див. рис. 2.1)

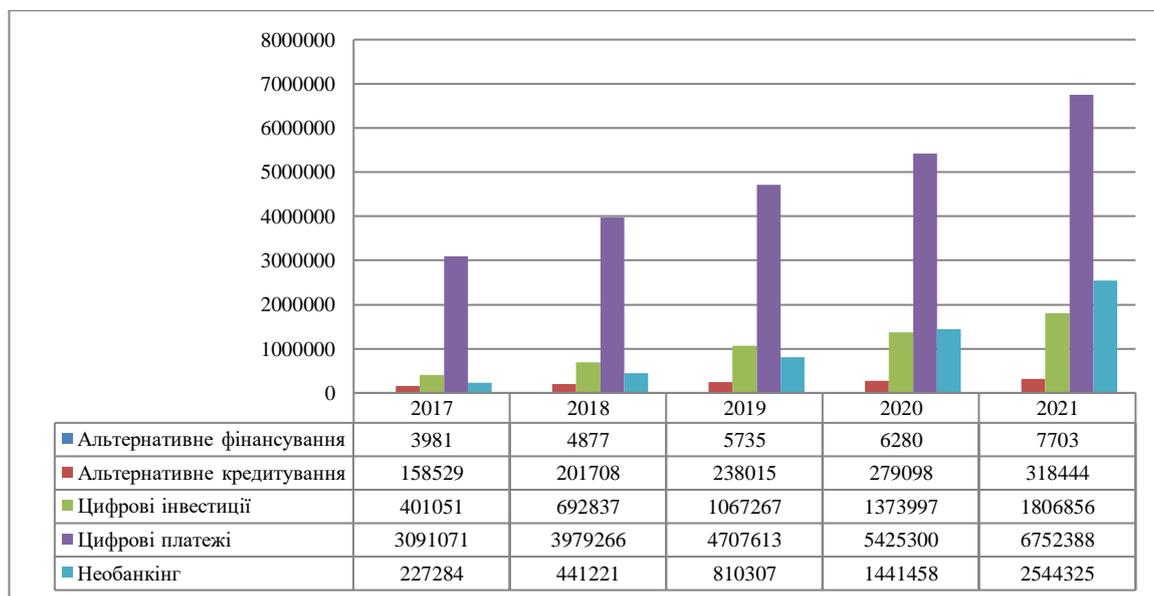

Рис. 2.1 - Динаміка обсягу транзакцій в банківській сфері за FinTech сегментами за період на кінець 2017-2021 рр, тис. дол. США

*Складено за даними [41, с. 1]

Аналізуючи рисунок 2.1, бачимо зростання обсягів транзакцій по кожному із FinTech банківських сегментів, в середньому ріст з 2017 до кінця 2021 склав 430%. Найбільшим ростом супроводжувався необанкінг, сума транзакцій по якому за досліджуваний період зросла в 11 раз.

Технології FinTech компаній роблять світ більш інклюзивним [42, с. 125-135]. Незалежно від того, чи кошти переводяться між фізичними особами чи між юридичними, інновації FinTech зробили міжнародні грошові перекази набагато простішими, ніж п'ять-десять років тому. Таким чином, FinTech-компанії залучають величезні венчурні інвестиції у всьому світі для розробки та створення нових технологій у сфері банківських послуг.

Саме FinTech технології надають банкам передові технології та допомагають їм процвітати у швидко мінливому конкурентному бізнес-середовищі. Річард Ламб, виконавчий директор Accenture Group, зазначив,

що банки по всьому світу йдуть за хвилину індустрії 4.0, оскільки винаходи та нові моделі обслуговування об'єднують FinTech із традиційною галуззю фінансових послуг [43, с.2]. Акпан та ряд інших дослідників [44, с. 1-11] відзначили, що така цифрова трансформація вважається засобом перевищення вимог клієнтів – конкурентної переваги, необхідної більшості банків, щоб пережити COVID-19. До прикладу, після пандемії COVID-19 клієнти різного віку швидко навчилися користуватися послугами онлайн-банкінгу, коли відділення банку закрилися в короткі терміни. Клієнти віддають перевагу зручності, нижчим витратам, швидкості та надійності при виборі фінансових послуг. Дійсно, багато продуктів FinTech вплинули на повсякденне життя людей, наприклад, грошові перекази в режимі он-лайн, платежі та схвалення кредиту в режимі реального часу, а також віддалене відкриття рахунку. Саме використання технології відео та розпізнавання осіб у функції віддаленого відкриття рахунку дозволяє клієнтам відкривати банківські рахунки на мобільних пристроях без відвідування фізичного відділення. Досвід боротьби з COVID-19 вчить світ тому, що цифровий банкінг це шлях вперед, і є яскравим прикладом того, що саме FinTech технології впливають на стрімкий розвиток банківських операцій, спрощуючи та вдосконалюючи їх.

FinTech технології знаходяться у центрі пильної уваги у глобальному банківському секторі. Банки схильні пропонувати частково або повністю автоматизовані послуги та відмовлятися від трудомістких операційних моделей бізнесу, що підвищує зручність та доступність банківських послуг. Поява такого поняття як Протокол передачі файлів дозволяє клієнтам отримувати доступ до послуг 24 години на добу та сім днів на тиждень [45, с. 96-112].

Наступним проаналізуємо основні FinTech технології, які спростили та пришвидшили розвиток банківських операцій в умовах глобалізації.

1. Обробка транзакцій. Практика обробки транзакцій спрямована на те, щоб допомогти компаніям знаходити, розвивати та підтримувати

найкращі у своєму класі послуги з використанням продуктів FinTech. За допомогою FinTech обробка транзакцій стає більш швидкою та економічною. Банки можуть продовжувати надавати свої послуги під час кризи COVID-19. Наприклад, блокчейн знижує потребу в довірених сторонніх банках для перевірки транзакцій і, отже, знижує чи уникає стягнення банками комісії за транзакцію [46, с.4]. Крім того, винахід протоколу передачі файлів для цифрових способів оплати (наприклад, Alipay, WeChat та Apple Pay) став тенденцією суспільного надбання. Тому й не дивно, що такі цифрові способи оплати сподобалися поколінню, яке виросло на мобільних телефонах, не кажучи вже про той факт, що саме COVID-19 прискорив використання цифрових платежів.

2. Управління інвестиціями та ризиками. Незалежно від типу інвестицій завжди буде присутній деякий ризик. FinTech технології можуть допомогти банкам значно покращити управління ризиками за допомогою Великих Даних [47, с.262-273]. Великі Дані дозволяють банкам збирати та аналізувати дані для виявлення моделей поведінки клієнтів, що дозволяє їм персоналізувати відповіді, продукти та послуги за допомогою індивідуального маркетингового досвіду. У зв'язку з пандемією COVID-19 великої популярності набула віддалена (дистанційна) робота, яка призвела до передачі величезної кількості он-лайн даних та інформації, яка збирається і передається по мережах. Аналітика даних може використовуватися для вивчення та аналізу Великих Даних з метою зниження ризиків та інформування про оптимальні інвестиційні рішення з постійним прибутком для банків. Великі дані також можна використовувати для підвищення кібербезпеки, виявлення шахрайства та запобігання потенційним зловмисним діям.

Фінансові технології вплинули не тільки на фінансову діяльність (наприклад, транзакції, інвестиції, управління ризиками, страхування, фінансування та бюджетні програми), але також на нормативні вимоги та процеси їх дотримання. Чим більше даних, тим вищий ризик, з яким

зіткнуться компанії [48, с. 227-242]. COVID-19 вимагає від банків обробки персональних даних для різних конкретних цілей (наприклад, для управління та захисту своїх співробітників, клієнтів та громадськості) при одночасному накопиченні даних користувача. Тому правила безпеки даних стають дедалі суворішими. Наприклад, Європейський Парламент затвердив і ввів у дію GDPR (загальне положення про захист даних), щоб накласти певні обмеження на компанії у всьому світі, які хочуть збирати та застосовувати дані користувачів. Рада Європи випустила «Доповідь про захист даних» [49, с.3], щоб забезпечити суворіше дотримання прав на недоторканність приватного життя та захист даних при використанні цифрових програм для відстеження контактів та інструментів моніторингу під час боротьби з COVID-19. Крім того, в Китаї продаж особистих даних може бути покараний штрафом та позбавленням волі на строк до семи років, а покупці особистої інформації можуть бути засуджені до ув'язнення на строк до трьох років та штрафу [50, с. 4].

3. Процеси відповідності. Фінансова криза 2008 року вплинула на фінансову галузь, викликавши нові заходи регулювання на міжнародному рівні, спрямовані на покращення та зміцнення стійкості фінансової системи. Система фінансових транзакцій із реальними іменами є одним із інструментів, який може ефективно запобігати відмиванню грошей, оскільки дозволяє відстежувати джерело коштів. Традиційно всі фінансові установи вручну перевіряли справжнє ім'я клієнта - фізичної чи юридичної особи. Ця система була схильна до людських помилок і хабарництва. Однак з появою FinTech, штучного інтелекту та розпізнавання осіб - процес перевірки даних став більш надійним і з меншою кількістю людських помилок, тим самим збільшуючи обсяги транзакцій банку та заощаджуючи час як для банку, так і для клієнтів. Що ще важливіше, такий процес перевірки допомагає банкам підтримувати «звичайний бізнес» під час COVID-19, навіть якщо філії скоротили години роботи або закрилися.

4. Мобільний банкінг є однією з перших FinTech технологій у сфері інтернет-фінансів, але його попит та зростання фінансових послуг серед клієнтів далеко не сповільнюються. Взаємодія з клієнтами та близькість до них розширюються, а функції мобільного банкінгу, онлайн-переказів через смартфони стали ще однією зоною бойових дій, де банки, зокрема традиційні фінансові установи, жорстко конкурують за частку ринку. Мобільний банкінг дозволяє клієнтам отримувати доступ до різних фінансових послуг через смартфони. Наприклад, у зарубіжній версії мобільного додатка Банку Китаю, крім спільних послуг (наприклад, пошуку відділень, залишків, переказів та грошових переказів та огляду рахунків), додаток також надає послуги за способом життя (наприклад, послуги для кращих студентів, фінансові консультації, інформація по іпотечі та поради щодо запобігання шахрайству в зв'язку Коронавірусом) та управління станом рахунку (наприклад, глобальні рахунки та конвертери валют). Ці послуги надають клієнтам можливість зрозуміти своє фінансове становище та надають поради щодо управління своїми коштами та пошуку вищої віддачі від інвестицій на міжнародному рівні [51, с. 1165-1189]. Більше того, клієнти можуть взаємодіяти зі своїми банками через мобільний банкінг незалежно від часу та місцезнаходження. Клієнти також можуть отримати доступ до інформації про свої рахунки, будь-коли та де це необхідно. Мобільний банкінг швидко стає кращим цифровим каналом і в недалекому майбутньому може замінити традиційний банкінг. Клієнт може використовувати чат в режимі реального часу, керувати рахунками, здійснювати сплату рахунків за комунальні послуги, вибирати та поповнювати членство в соціальних мережах, викликати таксі, перевіряти стан медичного страхування, проводити диференційоване зіставлення продуктів, купувати ваучери в ресторан та багато іншого.

Банки розвивають нефізичні канали обслуговування, впроваджуючи операційні рішення та розробляючи нові методи встановлення контактів з потенційними клієнтами, залучення нових та утримання існуючих клієнтів.

Оскільки банки прагнуть нового рівня вражень клієнта від обслуговування в цифровому форматі, багато хто з них починає застосовувати підходи FinTech, щоб клієнти могли отримувати нові емоції від обслуговування, порівняно з тим рівнем, який забезпечують великі технологічні компанії та інноваційні стартапи [52, с. 8-25].

Тенденції, яким фінансові інститути приділяють першочергову увагу в банківській сфері, тісно взаємопов'язані (див. рис. 2.2).

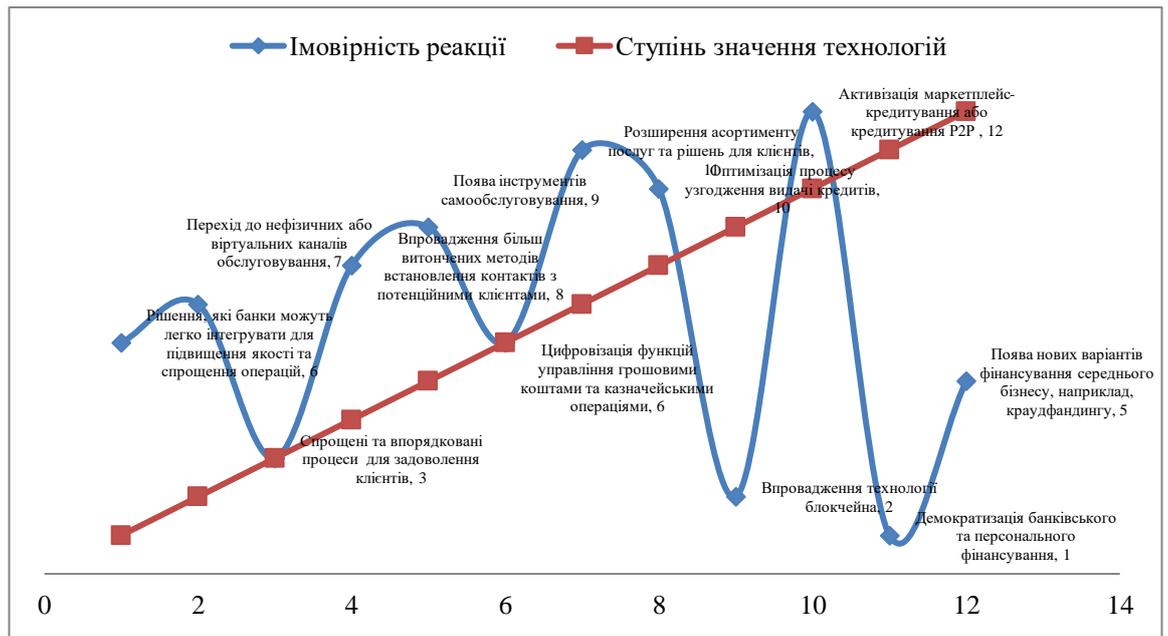

Рис. 2.2 - Глобальні тенденції в банківській індустрії, оцінені за рівнем значущості та ймовірності реакції

*Складено за даними [53, с.1]

Банки впроваджують нові рішення для підвищення якості та спрощення операцій, що сприяє переходу від фізичних каналів до цифрового обслуговування клієнтів. Рішення на основі принципу «відкритої розробки» (open development) та «програмного забезпечення як послуги» (software-as-a-service, SaaS-рішення) особливо важливі для того, щоб банки змогли впорядкувати свої операційні можливості. Впровадження прикладних програмних інтерфейсів (API-інтерфейсів) дозволяє третім сторонам розробляти рішення та функції з додатковими характеристиками, які легко інтегрувати з банківськими платформами. Водночас SaaS-рішення

допомагають банкам пропонувати клієнтам ширший спектр варіантів, які постійно оновлюються; при цьому банкам не потрібно вкладати кошти у відповідні дослідження, проектування та розробку нових технологій.

Перехід до віртуальних банківських рішень значною мірою обумовлений очікуваннями споживачів. Хоча представники деяких клієнтських сегментів у певних частинах технологічного процесу, як і раніше, віддають перевагу фізичній взаємодії, ефективний цифровий підхід сьогодні є обов'язковим для кредиторів, бажаючих успішно конкурувати у всіх споживчих сегментах [54, с. 121-136]. Інтернет-банки пропонують прозорість, високу якість обслуговування та необмежений глобальний доступ, прагнучи залучити мільйони бажаючих користуватися різними каналами обслуговування. Крім того, у своїх розробках продуктів нові гравці банківського ринку пропонують простоту використання та приділяють першочергову увагу цілодобовому клієнтському обслуговуванню, яке нерідко забезпечується за допомогою таких нетрадиційних методів, як соціальні мережі.

У традиційних банків, можливо, вже є багато нових функціональних можливостей, орієнтованих в першу чергу на мобільні пристрої, однак їм необхідно прагнути до інтеграції численних цифрових каналів в один універсальний канал клієнтського обслуговування, а також до ефективного використання існуючих відносин з клієнтами. Банки можуть організувати свою роботу навколо клієнтів, а не лише навколо якогось одного продукту чи каналу та оптимізувати свій підхід до надання комплексних рішень, шляхом індивідуалізації запропонованих продуктів та послуг відповідно до очікувань клієнтів. Такій роботі беззаперечно може допомогти використання FinTech технологій для збору даних про клієнтів, завдяки яким краще передбачати потреби клієнтів, готувати привабливі пропозиції для них і створювати нові потоки доходів.

Протягом наступних трьох-п'яти років FinTech технології розвиватимуться в банківському секторі в таких напрямках, як роботизоване

інвестування, автоматизація споживчого кредитування, кліринг та розрахунки з готівкою та операціями з цінними паперами. Саме присутність FinTech технологій в банківських операціях спричинили кардинальну зміну не лише банківської сфери, але й спростили такі операції як оплата рахунків, перекази коштів, створення та відкриття нових рахунків. Дані технології є не тільки драйвером розвитку банківських операцій, але й полегшують наше життя, адже ми можемо, сидячи вдома на дивані, замовляти речі, оплачувати рахунки чи поповнювати свій мобільний, при цьому економити як свій власний час так і час працівників банківських установ.

2.2. Всесвітній досвід та взаємозв'язок іт технології та фінтеху

Аналіз світових тенденцій цифрової трансформації показав, що в середньостроковій перспективі найбільший вплив на діяльність банків матимуть накопичення даних клієнтів і право на їх всебічне використання для отримання ними більшої цінності за умови високої безпеки і прозорості. У 2020 р. спостерігалось сповільнення світової інвестиційної активності у фінтех-галузі, проте порівняння кількості угод та валових інвестицій з показниками 2017 р. дає змогу зробити висновок про збільшення середньої вартості контрактів. Основною причиною зменшення інвестиційної активності є значний рівень невизначеності, спричинений наслідками обмежень, впроваджених у відповідь на пандемію COVID-19. Це простежується у зниженні кількості угод на 18 % та валового рівня інвестиційної активності на 38 % проти рекордного 2019 р. (рис.2.3).

Починаючи з 2017 р. найбільше інвестицій отримували платіжні компанії, цей тренд зберігався в наступні три роки. Для визначення основних центрів ділової активності, пов'язаної із застосуванням фінансових технологій різного типу, було проведено географічну сегментацію та окреслено три основні регіони, а саме: Америки (країни Північної та Південної Америк), регіон ЄБСА (країни Європи, Близького Сходу та

Африки) та Азійсько-Тихоокеанський регіон (Індія, Китай, Сінгапур, Австралія та ін.). Регіон країн Північної та Південної Америки протягом досліджуваного періоду мав найбільшу вагу серед загальної інвестиційної активності та у 2020 р. забезпечив приблизно 75% усіх інвестиційних потоків світової фінтех-галузі (рис. 2.4).

Рис. 2.3 - Сукупна інвестиційна активність у фінтех-секторі за 2014–2020 рр.

*Складено за даними [55, 56, 57]

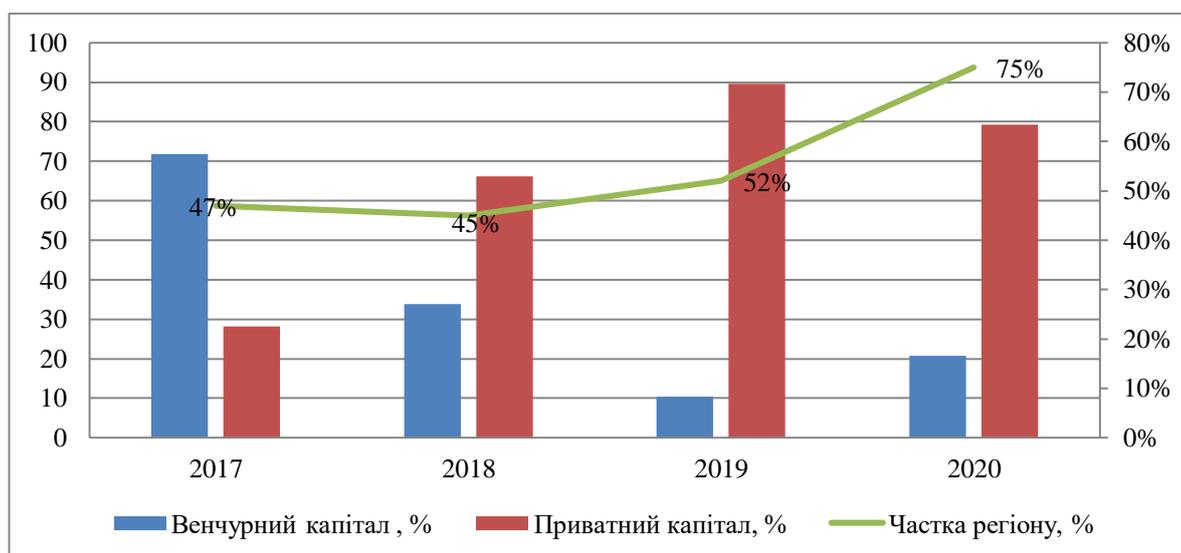

Рис. 2.4 - Сукупна інвестиційна активність у фінтех у регіоні Північної та Південної Америки у 2017–2020 рр. за основними типами джерел капіталу

*Складено за даними [55, 56, 57]

Спираючись на широку доступність даних, трансформуватимуться бізнес-моделі на основі платформного і екосистемного підходів, подальшого поширення набудуть необанки та конвергенція фінансових послуг іншими економічними агентами, що може посилити дезінтермедіацію і послабити межі фінансової галузі. Це в свою чергу вимагатиме проактивного реагування з боку регуляторів через удосконалення управління ризиками, оцінки впливу цифрових технологій і фінансових інновацій на результативність і набуття цифрових дивідендів банками та їх клієнтами.

Структура типів інвестування є схожою до моделі Північної та Південної Америк, також спостерігається подібний тренд збільшення венчурних інвестицій (рис. 2.5).

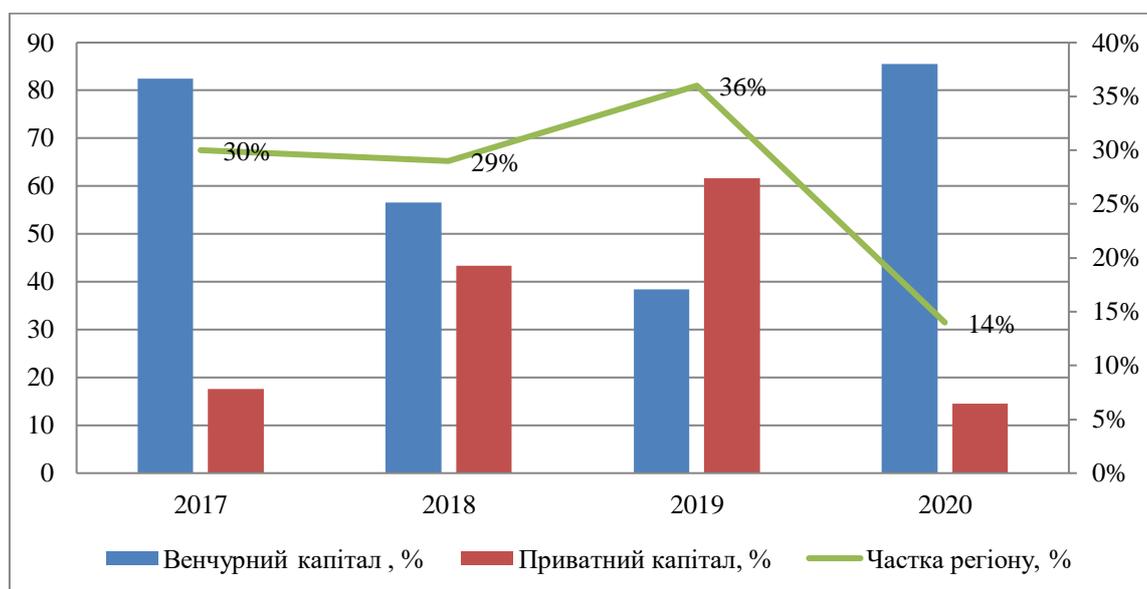

Рисунок 2.5 - Сукупна інвестиційна активність у фінтех у регіоні Європи, Близького Сходу та Африки у 2017–2020 рр. за основними типами джерел капіталу

*Складено за даними [55, 56, 57]

Азійсько-Тихоокеанський регіон історично має найменшу частку в загальній світовій інвестиційній активності в галузі фінтех, досягши піка у 2018 р., коли частка венчурних інвестицій становила 61 % від усіх світових інвестицій цього типу (рис. 2.6).

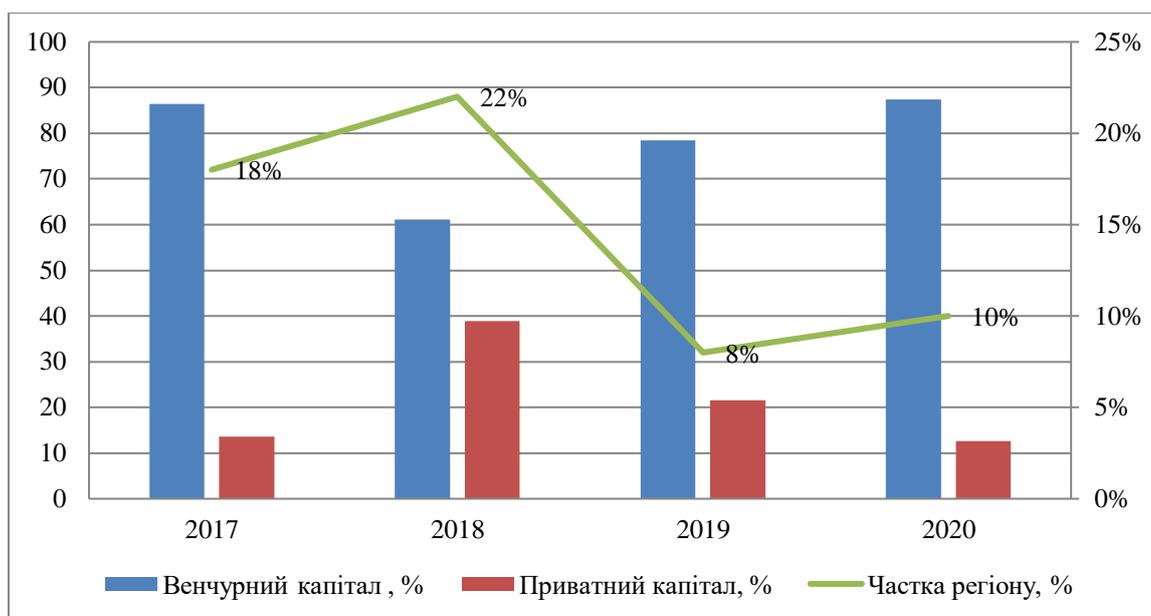

Рис. 2.6 - Сукупна інвестиційна активність у фінтех в Азійсько-Тихоокеанському регіоні у 2017–2020 рр. за основними типами джерел капіталу

*Складено за даними [55, 56, 57]

Як показує проведений статистичний аналіз зроблений на основі рисунків 2.3, 2.4, 2.5 та 2.6, найактивнішим регіоном за інвестиціями у FinTech є Північна та Південна Америки, друге місце посідає регіон, що охоплює країни Європи, Близького Сходу та Африки, третє – Азійсько-Тихоокеанський регіон.

Серед технологій, які мають значний трансформаційний потенціал, варто відмітити штучний інтелект, машинне навчання, Big Data, блокчейн, смарт-контракти, біометрія, хмарні обчислення, Інтернет-речей, віртуальна реальність. Конвергенція та інтеграція банками цих цифрові технології, як інструментів цифрової трансформації, змінюють систему відносин, посилюючи їх орієнтованість на виконання клієнтами своїх зобов'язань, забезпечення їх фінансового благополуччя, свободи і безпеки задля задоволення повсякденних потреб протягом всього життя. Наприклад, реалізація потенціалу технологій Big Data щодо трансформації клієнто-орієнтованої бізнес-моделі банку передбачає розвиток фінансової

аналітики, цифрового маркетингу, персоніфікованої продуктової пропозиції, омніканальності взаємодії. Яскравим свідченням цифрової трансформації є фінансові інновації, які визначають майбутні тенденції та траєкторію розвитку банківської системи [58, с. 731]. Зокрема, в 2020 р. провідними визнано фінансовими інноваціями в сфері:

1) продуктів і послуг – Dynamic Life Home для динамічного відстеження заборгованості за іпотекою та страхування життя (FNB Life, Південна Африка);

2) клієнтського досвіду – BMO AI Cashflow Prediction для інтелектуального прогнозування і управління дефіцитом коштів клієнтів (Bank of Montreal, Канада);

3) цифровий маркетингу і комунікації – рекламний ролік NBD Anti-Phishing «It Wasn't Me» про інклюзивність (Emirates NBD Bank, UAE);

4) людського капіталу – віртуальний асистент Jamie™ пошуку відкритих вакансій і подання заявки (Citizens Financial Group, США);

5) продуктів і послуг для малого бізнесу – платформа Open Banking model platform для пропозиції індивідуальних фінансових і нефінансових рішень (Banco Bradesco, Бразилія);

6) регулювання (RegTech) – платформа Pingan Beehive агрегування багатовимірних і високоякісних даних для моделей штучного інтелекту методом федеративного навчання (Ping An Technology, Китай);

7) операційних процесів – простір Mobility, що об'єднує в одному застосунку всі бізнес-процеси банку в режимі 24/7 трьома мовами (CaixaBank S.A., Іспанія);

8) соціальних ефектів для суспільства – Фонд можливостей Woodforest CEI-Boulos для інвестування в проекти комерційної нерухомості, створення нових робочих місць в глобальному масштабі для економічно неблагополучних громад (Woodforest National Bank, США) [59, с. 75].

Цифрові детермінанти розвитку вітчизняної банківської системи принципово не відрізняються від загально світових. Питання постає лише стосовно темпів цифрової трансформації, що буде залежати від прийняття та реалізації цифрової стратегії з акцентом на створення цифрових продуктів, наскрізну взаємодію з клієнтами, поглиблення можливостей фінансового партнерства і співробітництва з FinTech-компаніями. При цьому важливими є оцінка цифрових можливостей, трансформація операційної бізнес-моделі та IT-інфраструктури, програма трансформації. Особливого значення набуває участь регулятора в процесах цифрової трансформації.

Таким чином, цифрова трансформація і фінансові інновації дозволяють банкам системно будувати універсальну, орієнтовану на персоналізовану цінність і високу якість обслуговування клієнтів, соціально відповідальну цифрову бізнес-модель або екосистему, реалізовувати високотехнологічні проекти в співпраці з FinTech-компаніями, формувати цифрову грамотність клієнтської бази, власну цифрову культуру і компетенції.

2.3.Залежність розвитку фінт теху від іт

За даними дослідницької консалтингової компанії IDC, світова індустрія інформаційних технологій до 2022 року наблизиться до досягнення 5,9 трильйона доларів. Масштаби галузі є функцією багатьох тенденцій, що обговорюються в цьому звіті. Економіка, робота і особисте життя стають все більш цифровими, більш пов'язаними і більш автоматизованими. Хвилі інновацій наростають з часом, приводячи в дію двигун зростання технологій, який, схоже, знаходиться на порозі ще одного важливого кроку вперед.

Дослідимо розподіл індустрії інформаційних технологій в світі з 2019 по 2021 рік за регіонами (див. рис. 2.7)

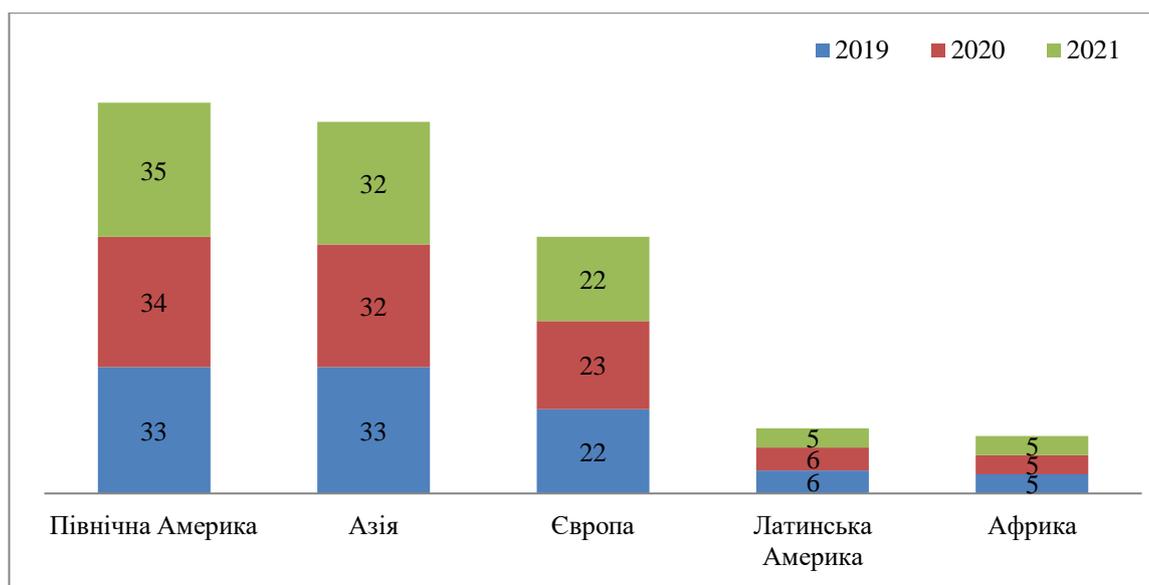

Рис. 2.7 - Розподіл ІТ індустрії в світі з 2019 по 2021 рік за регіонами

*Складено за даними [60]

Сполучені Штати є найбільшим технологічним ринком в світі, на нього припадає 34% від загального обсягу, або приблизно 1,7 трильйона доларів на 2020 рік. У США, як і в багатьох інших країнах, на технологічний сектор припадає значна частина економічної активності. Звіт CompTIA Cyberstates показує [61], що економічний вплив технологічного сектора США, що вимірюється як відсоток від валового внутрішнього продукту, перевищує вплив більшості інших галузей, включаючи такі відомі сектори, як роздрібна торгівля, будівництво та транспорт.

Щодо глобальних регіонів Західна Європа залишається значним вкладником, на неї припадає приблизно один з кожних п'яти доларів, витрачених на технології в усьому світі. Однак, що стосується окремих країн, Китай явно зарекомендував себе в якості великого гравця на світовому технологічному ринку. Китай дотримується схеми, яка також спостерігається в регіонах, що розвиваються, де спостерігається подвійний ефект скорочення розриву в таких категоріях, як ІТ-інфраструктура, програмне забезпечення та послуги, а також робототехніка.

CompTIA прогнозує, що світова індустрія інформаційних технологій буде зростати зі швидкістю 3,7% в 2022 році [62]. Оптимістичний прогноз зростання знаходиться в діапазоні 5,4%, а нижня межа - 1,9%. Очікування зростання ринку США відповідають світовим прогнозам. Оскільки це найбільший ринок технологій в світі, прогнози США і глобальні прогнози нерозривно пов'язані. Це більш вузький діапазон прогнозів, ніж те, що спостерігалось в минулі роки, а це означає, що керівники галузі проявляють відносно високий ступінь обережності в непередбачуваних умовах.

Існує ряд таксономій для зображення простору інформаційних технологій. Використовуючи традиційний підхід та галузевий ринок можна розділити на п'ять сегментів верхнього рівня. Детальніше про структуру інформаційних технологій на глобальному ринку ІТ пропонуємо дослідити на рис. 2.8

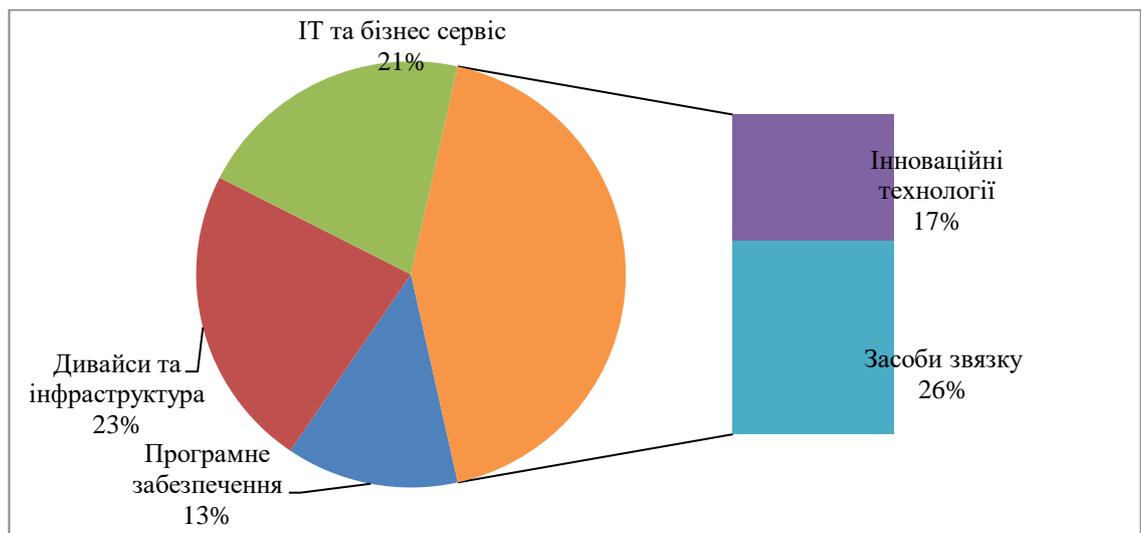

Рис. 2.8 - Структура ІТ послуг станом на 2020

*Складено за даними [63]

Традиційні категорії обладнання, програмного забезпечення та послуг складають 56% від загальносвітового показника. Інша основна категорія - послуги зв'язку - становить 26%. Решта 17% належать до різних країн, що розвиваються технологіям, які або не вписуються в одну з традиційних кошиків, або охоплюють кілька категорій, що характерно для багатьох

з'являються рішення «як послуга», які включають елементи обладнання, програмного забезпечення та послуг, такі як Інтернет речей, дрони і багато технологій автоматизації.

З огляду на, що саме новітні технології будуть драйвером всіх змін, свідчить також те, що сам світ технологій в ХІХ столітті став глобальним, Національна технологічна ініціатива підтримує необхідність здійснення міжнародної кооперації, яка може розглядатися як на рівні окремих регіональних компаній, так і в якості основи технологічної кооперації регіонів всієї країни.

Отож, дослідивши розвиток ІТ пропонуємо визначити залежність фінтеху від технологій, які як відомо і стали драйвером розвитку галузі як такої.

У нашій вибірці є стартапи, що пропонують широкий спектр фінтех-продуктів та послуг з різними ціннісними пропозиціями. Шість із десяти стартапів (60%) - це компанії В2С, які пропонують страхові брокерські послуги, торгівлю акціями, пенсійне планування, онлайн-банкінг та можливості інвестування в нерухомість. Ще один стартап пропонує фінансування споживчих покупок, але він пропонує свої послуги через партнерські відносини з роздрібними торговцями, таким чином працюючи за моделлю В2В/В2С. Інший стартап розробив послуги однорангових (Р2Р) грошових переказів для споживачів, але продає свої послуги фінансовим установам, які інтегрують цю пропозицію до своїх цифрових банківських послуг. Це також приклад гібридної бізнес-моделі В2В/В2С. У нашій вибірці ми знайшли лише один чисто В2В-стартап, який пропонує бізнесу послуги із запобігання шахрайству.

Десять стартапів у 1,175 мільярда доларів. Середня сума залучених коштів становить 117,5 млн. доларів, а медіана — 97,4 млн. доларів. Betterment, онлайн-сервіс пенсійного планування, залучив 275 мільйонів доларів, що зробило його лідером із загального збору коштів. Venmo, платіжний сервіс Р2Р, залучив лише 26,2 мільйона доларів.

Зосередивши увагу на тому, чи пропонують пропозиції стартапів недорогі альтернативи існуючим послугам, чи зовсім нові пропозиції, ми виявили, що дев'ять із десяти стартапів (90%) націлені на нижчі ціни на відповідних ринках, тоді як тільки один стартап — Cadre - пропонує нові послуги. Cadre - це платформа для інвестицій у нерухомість, що з'явилася після ухвалення Закону про JOBS, який знизив вимоги регулюючих органів до звітності про фінансування стартапів і дозволив використовувати краудфандінг як практику [64]. Компанія використовує нормативні зміни, щоб надати інвесторам нові інвестиційні можливості, які раніше були доступні лише акредитованим інвесторам [64]. Результати сформовані в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Ціннісна пропозиція стартапу, тип бізнес-моделі та залучене фінансування

Стартап	Ціннісна пропозиція	Модель ринку	Фінансування, млн. дол
Policygenius	Онлайн-сервіс надає можливість особам, які шукають страхівку, порівняти страхові внески у кількох постачальників та вибрати найкращий варіант.	B2C	51,1
Stash	Онлайн-платформа пропонує недорогу торгівлю акціями для індивідуальних інвесторів – базовий рахунок коштує 1 долар на місяць.	B2C	78,75
Bread	Платформа на основі ІТ дозволяє інтернет-магазинам пропонувати клієнтам фінансування покупок.	B2B/B2C	140,3
Riskified	Платформа на базі ІТ пропонує послуги із запобігання шахрайству в транзакціях B2B.	B2B	63,7
Betterment	Онлайн-сервіс пропонує недороге планування пенсій для індивідуальних інвесторів.	B2C	275
N26	Інтернет-банк пропонує впорядкований перелік послуг для клієнтів	B2C	212,8
TransferWise	Онлайн-сервіс, що пропонує недорогі міжнародні банківські перекази окремим споживачам.	B2C	116
Cadre	Онлайн-сервіс, що надає доступ до високоякісних інвестиційних можливостей у сфері нерухомості для індивідуальних інвесторів.	B2C	133

Продовження табл. 2.1			
CommonBond	Онлайн-сервіс, який пропонує нижчі відсоткові ставки за кредитами на освіту	C2C	78,6
Venmo	Послуга дозволяє здійснювати P2P-платежі між окремими користувачами фінансових послуг.	B2B/C2C	26,2

*Складено за даними [64]

Наш аналіз показує, що інформаційні технології відіграють ключову роль у всіх компонентах бізнес-моделей фінтех-компаній. ІТ відіграють центральну роль у формулюванні ціннісної пропозиції для всіх фірм у нашій вибірці. ІТ-системи, розроблені стартапами, охоплюють логіку бізнес-процесів, яка лежить в основі створення основної цінності відповідними компаніями. Це стосується фірм у стартапах B2C і B2B/B2C, де ІТ-системи є центральними точками контакту з клієнтами. Це також стосується сценарію B2B, де системи приносять користь діловим партнерам.

ІТ-системи, які зазвичай розробляються стартапами у вигляді багаторівневих архітектур з компонентами веб-інтерфейсу та мобільного інтерфейсу, забезпечують прямий канал зв'язку з кінцевими клієнтами. Прямий шлях до кінцевих клієнтів узгоджується із загальною роллю технологій у тенденції дезінтермедіації у фінтех-інноваціях, яка була відзначена у попередніх дослідженнях [65]. Але ІТ-системи роблять більше, ніж просто встановлюють прямий шлях до кінцевих клієнтів, ІТ-системи також підтримують сегментацію та персоналізацію клієнтів. Стартапи онлайн-страхування, торгівлі акціями, управління активами та банківських послуг мають унікальну можливість виявляти індивідуальні уподобання клієнтів та надавати персоналізовані послуги для кожного окремого клієнта за допомогою автоматизованих алгоритмів сегментації та персоналізації.

У всіх стартапах в таблиці 2.1 ІТ-системи також виконують ключову функцію координації ресурсів і процесів. Системи інкапсулюють та автоматизують бізнес-процеси, наприклад, облікових записів, вони також

забезпечують безшовну інтеграцію з партнерськими системами, де така інтеграція є життєво важливою для надання послуг, наприклад. у разі онлайн-банкінгу та банківських переказів. Завдяки інкапсуляції основних бізнес-процесів та відносин із ключовими партнерами ІТ-системи, розроблені фінтех-стартапами, стають центральними активами, що підтримують координацію ресурсів та створюють цінність для клієнтів. Іншими словами, інформаційні технології вплетені у всі елементи бізнес-моделі фінтеху.

У своїй роботі Крістенсен зазначив, що саме підривні інновації можуть виникати з недорогих пропозицій, фокусуватись на окремих сегментах клієнтів, впроваджувати нові технології та нормативні зміни [66]. У нашій вибірці Cadre є прикладом проривних інновацій, спричинених нормативними змінами. Cadre пропонує можливості інвестування в нерухомість, які не були доступні інвесторам до ухвалення Закону про робочі місця [67].

Ми виявили, що всі інші стартапи в нашому наборі даних зосереджені на економії коштів, як на головній відмітній ознаці, порівняно з традиційними постачальниками фінансових послуг. Наприклад, страховий брокер PolicyGenius обіцяє заощадити на страхових полісах. Інтернет-банк N26 пропонує безкоштовний банківський рахунок та жодних комісій за банкомати. Торгова онлайн-платформа Stash пропонує безкоштовну торгівлю акціями. Ці пропозиції чинять тиск на традиційні потоки доходів у сфері фінансових послуг. Наприклад, Wall Street Journal нещодавно повідомив про зменшення доходів від торгових комісій у фінансових установах, що пропонують торгівлю акціями, що було спричинено онлайн-торгівельними платформами, що пропонують безкоштовну торгівлю акціями [68].

Фінтех - це сфера и, що швидко зростає, яка, як очікується, досягне 300 мільярдів доларів доходу до 2023 року [69]. Ми виявили, що технологічні платформи є основою інноваційних сервісних пропозицій, розроблених стартапами з таблиці 2.1. Крім того, ми виявили, що стартапи використовують пропозицію за низькими цінами як домінуючу стратегію для руйнування існуючих ринків фінансових послуг. Ці спостереження

забезпечують емпіричну підтримку теоретичних аргументів, що існує тісна залежність фінтеху від розвитку технологій, так як ІТ є його основою і без технологій не було б і галузі фінтеху як такої.

Висновок до розділу 2

В другому розділі буди дослідження та висвітлені основні проблеми формування банківських послуг.

Зазначено, що саме присутність FinTech технологій в банківських операціях спричинили кардинальну зміну не лише банківської сфери, але й спростили такі операції як оплата рахунків, перекази коштів, створення та відкриття нових рахунків. Дані технології є не тільки драйвером розвитку банківських операцій, але й полегшують наше життя, адже ми можемо, сидячи вдома на дивані, замовляти речі, оплачувати рахунки чи поповнювати свій мобільний, при цьому економити як свій власний час так і час працівників банківських установ.

Визначено, що фінансові технології – це сегмент ринку послуг, що динамічно розвивається, на перетині секторів фінансів та ІТ, в якому технологічні стартапи і нові учасники ринку застосовують інноваційні підходи до продуктів і послуг, які наразі надаються традиційним сектором фінансових послуг.

Досліджено, що взаємодія різних фінансових технологій призводить до формування нових фінансових продуктів та здійснення процесу цифрової трансформації організацій фінансової сфери. Для розвитку та успішного використання технологічних рішень у сфері фінансів необхідно системно підходити до вивчення даної проблеми, розвивати не тільки практичну складову цього сучасного явища, але й осмислювати його сутність, ризики та вплив на діяльність суб'єктів економіки у рамках фінансової науки.

Розділ 3. Аналіз ефективності використання фінансових технологій на ринку фінансових послуг в Україні.

3.1. Дослідження використання фінансових технологій банківськими установами

Перш ніж перейти до дослідження фінансових технологій українськими банками, пропонуємо дослідити динаміку безготівкових розрахунків в Україні.

НБУ постійно працює над адаптацією українського законодавства до вимог ЄС та створює необхідні умови для функціонування ринку електронних грошей, як одного з інструментів вирішення розрахункових питань.

Отож пропонуємо проаналізувати частку безготівкових операцій в Україні за період 2018-2022 (див. рис. 3.1)

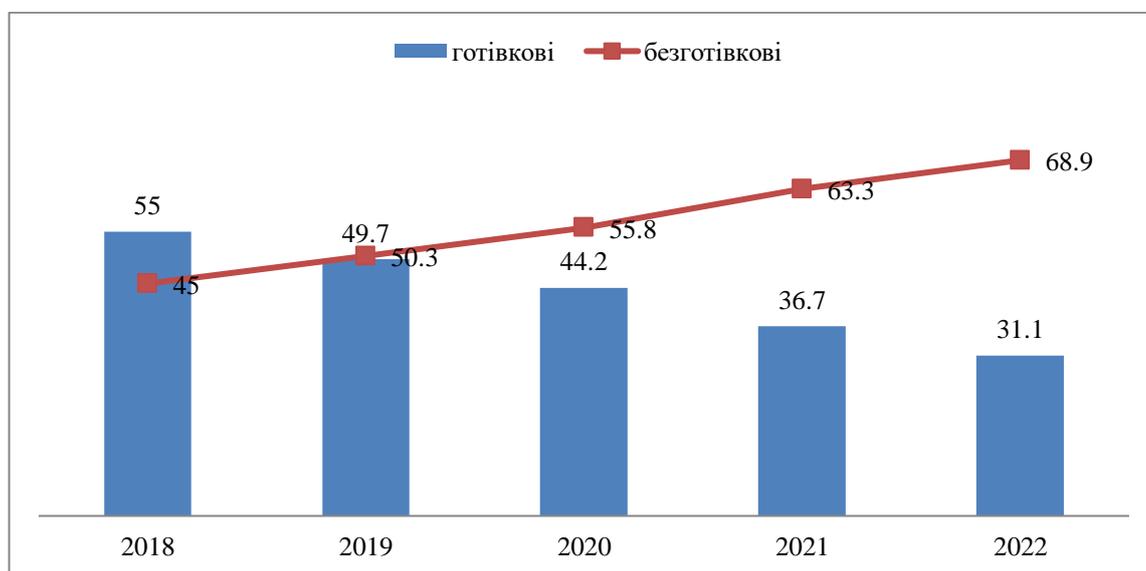

Рис. 3.1 – Частка безготівкових операцій за сумою за період 2018-2022 рр, %

*Складено за даними [70]

Отож, аналізуючи частку безготівкових та готівкових операцій в

Україні, ми бачимо, що частка безготівкових операцій почала стрімко зростати з 2020 року, коли українці не мали змоги фізично ходити в магазини через Пандемію Коронавірусу і перейшли на онлайн-покупки. Саме Пандемія стала каталізатором розвитку безготівкових операцій, частка яких за аналізований період виросла на 53,1% і станом на 2022 становить 68,9% від усіх платежів.

Наступним проаналізуємо структуру безготівкових операцій в Україні станом на 2021 рік (див. рис. 3.2)

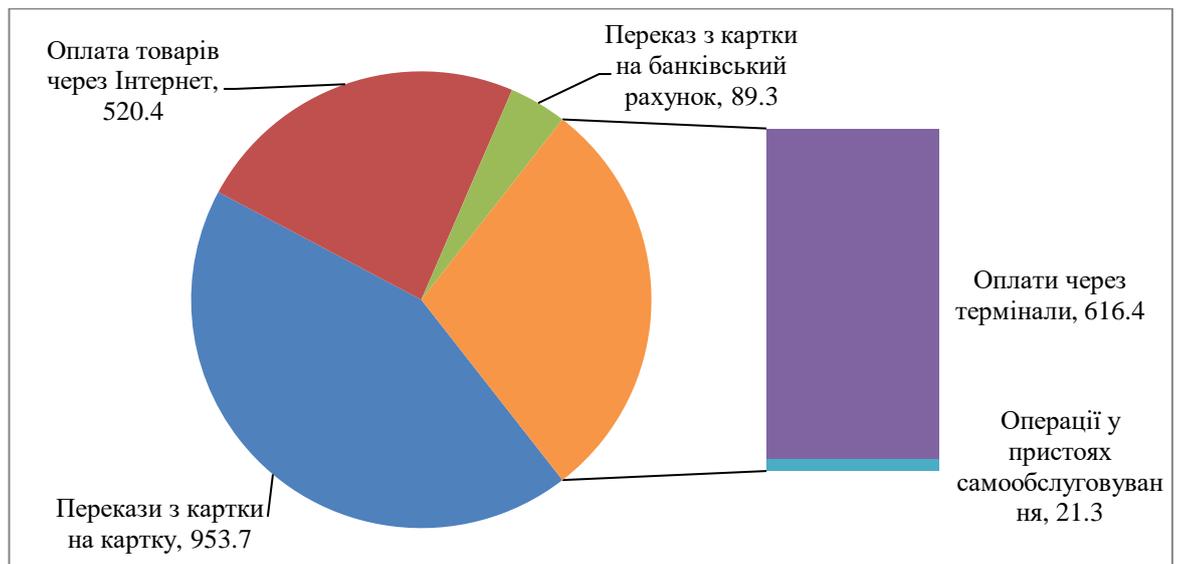

Рис. 3.2 – Структура безготівкових операцій за сумою за 2021 рік, %

*Складено за даними [71]

Отож ми бачимо, що найбільшу частку в структурі безготівкових операцій становить переказ картки на картку – 43,3%, наступними ідуть оплати через термінали – 28% і з часткою 23,3 % займають оплати за товари через Інтернет.

Як ми бачимо безготівкові розрахунки починають набувати великої популярності серед українців і з кожним роком все більше користувачів переходить на безготівкові розрахунки, що стимулює банки відкривати нові термінали по Україні (див. рис. 3.3)

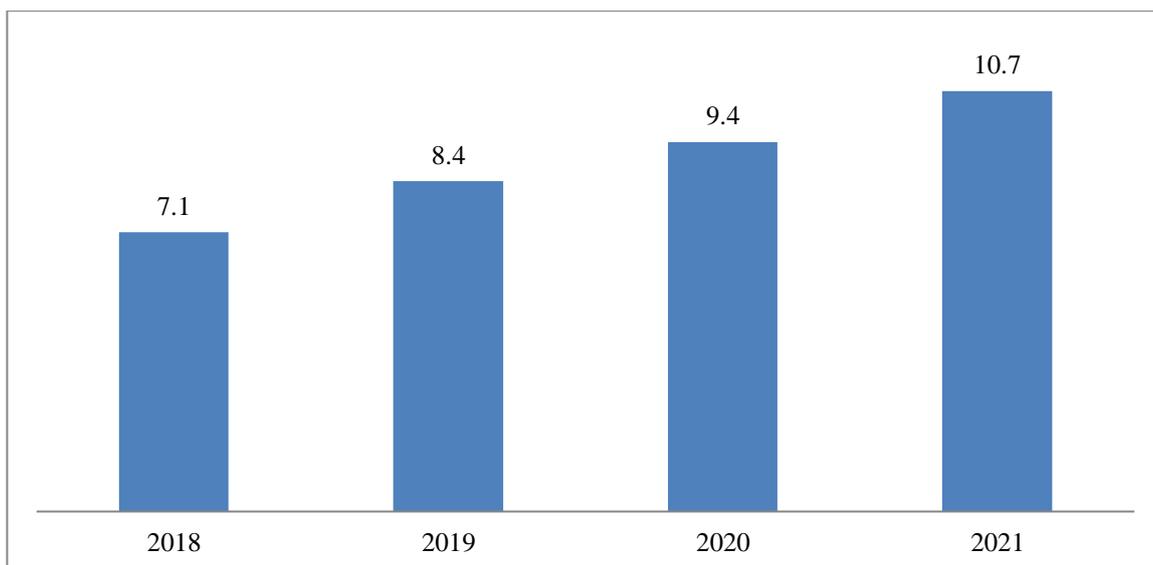

Рис. 3.3 – Динаміка платіжних терміналів в Україні за період 2018-2021 рік, тис. штук

*Складено за даними [72]

Кількість платіжних терміналів в Україні зростає швидкими темпами (50,7% в 2021 в порівнянні з 2018), що ще раз засвідчує популяризацію безготівкових операцій в Україні.

Отож, підсумовуючи вище сказане можемо стверджувати, що в Україні особливої популярності набуває безготівкова форма розрахунку, яка за останні кілька років майже повністю проникла в українську банківську систему. Не менш важливим є вплив фінансових технологій та поява нових форм розрахунків таких як необанкіг, які теж починають ставати популярними, особливо після Пандемії Коронавірусу, яка стала катализатором розвитку технологій в банківській сфері. Україна стоїть на порозі технологічних і змін та інтеграції в світовий технологічний простір, а перехід на безготівкові платежі є однією із передумов цих змін.

У даний час найбурхливішим сегментом ринку фінансових послуг є так звані фінансові технології, які можна описати як інноваційні (передусім – з технологічної точки зору, проте найчастіше застосування інноваційних технологій супроводжується організаційними та продуктовими інноваціями) моделі взаємодії учасників цього ринку. Ці технології активно

впроваджуються як традиційними гравцями фінансового ринку (банками, інвестиційними, страховими та іншими компаніями), і спеціально створеними їх використання фінансово-технологічними структурами.

Розвиток FinTech стимулював до активної цифровізації фінансових компаній та створення FinTech-компаній. В результаті чого ринок фінансових і банківських послуг змінився принциповим чином, різко зросла конкуренція, що створило загрозу для існування традиційних банків [9, с. 127]. Основа успішного розвитку FinTech-компаній (перетворення компанії в нео-банк) – це інфраструктура, завдяки якій існуючі готові програми для гаджетів дозволяють новим FinTech-компаніям легко співпрацювати з традиційними банками і пропонувати клієнтам основні банківські продукти та послуги.

Спектр спеціалізації Фінтех-компаній – від онлайн і мобільних додатків до сфер трейдингу, обміну валют, управління особистими фінансами [73, с. 18]. Сутність FinTech розкривається через взаємозв'язок двох основних компонентів: інновацій, заснованих на технологіях традиційного банківського сектора, та розробки нових моделей надання фінансових послуг. Український ринок FinTech налічує більше ніж 100 фінтех-компаній [73, с. 22] (рис. 3.4).

За даними рис. 2.1 видно, що найбільша кількість компаній складають конкуренцію банкам саме на ринку платіжних послуг [4, с. 23]. Важливим елементом зазначеної інфраструктури є цифрові платформи-посередники: реагуючи на попит, що виник з боку FinTech-компаній, ІТ-компанії налагодили виробництво необхідного програмного та апаратного забезпечення, що дозволяє новим і діючим FinTech-компаніям, нео-банкам швидко розширювати асортимент фінансових послуг і активно конкурувати з великими традиційними банками (відкриття рахунків, робота з платіжними картами та ін.) [12].

Рис. 3.4 - Рівень розвитку глобальних напрямків фінтеху в Україні (кількість компаній)

*Складено за даними [56]

Аналіз взаємодії FinTech-компаній, нео-банків і традиційних банків, банків дозволяє зробити наступні висновки: FinTech-компанії перетворилися в небезпечних конкурентів для традиційних банків, що пов'язано не тільки з прямою конкуренцією, але і з загрозою поглинання; можливість перетворення успішної FinTech-компанії в нео-банк пов'язана з існуючою інфраструктурою, пропозицією класичних банківських послуг і нарощуванням клієнтської бази; розвиток FinTech-компаній, нео-банків за кордоном, в значній мірі, залежить від стимулювання інвестицій; здатність традиційних банків успішно конкурувати з FinTech-компаніями залежить від успішності проведеної ними цифрової трансформації, взаємодія між FinTech-компаніями, традиційними фінансовими компаніями (включаючи банки) і підприємствами, що не мають відношення до фінансової сфери, формують FinTech-екосистеми, які замінюють традиційні двосторонні партнерства

(співпраця FinTech-, BigTech-компаній і банків); екосистеми вигідні всім учасникам і сприяють підвищенню їх фінансової стійкості; в Україні великі банки або купують FinTech-компанії (включаючи IT-стартапи), або створюють спільні проекти (як з FinTech-компаніями, так і з BigTech-компаніями); банківські регулятори (в Україні – Національний банк України) повинні уважно стежити за мінливим ландшафтом в банківській сфері [75, с. 587].

Отже, зміна архітектури фінансового сектора в першу чергу пов'язана з передовими фінансовими технологіями, завдяки яким банки та фінансові установи створюють свої екосистеми. Перехід від традиційної системи надання фінансових послуг до цифрової надає великі можливості як великим фінансовим компаніям, так і стартапам FinTech для роботи з банками або фінансовими організаціями. Фінансові технології матимуть фундаментальне значення для вдосконалення основних банківських процесів і перетворення банківської галузі. Це дозволить підвищити продуктивність FinTech для розвитку ринку банківських послуг в Україні.

3.2. Аналіз нормативного забезпечення розвитку фінтеху в Україні

Згідно зі звітом McKinsey & Co, лише за травень 2020 року рівень цифрової безпеки в країнах Європи зріс на 20%, а використання готівки скоротилося майже вдвічі. Фінтех-революція стрімко поширюється, змінюючи структуру ринку в країнах, що розвиваються, у тому числі в Україні.

Щодо українського ринку FinTech, то він нерозвинений, тому особливості його розвитку мають деякі відмінності від світового ринку. Слід зазначити, що він характеризується рядом показників, що створюють передумови для подальшого динамічного розвитку.

Основним показником розвитку вітчизняного ринку FinTech є індекс розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій в Україні (див. рис. 3.5)

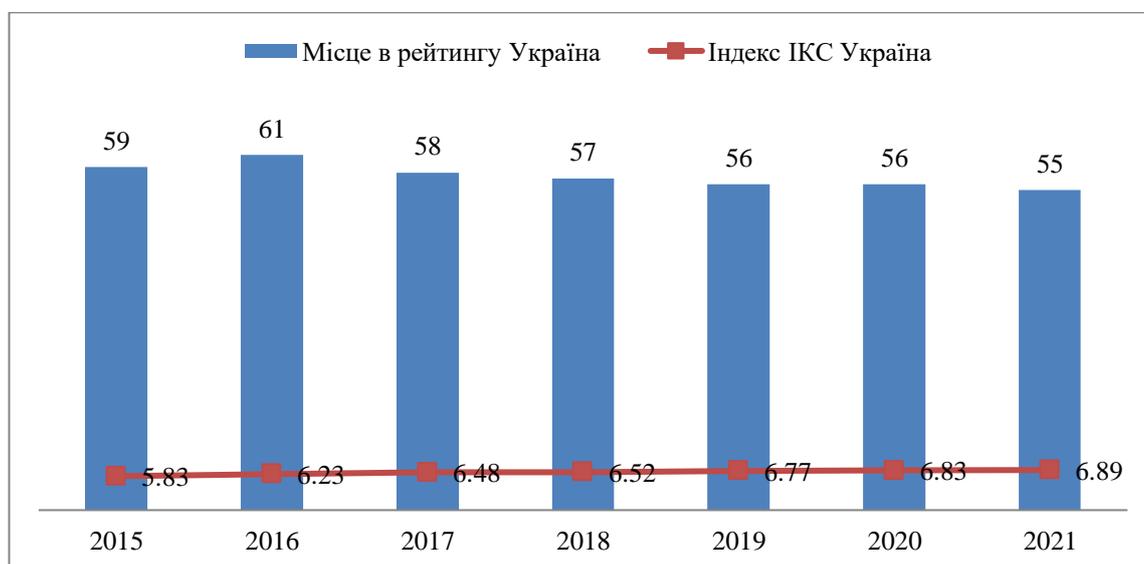

Рис. 3.5 - Динаміка індексу розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій України та США за період 2015-2021рр

*Складено за даними [76]

Хоча Україна домоглася величезного прогресу в збільшенні щільності телекомунікаційних мереж, наша країна все ще залишається далеко позаду в тому, що стосується надання доступу в Інтернеті населенню, так як за даними статистики 6% населення України все ще не має підключення до Інтернету.

Важливість фінансових технологій у забезпеченні конкурентних переваг комерційного банку на ринку банківських послуг підтверджується перевагами, що визначені «Стратегією НБУ розвитку FinTech в Україні до 2025 року» [74]:

- сприяння розвитку конкуренції на фінансовому ринку;
- підвищення доступності та якості фінансових послуг, розширення їх асортименту;
- зниження ризиків і витрат у фінансовій сфері;

- підвищення фінансової грамотності та створення сталої FinTech екосистеми;
- підсилення стартап-руху та ефективність конкуренції через розвиток cashless-економіки;
- підвищення рівня конкурентоспроможності українських інноваційних технологій, в тому числі в галузі фінансів.

Для усвідомлення перспективності FinTech сегментів важливо розуміти обсяг та динаміку здійснюваних вкладень у них. Основні сфери інвестицій у 2019-2020 рр. наведено у таблиці 3.1

Таблиця 3.1

Динаміка обсягу інвестицій та кількості угод основних сфер FinTech напряму за 2019-2020 рр.

Напрямок	Обсяг інвестицій, млрд дол.		Зміна	Кількість угод, од		Зміна
	2019	2020		2019	2020	
Платежі та перекази	105,9	19,7	-81,4%	422	404	-4,3%
Insurtech	14,3	14,5	1,4%	425	287	-32,5%
Regtech	3,5	10,6	202,9%	203	191	-5,9%
Технології управління активами	0,4	0,3	-25,0%	37	29	-21,6%
Блокчейн та криптовалюти	4,7	2,8	-40,4%	598	458	-23,4%
Кібербезпека	0,5	2,0	300,0%	53	26	-50,9%

*Складено за даними [77]

У 2020 році інвестиції в кібербезпеку зросли в чотири рази – з 500 млн дол. у 2019 році до більш ніж 2 млрд дол. у 2020 році, коли компанії у всьому світі реагували на зростаючі виклики кібербезпеки, пов'язані з віддаленою зайнятістю та все більшим використанням Інтернет ресурсів.

Для підвищення рівня конкурентоспроможності українські банки активно співпрацюють з FinTech-компаніями. За результатами дослідження, проведеного Українською асоціацією FinTech та інноваційних компаній, з 11-ти найбільш технологічних банків України, практично всі мають спільні проекти з FinTech-компаніями.

Найпопулярніші напрямки їхньої роботи – це платежі та мобільні гаманці. Українські банки успішно співпрацюють і з іноземними FinTech-компаніями, наприклад, у жовтні 2019 р. «А-банк» разом з Middleware запустили послугу спільного доступу до кредитних карток.

Користування цією послугою дозволяє вибрати одержувача грошей зі списку в мобільному додатку банку, вказати ліміти на суму і часовий період, і поділитися доступом до власної картки Mastercard. У липні 2019 року було укладено договір між Middleware і банком «Піреус» на створення нової повнофункціональної платформи дистанційного банкінгу, яка буде обслуговувати всі клієнтські сегменти [78].

Також є декілька головних чинників, що мають вагоме значення для банківської цифровізації, а саме: цифрова екосистема, бізнес-середовище та розвиток фінансового сектора.

Цифрова екосистема включає в себе цифрову інфраструктуру, рівень поширення технологій і швидкість їх прийняття в суспільстві, демографічні та соціально-економічні чинники. Бізнес-середовище визначається рівнями конкуренції, захисту прав власності та гнучкістю ринку; розвинений фінансовий сектор в цілому швидко та вдало застосовує нові технології і тим самим підтримує своє лідируюче становище. Наприклад, наприкінці 2020 року в Україні з'явилася перша фінтех екосистема – Concord Fintech Solution з надання інструментів для створення і розвитку власних інноваційних сервісів.

Concord Fintech Solutions містить власну бізнес-інфраструктуру та пул сервісних компаній (процесинговий центр PROCARD, еквайринг CONCORDPAY, IT-компанію MUSTPAY і білінгову систему MASSPAY). Також в рамках екосистеми та в партнерстві з компанією Neo.Pro до запуску готується цифровий банк NEOBANK для фізосіб, юросіб та ФОП з власною лінійкою послуг і продуктів.

Окрім різноманітних фінансових й IT-інструментів, в структурі екосистеми Concord Fintech Solution також представлений благодійний

фонд «Добродій», що в рамках CSR напрямку надає допомогу дітям з важкими захворюваннями, ветеранам Другої світової та АТО, а також людям похилого віку.

Незважаючи на стагнацію в інших областях через COVID-19, FinTech зберіг свої позиції. Протягом 2019 року список поповнився 10 фінтех-компаніями, а 2020 року – 2 компаніями, за загальносвітового тренду на скорочення числа представників фінтех-сектору через пандемію. На грудень 2020 року в Україні налічувалося близько 150 компаній, 30 з яких неpubлічні. Якщо у 2019 році ринок більше розвивався за рахунок позитивних очікувань, то у 2020 році відбулася значна кількість змін, які відбулися у фінтех-компаніях [79]:

1. Прийнятий новий закон про фінансовий моніторинг, який пом'якшив умови ідентифікації та верифікації клієнтів, а саме дозволив віддалену ідентифікацію та верифікацію за допомогою BankID НБУ, кваліфікованого електронного підпису (КЕП), сеансу відеотрансляції та верифікації за допомогою програми «Акція».

2. Фінтех-стратегія НБУ. Програма розрахована на п'ять років і покликана створити цілісну та конкурентоспроможну фінтех-екосистему.

3. Банківські та небанківські фінансові організації тепер перебувають під контролем одного регулятора – НБУ, що дозволяє встановити рівні умови для роботи всіх гравців ринку.

4. Розроблено законопроект 37 3637 про віртуальні активи, який має легалізувати та врегулювати процес обігу криптовалюти в Україні, що може стати поштовхом для відродження стартапів у криптосфері (Каталог фінтех-компаній України 2020, 2021).

Сьогоднішні турбулентні економічні умови, спричинені світовою пандемією, вимагають адекватних заходів, спрямованих на забезпечення економічної стабільності й безпеки національного господарства та його найважливіших сегментів. У цьому контексті розроблено Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року, яку намагаються успішно

реалізувати такі фінансові регулятори як Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Міністерство фінансів України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

Рисунок 3.6 Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року

*Складено за даними [74]

Стратегія має еволюційний характер; у 2021 році вона була оновлена та затверджена рішенням Правління Національного банку України від 18 березня 2021 року № 97-рш.

Стратегічним напрямом інноваційного розвитку фінансового сектору України передбачено таке:

1. *Забезпечення розвитку ринку FinTech, цифрових технологій та платформ регуляторів*

– Забезпечення розвитку цифрових технологій, комп'ютерного проєктування, аналізу big data, blockchain, автоматизації, роботизації і використання штучного інтелекту;

- Вивчення можливості випуску цифрової валюти центрального банку е-гривня;

- Забезпечення посилення кібербезпеки;

2. *Забезпечення розвитку SupTech&RegTech*

- Стимулювання впровадження інноваційних технологій у комплаєнс;

- Запровадження інноваційних інструментів обміну даними між НБУ, іншими державними установами та учасниками фінансового ринку;

- Сприяння використанню новітніх ІТ-технологій регуляторами;

- Удосконалення розкриття інформації на основі стандартів звітності в електронному вигляді;

3. *Розвиток цифрової економіки*

- Розширення доступу учасників ринку до публічних реєстрів;

- Розвиток системи віддаленої ідентифікації BankID НБУ та онлайн-сервісів фінансових послуг;

- Впровадження системи дистанційного укладення правочинів у сферах накопичувального пенсійного забезпечення та спільного інвестування;

- Розвиток та використання хмарних технологій, розвиток ІТ-інфраструктури;

- Поширення застосування безпаперових технологій.

Сьогодні Україна обрала шлях активної діджиталізації в усіх напрямках суспільних відносин. Найактивнішим чином відбувається цифрова трансформація у фінансовому секторі національної економіки. Національний банк України затвердив Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року – покроковий план створення в Україні повноцінної фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами та доступними цифровими послугами. Ця стратегія ґрунтується на ключових напрямках, заданих Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року, а її пріоритетними завданнями є розвиток інновацій, Cashless economy, підвищення фінансової грамотності споживачів та бізнесу. Зокрема, цей документ структурує та

деталізує тренди й напрями розвитку фінансових інновацій на наступні п'ять років [74].

Ключовими дієвими елементами Стратегії є:

- розроблення та впровадження концепту повноцінної регуляторної «пісочниці» для швидкого тестування інноваційних проєктів;
- підвищення рівня фінансової обізнаності та залученості (інклюзії) населення та бізнесу;
- запуск академічної бази з фокусом на відкритий банкінг.

Реалізація основних ідей, закладених у цих нормативних документах, на наше глибоке переконання, має позитивно вплинути не лише на фінансовий ринок та його учасників, а й на стан національної економіки в цілому та її безпеку. Зокрема, позитивним фактором формування повноцінної фінтех-екосистеми, котра відповідатиме світовому рівню фінансового сектора, є розвиток Cashless economy. Безготівкові розрахунки активно впроваджуються розвиненими країнами і мають підвищити стійкість економіки та прозорість економічних відносин в країні.

Експерти проаналізувати як cashless впливає на рівень тіньової економіки, ВВП і економічну безпеку України. Стратегією розвитку фінансового сектору до 2025 року передбачається зниження рівня тіньової економіки до 20 %. Адже, як вважають фахівці, рівень тінізації економіки залежить безпосередньо від рівня готівкових розрахунків у країні, оскільки тіньові схеми найчастіше здійснюються в готівковій формі. Чим більше розвинений cashless, тим менше можливостей для безконтрольної діяльності недобросовісних учасників економічних відносин. Наприклад, найнижчий рівень тіньової економіки в тих країнах, де найбільше розвинені безготівкові розрахунки, зокрема, в Швейцарії – 7,24 %, у США – 8,3 %, у Японії – 10, 4 %.

Фахівці впевнені, що збільшення cashless на 5 % протягом п'яти років може забезпечити виведення з тіні до 10 % економіки України. Дослідження, проведене одним із світових лідерів з консалтингу компанією EY

(Ernst&Young), дозволило дійти таких висновків: якщо збільшити карткові платежі на терміналах на 1% від ВВП, то пасивна тіньова економіка країни (коли ініціатор готівки – продавець) зменшиться в середньому на 0,037%. Для України це означає додаткові 2 млрд грн до бюджету [82].

Варто зазначити, що серед фахівців точиться дискусія стосовно коректності застосування термінології cashless до безготівкових операцій в українській практиці. Дехто вважає, що для податківців безготівкові розрахунки банківською картою вважаються «готівковими» операціями і тим самим підлягають обов'язковому проведенню через реєстраторів розрахункових операцій (РРО) з друкуванням фіскального чека [83].

Оскільки якщо оплата здійснюється за допомогою банківської платіжної картки без використання готівки вона є безготівковою, таку операцію визначають cashless. В цьому контексті ми дотримуємося думки щодо недоцільності подібних дискусій, тим більше, що проведення через РРО стосується далеко не всіх агентів національної економіки.

Варто зазначити, що світова пандемія негативно вплинула на активізацію cashless в національних економіках країн. Це пов'язане з підвищенням попиту на «живі гроші» як реакція населення на зростання невизначеності в період економічних криз.

Доречно доповнити, що cashless, крім багатьох переваг і позитивів, має низку ризиків та загроз. По-перше, цілковита залежність від техніки, яка не завжди стовідсотково надійна та може вийти з ладу, або бути вражена вірусною атакою. По-друге, психологічна, або емоційна загроза, що виникає в результаті більшої довіри населення готівковим грошам, особливо в кризових умовах [84].

НБУ спільно з іншими регуляторами на фінансовому ринку докладають зусилля, щоб досягти стратегічних цілей, визначених стратегією розвитку фінтеху України. Безготівкові розрахунки мають стати зручними, доступними і захищеними від шахраїв.

Таким чином, для вітчизняного фінтех-ринку характерно те, що кількість платіжних сервісів та платформ грошових переказів неухильно зростає та станом на 2019–2020 роки збільшилася на 14%. А також галузь технологічної інфраструктури – на 20%. Переважна більшість цих компаній є 89. На третину збільшилася кількість приватних та споживчих кредитних компаній. Це свідчить про те, що попит на кредит у країні значно зростає – як серед населення загалом, так і у корпоративному сегменті [79].

Особливістю вітчизняної фінтех-індустрії є концентрація технологічних компетенцій безпосередньо у банківській системі, що пов'язано із слабо розвиненим сегментом самостійних фінтех-проектів порівняно з іншими зарубіжними ринками. Ефективний розвиток національного фінтех-ринку багато в чому залежить від співпраці та партнерства банків з фінтех-компаніями, що інтенсивно працюють над розвитком фінансових технологій. За статистикою, 79% банків мають системи, які важко інтегрувати, і лише 6% банків досягли бажаного ROI від співпраці з фінтехом [80].

Аналіз функціонування ринку FinTech в Україні дозволяє зробити висновок, що сучасний стан вітчизняного ринку порівняно зі світовою практикою знаходиться на ранній стадії формування. Серед основних причин, що стримують його розвиток в Україні, можна виділити: недосконалість державного регулювання фінансових технологій; несприятливий інвестиційний клімат у країні (незацікавленість іноземних та українських інвесторів вкладати кошти у вітчизняні стартапи); недостатній та нерівномірний розвиток необхідної інфраструктури (телекомунікації та Інтернет), якість та вартість послуг Інтернету та стільникового зв'язку; брак спеціалістів у галузі нових фінансових та інформаційних технологій; низький рівень патентної активності; практично повна відсутність проривних ІТ-технологій, у тому числі у сфері FinTech; нерозвинена система венчурних інвестицій; концентрація технологічних компетенцій у банківській системі; недостатньо висока технологічна та фінансова грамотність населення в

цілому, зниження реальних наявних доходів населення, орієнтація на заощадження та консервативне заощадження

3.3. Загрози та ризики використання фінтеху

Наразі основні виклики та ризики, з якими стикається український ринок фінтеху, включають такі елементи:

- нормативно-правова база;
- повільні темпи запровадження інновацій традиційними банками;
- відсутність відкритих API у банківському секторі;
- обмежений доступ до капіталу та фінансування для фінтех-компаній.

Належне коригування цих ризиків може створити та просувати стійку та процвітаючу фінансову систему, а також залучити багатьох користувачів, постачальників, новаторів та колег, щоб допомогти сформувати та створити стійку та інноваційну платіжну екосистему в нашій країні.

Незважаючи на високу ймовірність ризиків цифрових технологій, потенціал їх використання набагато вищий, тому органам державної влади слід розробляти національні стратегії цифрової трансформації, удосконалювати інституційну структуру фінтеху, відстежувати найпереводіші світові фінансові технології, адаптуватися до міжнародної практики регулювання та стежити за регламентом. Також необхідно підвищувати поінформованість споживачів та фінансову грамотність.

Найбільший вплив на фінансову поведінку в Україні має вік та майновий стан населення. Зокрема, молоді люди віком від 18 до 34 років найвільніше стежать за собою у світі фінансів та нових технологій. Для цієї групи споживачів важлива можливість отримання інформації про фінансову установу або процес у результативному доступі. Молодь буде рада використовувати будь-які інструменти управління особистими фінансами, аби додаток був для сучасних гаджетів та платформ. Українці середнього

віку є найдосвідченішими користувачами фінансових послуг; вони є соціально-активними категоріями і використовуються для охоплення різних груп. Саме вони є аудиторією просування фінансових продуктів, вкладених у довгострокове дослідження. Що стосується старшого покоління, то онлайн-простір повстання у них страху. Життєвий досвід споживачів навчив цю групу не довіряти фінансовим організаціям, а перебування серед жертв інтернет-шахрайства перевершує цю недовіру та надання до неприйняття навіть найпростіших цифрових послуг [81].

Крім того, Україна нині зазнає інфраструктурної неготовності до набуття цифрових навичок населення. Найбільш помітні нерівності між містами та селами, пов'язані з нерівномірним доступом до фінансових та телекомунікаційних послуг.

Таким чином, дослідження доводить, що сприятливе середовище для розвитку фінансового сектора будь-якої країни багато в чому базується на чотирьох основних компонентах:

- 1) рівень поінформованості населення у галузі фінансів та інформаційних технологій, а також їх довіру до фінансового інституту;
- 2) рівень розвитку фінансово-кредитних установ, їх інноваційність та кваліфікація кадрів та безпеки;
- 3) рівень розвитку фінтех-компаній та ступінь їх проникнення на фінансовий ринок країни;
- 4) повної охорони, нормативно-правової та наглядової бази.

В підсумковому аналізі основних ризиків та загроз розвитку фінтех-технологій пропонуємо побудувати матрицю SWOT-аналізу, яка наглядно демонструватиме основні загрози та перспективи майбутнього фінтех-ринку України (табл. 3.2).

Незважаючи на те, що фінтех-індустрія в Україні почала розвиватися нещодавно, інтерес до неї стрімко зростає. Стрімке поширення цифрових технологій, смартфонів, мобільного інтернету, соціальних мереж та різних додатків у суспільстві визначає попит на інноваційні фінансові технології.

Застаріле обладнання, відсутність чіткого законодавства та консерватизм фінансових інститутів потребують нових технологій для традиційних фінансових послуг.

Таблиця 3.2

SWOT-аналіз розвитку фінтех-ринку в Україні

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>Велика кількість клієнтів, які користуються фінансовими послугами через мобільні пристрої</p> <p>Переваги перед традиційними фінансовими установами</p> <p>Дешевші (або безкоштовні) фінансові послуги</p> <p>Скорочення годинника обслуговування клієнтів</p> <p>Покращена технологічна та фінансова інфраструктура</p> <p>Спрощення дотримання правил звітності</p> <p>Підвищення конкурентної переваги традиційних фінансових посередників</p>	<p>Непривабливість українського ринку FinTech для інвесторів</p> <p>Недосконалість державного регулювання у сфері FinTech</p> <p>Низький рівень фінансової грамотності населення</p> <p>Недостатній розвиток телекомунікацій та Інтернету</p> <p>Недостатня конфіденційність даних клієнтів</p> <p>Можливий негативний вплив децентралізованої цифрової валюти на грошову</p>
Можливості	Загрози
<p>Впровадження масових фінтех-стартапів</p> <p>Розробка нових інноваційних фінтех-продуктів</p> <p>Підвищення кваліфікації IT-фахівців</p> <p>Високий експортний потенціал фінтех-рішень</p> <p>Підвищення обізнаності громадськості у сфері FinTech</p> <p>Підвищення кібербезпеки фінтех-компаній</p> <p>Можливість виходу українського ринку FinTech на міжнародну арену</p> <p>Сприяння розвитку конкурентного середовища на ринку фінансових послуг</p> <p>Застосування нових методів захисту від шахрайства співробітників та клієнтів</p> <p>Активний розвиток платіжних та супутніх рішень на тлі зростання електронної комерції</p>	<p>Відтік кваліфікованих кадрів з України з метою пошуку умов реалізації фінтех-стартапів.</p> <p>Порушення фінансової стійкості</p> <p>Збільшення споживання електроенергії, що погіршить екологічну ситуацію</p> <p>Скорочення частки ринку традиційних фінансових посередників</p> <p>Скорочення робочих місць у зв'язку із впровадженням FinTech</p> <p>Підвищена фінансова волатильність</p> <p>Підвищення соціальних ризиків: створення нових автоматизованих сервісів призводить до скорочення персоналу, який раніше виконував ці функції</p> <p>Потенційні екологічні ризики через зростання споживання електроенергії та пов'язане з цим збільшення викидів парникових газів.</p>

*Складено автором

Отож, на розвиток фінтеху в Україні негативний вплив вплив має застаріла законодавча база, яку потрібно змінити та відповідно внести кілька законопроектів, які сприятимуть розвитку технологій на Українському

ринку. Одним із таких заходів може бути створення сприятливої інвестиційної політики в країні. Також корисним для розвитку фінтеху є імплементація зарубіжного досвіду, яку ми розглянемо в наступному розділі.

3.4. Порівняльний аналіз діяльності українських банків на прикладі АТ «Ощадбанк» та АТ «Кредобанк»

Акціонерне товариство Кредобанк був зареєстрований як комерційний банк у формі акціонерного товариства і працює на території України починаючи з дня її незалежності.

Банк був заснований у формі акціонерного товариства у 1990 році. Банк був спочатку зареєстрований Державним банком СРСР і перереєстрований Національним банком України (НБУ) 14 жовтня 1991 року під назвою «Західноукраїнський Комерційний Банк». У 2002 році назву Банку було змінено на АТ «Кредит Банк (Україна)». У листопаді 2005 року акціонери Банку прийняли рішення про зміну назви Банку на «Кредобанк». За рішенням позачергових загальних зборів акціонерів від 26 листопада 2009 року, у зв'язку із приведенням своєї діяльності у відповідність до вимог Закону України «Про акціонерні товариства», Банк змінив назву на Публічне Акціонерне Товариство «Кредобанк» [87].

АТ «Ощадбанк» – один із найбільших фінансових інститутів України, що має найрозгалуженішу мережу установ – близько 6000. Сьогодні послугами банку користуються всі категорії населення, що зумовлює провідну позицію банку на ринку роздрібних банківських послуг України.

АТ «Ощадбанк» був і залишається відкритою та прозорою фінансовою структурою та вбачає це пріоритетом у подальшій діяльності. Згідно Програми розвитку, банк спрямовує значні зусилля на підвищення ефективності роботи, створення системи чіткої та адекватної регламентації діяльності, забезпечення доступу всіх громадян у всіх регіонах до належних банківських послуг, надання кредитів для корпоративних клієнтів, інших

					9 місяців)		2021 / 2017	2021 / 2020
1. Коефіцієнт надійності	0,37	0,31	0,27	0,28	0,3	>0,05	72,97	87,10
Продовження табл. 3.4								
2. Коефіцієнт фінансового важеля	2,68	2,53	3,18	3,23	3,28	<20	118,66	125,69
3. достатності капіталу	0,27	0,24	0,23	0,22	0,21	>0,1	85,19	95,83
4. миттєва ліквідність	0,25	0,22	0,16	0,15	0,14	>0,2	64,00	72,73
5. загальна ліквідність	1,36	1,32	1,44	1,48	1,51	>1	105,88	109,09
6. ресурсна ліквідність	1,12	1,14	1,13	1,12	1,11	0,7-0,8	100,89	99,12
7. рентабельність активів, %	1,11	0,79	0,9	0,89	0,85	>1	81,08	113,92
8. рентабельність власного капіталу, %	4,15	2,79	3,3	3,23	3,1	>15	79,52	118,28
9. Чиста процентна маржа, %	6,8	7,1	6,4	6,5	6,9	>4,5	94,12	90,14
10. Чистий серед, %	9,4	10,32	10,41	10,56	10,98	>1,25	110,74	100,87

*Складено за даними Додаток А, Б

Діяльність Ощадбанку характеризується значною діловою активністю, зокрема, у проведенні кредитно-інвестиційної політики. Банк підтримує значення ліквідності на необхідному рівні. Ощадбанк має досить низькі рівні рентабельності активів та власного капіталу. Але, поряд з цим, діяльність банку характеризується високими значеннями чистої процентної маржі та чистого спреду. Це означає, що банк має високу здатність створювати процентний дохід та узгоджену процентну політику. Фінансова стійкість Ощадбанку знаходиться на високому рівні.

З метою аналізу фінансової стійкості було здійснено розрахунок наступних показників (табл. 3.5) .

Отже, на основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що у 2019 р. АТ «Ощадбанк» є фінансово не стійкою установою перш за все це пов'язано з тим що протягом 2015-2019 рр. спостерігаються значні збитки у діяльності банку, через втрату Кримського регіонального та Донецького і Луганського обласних управлінь. В цілому фінансовий стан АТ «Ощадбанк» є задовільним. Ситуація трішки покращилась у 2021 році, так як після затяжного карантину бізнес почав відновлювати свою діяльність і відповідно активізував банківську активність.

Таблиця 3.5.

Динаміка показників фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» 2015-2021 рр.

Найменування показника	Умовні позначення	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021 р. (перші 9 місяців)	Відносне відхилення, %	
									2021 / 2017	2021 / 2020
Коефіцієнт надійності	Кн	0,31	0,27	0,23	0,18	0,04	0,1	0,12	32,26	32,26
Коефіцієнт фінансового важеля	Кфв	3,26	3,7	4,32	5,48	20,68	18,23	19,3	559,20	559,20
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	Кук	0,24	0,21	0,19	0,15	0,05	0,08	0,1	33,33	33,33
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	Кзк	0,14	0,17	0,18	0,17	0,52	0,63	0,58	450,00	450,00
Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу	Кмк	5,01	5,65	5,84	4,13	5,28	5,32	5,46	106,19	106,19

*Складено за даними Додаток А, Б

Спираючись на проведені розрахунки видно, що коефіцієнт надійності (співвідношення капіталу банку і залучених коштів за мінімально допустимого значення не менше 5,0%) поступово знижувався, так в 2015 р. він становив 31%, що свідчило високу надійність, тобто банк досяг того

рівня, за якого не залежить від залучення вільних коштів грошового ринку, бо має достатньо своїх, які можна розміщати в кредити господарюючим суб'єктам та в інвестиції. Однак у 2021 р. значення коефіцієнта надійності опустилось нижче допустимого значення і становило 1%, дане значення свідчить про високу залежність банку від обсягу залучення коштів. На основі аналізу показника надійності можна зробити висновок, що протягом 2015-2021 рр. надійність АТ «Ощадбанк» поступово знижувалась і в 2021 р. сягнула критичного показника.

Не менш важливим показником є коефіцієнт фінансового важеля, який відображає здатність банку до залучення коштів на фінансовому ринку. Розрахунок показує, що коефіцієнт фінансового важеля при максимально допустимому співвідношенні становив у 2015 р. 3,26, дане значення свідчить не тільки про зменшення активності банку щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку, але й про паралельне збільшення його фінансової стійкості, а у 2021 р. – 19,3. Це свідчить про те, що банк підвищив активність щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку, однак фінансова стійкість значно знизилась.

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів протягом аналізованого періоду зменшився на 0,19 і становив 0,1, що свідчить про зменшення використання власного капіталу і як наслідок збільшення в 2021 р. коефіцієнта захищеності власного капіталу на з 0,52 в 2019 р. до 0,58 в 2021, що є позитивно і вплинуло на фінансову стійкість АТ «Державний ощадний банк України». Що стосується коефіцієнта мультиплікатора капіталу, що характеризує ступінь покриття активів акціонерним капіталом, то за оптимального співвідношення 12,0-15,0 разів він у 2015 р. становив 5,01, а у 2021 р. зріс до 5,46 рази. Це свідчить, насамперед, що темп зростання активів значно перевищує темп зростання акціонерного капіталу.

АТ «Ощадбанк» є лідером кредитування реального сектора економіки України та посідає друге місце серед банків України за кредитами, наданими юридичним особам.

Наступним проведемо аналіз фінансової стійкості АТ Кредобанк (табл. 3.6) .

Таблиця 3.6.

Показники фінансової стійкості та незалежності АТ Кредобанк за період 2019-2021 рр

Показники	2019	2020	2021	Відносне відхилення 2021/2020	Відносне відхилення 2020/2019
Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності, концентрації власного капіталу)	0,125	0,020	0,024	122,83	15,67
Коефіцієнт фінансової стійкості	1,000	0,896	0,905	101,05	89,59
Коефіцієнт залучених джерел в необоротних активах	15,639	21,942	31,282	142,57	140,30
Коефіцієнт фінансового левериджу (фінансового ризику)	6,981	44,623	36,531	81,87	639,18
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	1,000	6,301	4,927	78,20	630,10
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів чистим робочим капіталом	0,125	0,124	0,119	96,05	98,76
Коефіцієнт забезпечення запасів чистим робочим капіталом	12,526	8,276	4,397	53,13	66,07

*Складено за даними [88, 89]

Отже, на основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що у цілому фінансовий стан АТ Кредобанк є задовільним. Ситуація трішки покращилась у 2021 році, так як після зтяжного карантину бізнес почав відновлювати свою діяльність і відповідно активізував банківську активність.

Спираючись на проведені розрахунки видно, що коефіцієнт фінансового важеля, який відображає здатність банку до залучення коштів на фінансовому ринку при максимально допустимому співвідношенні становив у 2019 р.6,98, дане значення свідчить не тільки про зменшення активності банку щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку, але й про

паралельне збільшення його фінансової стійкості, а у 2021 р. – 36,53. Це свідчить про те, що банк підвищив активність щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку, однак фінансова стійкість значно знизилась.

Коефіцієнт автономії протягом аналізованого періоду зменшився з показника 0,125 у 2019 до 0,024 в 2021 році, що свідчить про зменшення використання власного капіталу і як наслідок збільшення в 2021 р. довготермінової заборгованості.

Отож пропонуємо розглянути фінансові результати діяльності АТ Кредобанк за період 2019-2021 рр та дані зобразити в таблиці 3.7

Таблиця 3.7

Динаміка фінансових результатів АТ Кредобанк за період 2019-2021 рр

Показники	2019	2020	2021	Зміна за період 2021/2020	
				абсолютна, тис. грн.	відносна, %
Чистий процентний дохід	1468910	1779024	1987068	208044	111,69
Прибуток до оподаткування	714671	647563	971865	324302	150,08
Чистий фінансовий результат: прибуток (+) /збиток (-)	525797	531227	796300	265073	149,90
Інший сукупний дохід	9936	4070	30411	26341	747,20
Сукупний дохід	605733	535297	826711	291414	154,44

*Складено за даними [88, 89]

Отож на основі аналізу фінансових результатів АТ Кредобанк, ми бачимо, що чистий процентний дохід у 2021 році в порівнянні з 2020 виріс на 11,69%. Також спостерігається ріст чистого прибутку на 49,9% у 2021. Такі позитивні фінансові результати діяльності АТ Кредобанк характеризують його ефективність та прибутковість.

Далі розглянемо коефіцієнти рентабельності АТ Кредобанк, які відображають здатність бізнесу приносити прибуток його власникам (див. табл. 3.8).

Рентабельність власного капіталу АТ Кредобанк значно збільшилася за три роки. Після безперервної негативної тенденції цього показника з 2019, в 2020 році він становив 107,23%, що свідчить про зростання чистого прибутку

банку. Таким чином, можна сказати, що АТ Кредобанк у 2020 та 2021 роках був прибутковим з потенційними інвестиційними можливостями.

Таблиця 3.8

Коефіцієнти рентабельності АТ Кредобанк за період 2019-2021 рр

Показники	2019	2020	2021	Відносне відхилення 2021/2020	Відносне відхилення 2020/2019
Рентабельність активів (економічна рентабельність)	3,73	2,57	2,93	113,97	68,77
Рентабельність оборотних активів	3,95	2,67	3,01	112,59	67,62
Рентабельність власного капіталу (фінансова рентабельність)	21,92	107,23	99,37	92,67	489,26

*Складено за даними [88, 89]

Як і рентабельність капіталу, рентабельність активів АТ Кредобанк також збільшилася за досліджуваний період, і в 2021 становила 2,93%, що означає, що банк в даний час знаходиться у вигідному положенні.

Позитивним є також зростання маржі рентабельності оборотних активів у 2021 році в порівнянні з 2020 на 12,59%. Основна причина такого коливання показників рентабельності свідчить про нестабільну прибутковість, яка відбувається в наслідок того, що в 2020 році у зв'язку з Пандемією Коронавірусу банк був змушений призупинити свою діяльність на кількомісячний період.

Отож обидва банки є фінансово стабільними та ефективними в плані своєї діяльності, яка забезпечується ефективним управлінням та використанням фінансових технологій.

Висновок до розділу 3

В третьому розділі був здійснений аналіз ефективності використання фінансових технологій на ринку фінансових послуг в Україні.

Зазначено, що зміна архітектури фінансового сектора в першу чергу пов'язана з передовими фінансовими технологіями, завдяки яким банки та фінансові установи створюють свої екосистеми. Перехід від традиційної системи надання фінансових послуг до цифрової надає великі можливості як великим фінансовим компаніям, так і стартапам FinTech для роботи з банками або фінансовими організаціями. Фінансові технології матимуть фундаментальне значення для вдосконалення основних банківських процесів і перетворення банківської галузі. Це дозволить підвищити продуктивність FinTech для розвитку ринку банківських послуг в Україні.

Проаналізовано, що у 2020 році інвестиції в кібербезпеку зросли в чотири рази – з 500 млн дол. у 2019 році до більш ніж 2 млрд дол. у 2020 році, коли компанії у всьому світі реагували на зростаючі виклики кібербезпеки, пов'язані з віддаленою зайнятістю та все більшим використанням Інтернет ресурсів.

Отож, на розвиток фінтеху в Україні негативний вплив має застаріла законодавча база, яку потрібно змінити та відповідно внести кілька законопроектів, які сприятимуть розвитку технологій на Українському ринку. Одним із таких заходів може бути створення сприятливої інвестиційної політики в країні.

Розділ 4.

4.1. Перспективи інтеграції фінансових послуг України в Європейський простір

В даному підрозділі пропонуємо дослідити використання фінтеху на прикладі Німеччини, досвід якої пропонуємо інтегрувати в Україну.

Німецький ринок FinTech є четвертим за величиною ринком FinTech у світі та другим за величиною в Європі.

У період з 2015 по 2019 рік щорічне зростання сектору FinTech становило в середньому 131%. У 2019 році Німеччина досягла глобального рівня впровадження FinTech, оскільки понад 64% цифрових кінцевих користувачів користувалися послугами FinTech. Очікується, що попит на фінансові технології в Німеччині та розмір ринку зростуть високими темпами через різні соціально-економічні фактори:

Станом на 2020 рік понад 71% німців є користувачами цифрових платежів. Ці показники ставлять Німеччину вище середніх світових та європейських показників і роблять її другим за привабливістю ринком фінтех у Європі після Великобританії.

Хоча пандемія COVID-19 вплинула на економіку, а отже, на інвестиції та збільшення витрат, криза прискорила зростання цифрових платежів у всьому світі. Згідно зі звітом bitkom, німецької цифрової асоціації за 2020 рік, 70% німців хотіли б робити більше цифрових і безконтактних способів оплати.

Цифрові платежі за допомогою цифрової комерції або платежі через мобільні точки продажу (POS) здійснюються для найбільшого підсектору фінансових технологій. Очікується, що в Німеччині цифрові платежі відповідатимуть світовому річному зростанню на 14% і зростуть з річної вартості транзакції в 140,4 мільярда доларів у 2020 році до 274,8 мільярда доларів у 2025 році. Крім того, країна мала найбільшу кількість користувачів цифрової комерції в Європі в 2020. Оскільки рішення для мобільних платежів

стають все більш поширеними та інтегрованими в платформи соціальних медіа, очікується, що Німеччина та її континентальні сусіди отримають особливо високе зростання мобільних POS-платежів і, таким чином, будуть слідувати тенденціям у країнах, які використовують мобільні пристрої, як Сполучені Штати.

Наступним проаналізуємо динаміку інвестицій у розвиток фінтех в Німеччині (див. рис. 4.1)

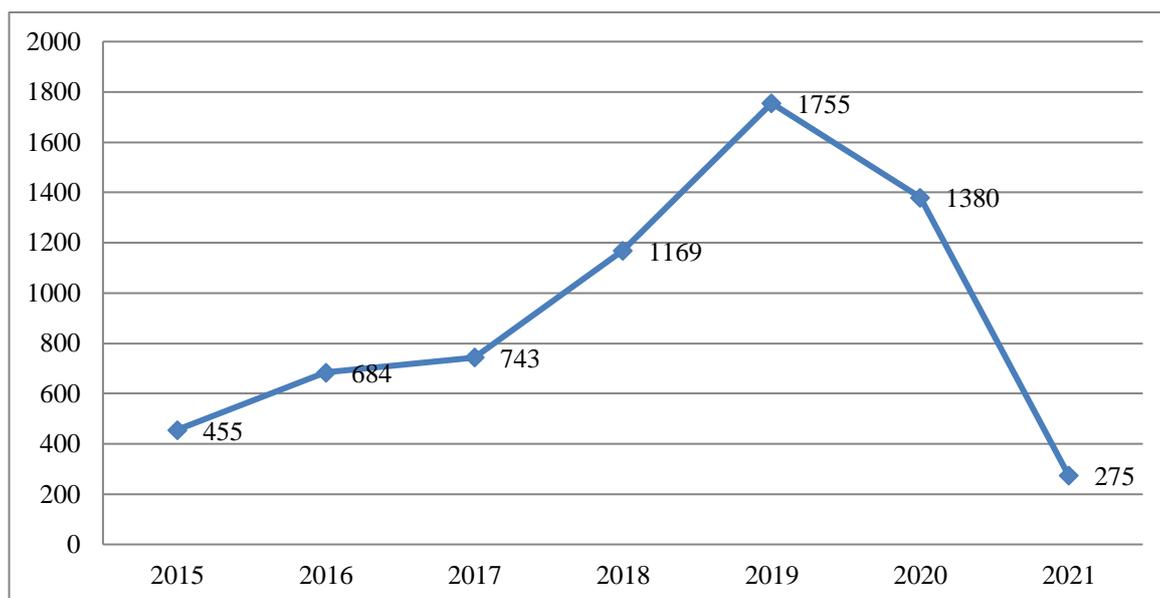

Рис. 4.1 - Динаміка інвестицій у розвиток фінтех в Німеччині за період 2015-2021 рр, млн. євро

*Складено за даними [90]

Як ми бачимо інвестиції у розвиток фінтех в Німеччині досягли піку у 2019 році, починаючи з 2020 року їх розмір почав різко скорочуватись, в основному через наслідки пандемії Коронавірусу.

Зараз у Німеччині 946 активних стартапів у секторі фінтех. Берлін можна охарактеризувати як фінтех-столицю Німеччини, наразі в цьому секторі працюють 197 стартапів. Німеччина є важливим ринком фінансових технологій у Європі та четвертим за величиною у світі. Фінтех-підприємства в Німеччині отримують другий за величиною обсяг венчурного фінансування

в Німеччині після мобільності. Детальніше про оцінку вартості найбільших фінтех стартапів Німеччини наведено на рисунку 4.2.

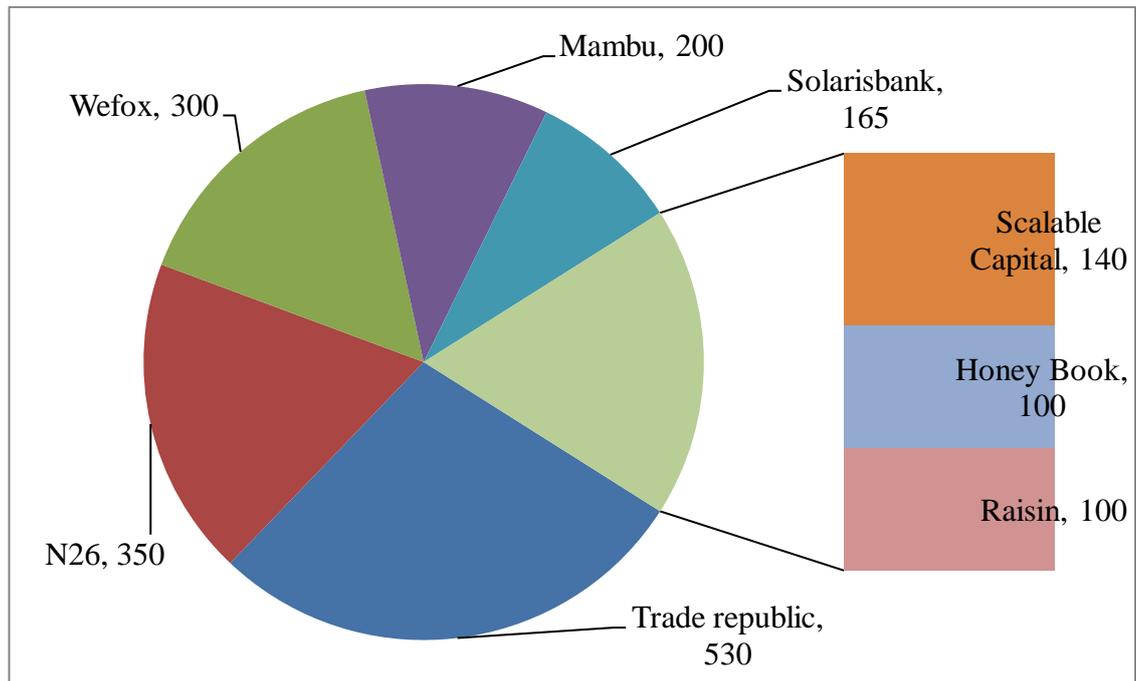

Рис. 4.2 – Ринкова вартість фінтех стартапів Німеччини, млн. євро

*Складено за даними [91]

У 2020 році Китай був лідером з більшості користувачів послуг персональних фінансів, пов'язаних з FinTech, тоді як на Європу припадало лише 15% світового ринку. Тим не менш, Німеччина продемонструвала найвищий попит на послуги в цьому секторі серед своїх європейських сусідів і, як очікується, збереже цю лідерську позицію принаймні до 2025 року. Хоча більша частина зростання підсектору в Німеччині пов'язана з роботою-консультаванням, її загальний прогноз вартості транзакцій становить Очікується, що він досягне 26,6%, що перевищить середній світовий показник у 22,8%.

Альтернативне кредитування описує в основному два типи ринків: приватні та інституційні інвестори, які кредитують МСП за допомогою кредитних угод, і приватні інвестори, які надають позики приватним користувачам. Проте загальна висока довіра до банківського сектору та низькі процентні ставки в Європі обмежують зростання цього підсектору

фінтех. Крім того, зростання гальмується відсутністю державного регулювання. Ці тенденції характерні саме для Німеччини і пояснюють оцінені зведені річні темпи зростання на 0,4% між 2020 і 2025 роками. Як сума, так і обсяг виданих позик, що відносяться до цього підсектору, відповідають цим порівняно низьким очікуванням.

Стан німецького банківського ринку за період 2002-2021 роки був стабільним та не зазнав значних впливів Коронавірусної кризи. Загальна сума банківських активів Німеччини за цей період тільки зроста (див. рис. 4.3)

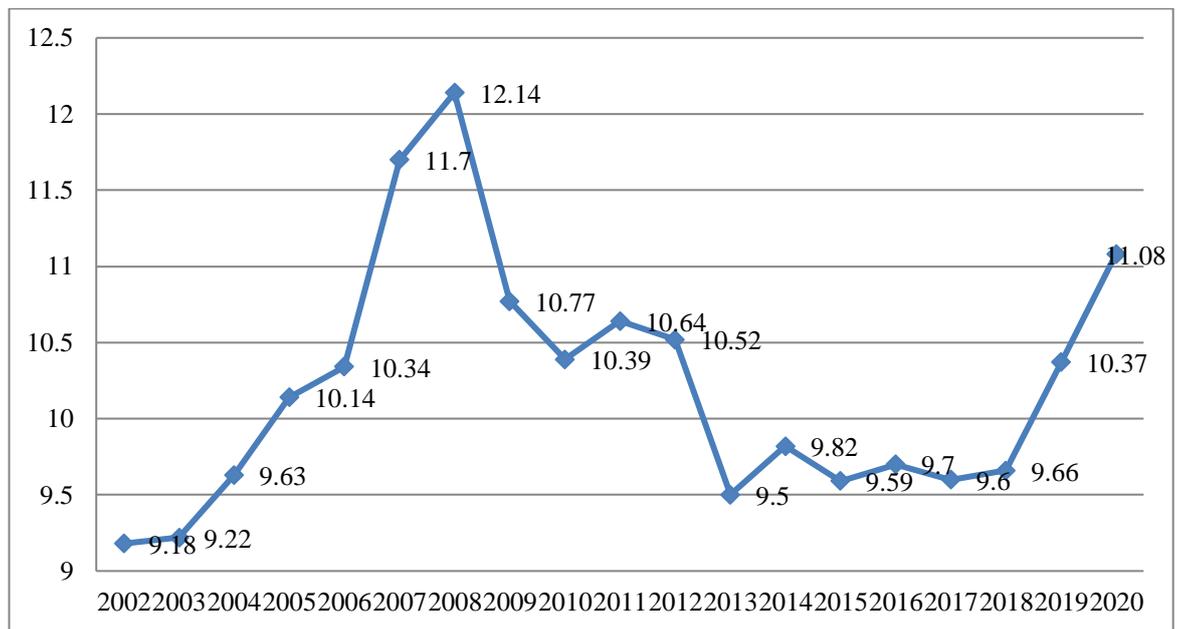

Рис. 4.3 – Загальна вартість активів банківського сектору Німеччини за період 2002-2020 рр, трлн. дол. США

*Складено за даними [92]

Станом на 2020 рік загальні активи банків Німеччини досягли 11,08 трильйона доларів США, а їх найбільше значення було зафіксоване в 2008 році - 12,14 трильйона доларів США. З 2008 активи почали тільки зменшуватись, причиною такого зменшення стала світова фінансова криза. Починаючи з 2018 і до 2020 року банківські активи Німеччини почали рости у позитивній динаміці.

Наступним проаналізуємо ранжування німецьких банків за рівнем активів станом на 2020 рік(див. рис. 4.4).

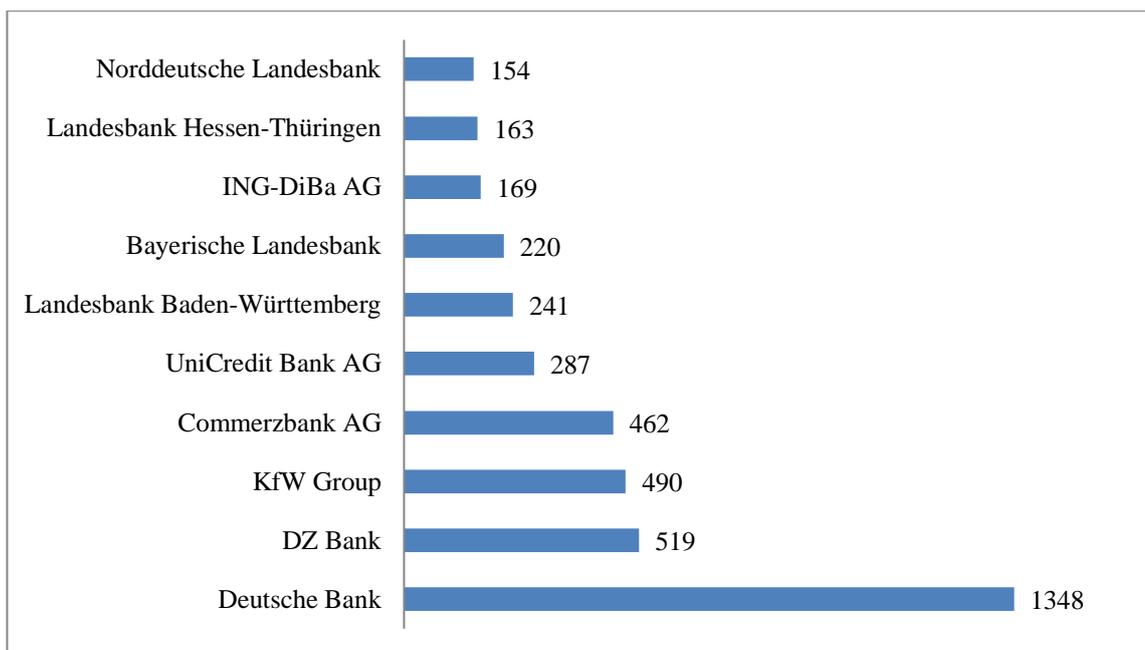

Рис. 4.4 - Десять найбільших банків Німеччини станом на 31 грудня 2020 р. (за сукупними активами у мільярдах євро)

*Складено за даними [93]

Не дивно, що Deutsche Bank знову очолює першу десятку, за ним слідує DZ Bank, яка є центральною установою Групи кооперативного фінансування (Genossenschaftliche FinanzGruppe). DZ Bank зміг зберегти цю позицію після злиття з WGZ Bank у липні 2016 року. Крім Commerzbank, який займає четверте місце, в топ-групі німецької банківської галузі домінують німецькі філії великих міжнародних банків (UniCredit Bank, ING-DiBa), банки розвитку (KfW Group) та державні банки (Landesbank Baden-Württemberg, Bayeris, Landesbank (Hessen-Thüringen, Norddeutsche Landesbank) [93].

Яскравим прикладом росту FinTech технологій в банківських операціях в Німеччині за останні кілька років є динаміка транзакцій в банківській сфері за технологічними сегментами (детальніше див. рис. 4.5)

Аналізуючи рисунок 5, бачимо зростання обсягів транзакцій по кожному із FinTech банківських сегментів, в середньому ріст з 2017 до кінця 2022 склав 430%. Найбільшим ростом супроводжувався необанкіг, сума транзакцій по якому за досліджуваний період зросла в 11 раз.

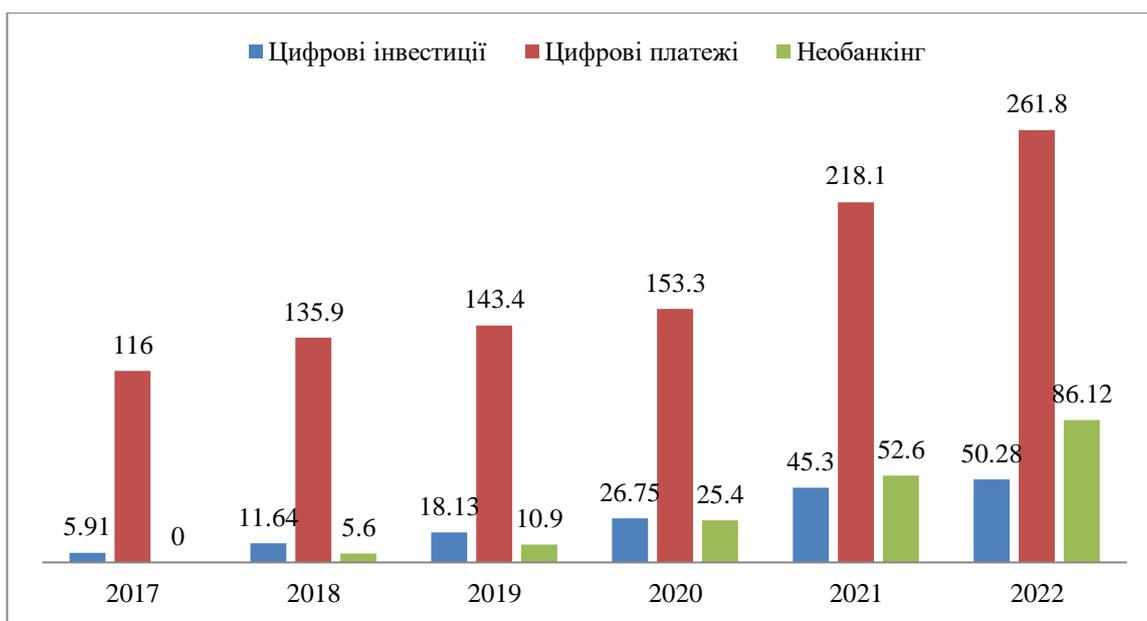

Рис. 4.5 - Динаміка обсягу транзакцій в банківській сфері за FinTech сегментами за період 2017-2022 рр, тис. дол. США

*Складено за даними [94]

Наступним проаналізуємо кількість користувачів в банківській сфері Німеччини за цифровими платежами (див. рис. 4.6)

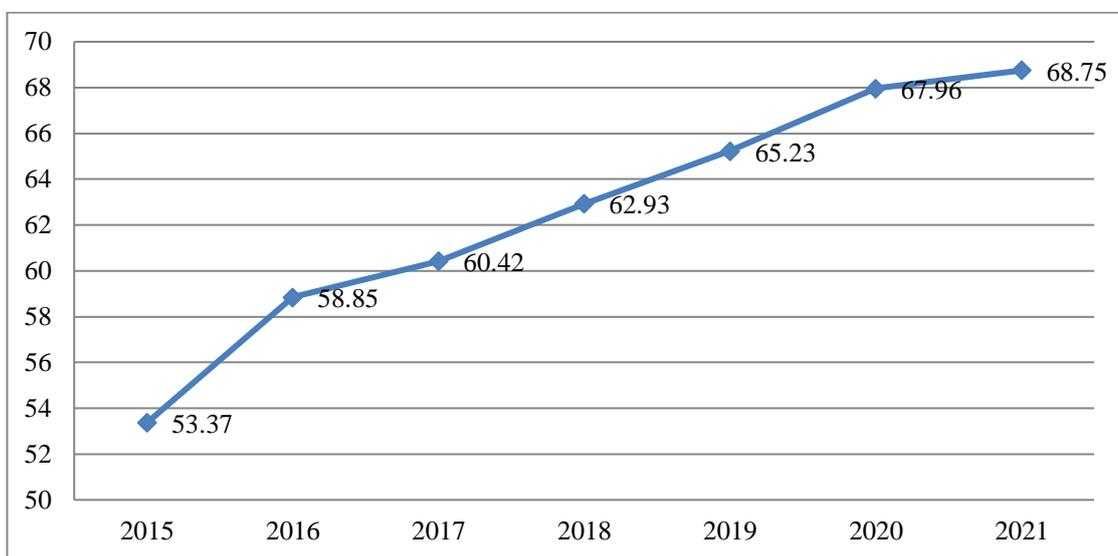

Рис. 4.6 - Динаміка кількості користувачів в банківській сфері за цифровими платежами за період 2015-2022 рр, тис. чол.

*Складено за даними [94]

На основі рисунка 4.6, ми бачимо, що кількість користувачів цифровими платежами в Німеччині зросла з 2015 року до 2022 на 28%., що свідчить про зростання попиту таких платежів серед жителів Німеччини.

Альтернативне фінансування — це підсектор фінансових технологій, який стосується як краудфандингу, так і краудінвестингу. У той час як перший описує інституційно незалежні інвестиції, зокрема в МСП, другий стосується краудфандингу, заснованого на акції, коли невизначена кількість сторін інвестує в акції або прибуток, пов'язаний з прибутком. Хоча вартість трансакцій у Німеччині, пов'язаних з альтернативним фінансуванням, за оцінками, зросте в середньому на 7,9%, відсутність державного регулювання та доступність традиційних позик знову ж таки заважають швидкому зростанню.

Компанії, які зосереджені на цифрових інноваціях у страхуванні, або InsurTech, не завжди входять до більш широкого визначення FinTech. Однак у 2019 році InsurTech був другим найбільш відомим одержувачем венчурних інвестицій у цьому секторі та залучив фінансування в розмірі 260 мільйонів доларів.

У 2021 році в Німеччині рівень проникнення смартфонів склав 83%, а загальне проникнення Інтернету — 89%. Оскільки передплати широкосмугового доступу також широко доступні, цифрова інфраструктура країни перевищує середній європейський рівень, що забезпечує чудову базу для зростаючого сектору фінтех.

Варіанти фінансування для сектору FinTech у Німеччині величезні. У той час як інвестиції корпоративних та приватних венчурних капіталістів (VC) у цей сектор зросли до понад 880 мільярдів доларів у 2020 році, банки та інші спонсори також мають помітний інвестиційний апетит.

Важливими локаціями FinTech є Берлін, Боварія, Мюнхен, Гамбург, а також більші міста Північного Рейн-Вестфалії. Огляд ініціатив FinTech надає мережа Федерального міністерства економіки та енергетики Німеччини (BMWi) з метою полегшення зв'язків між технологіями та бізнесом.

Структура інвестицій у розвиток фінтех Німеччини за містами подана на рисунку 4.7.

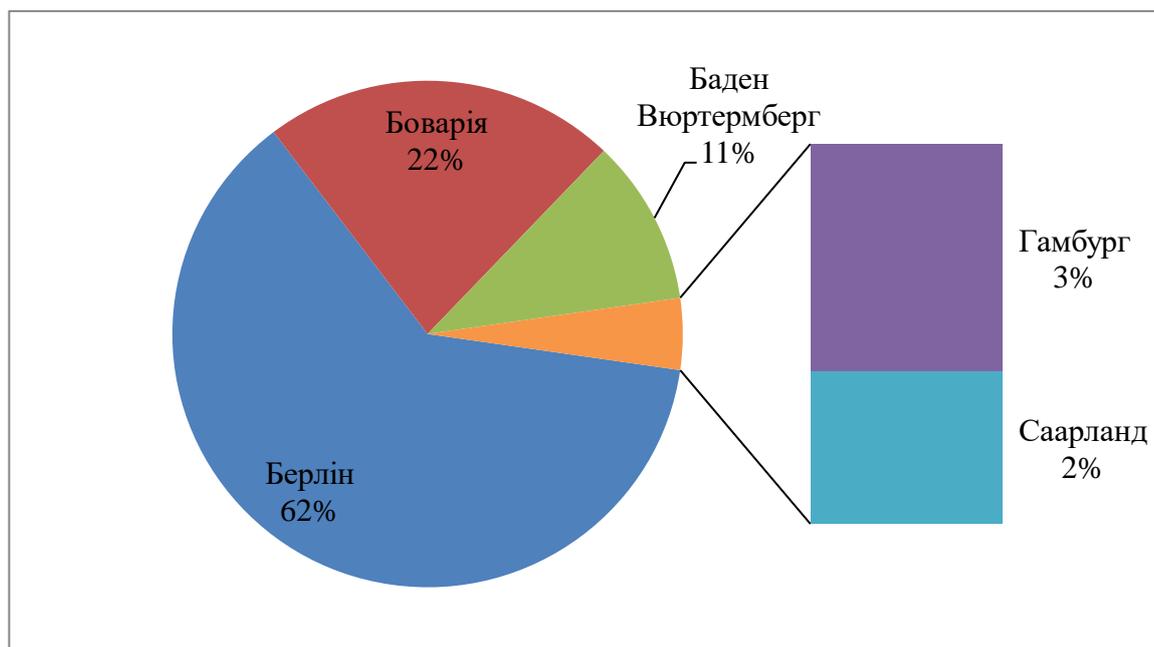

Рис. 4.7 – Структура інвестицій у фінтех Німеччини за містами, млн. євро.

*Складено за даними [95]

В підсумку проаналізуємо структуру фінтех інвестицій Німеччини за напрямком використання (див. рис. 4.8)

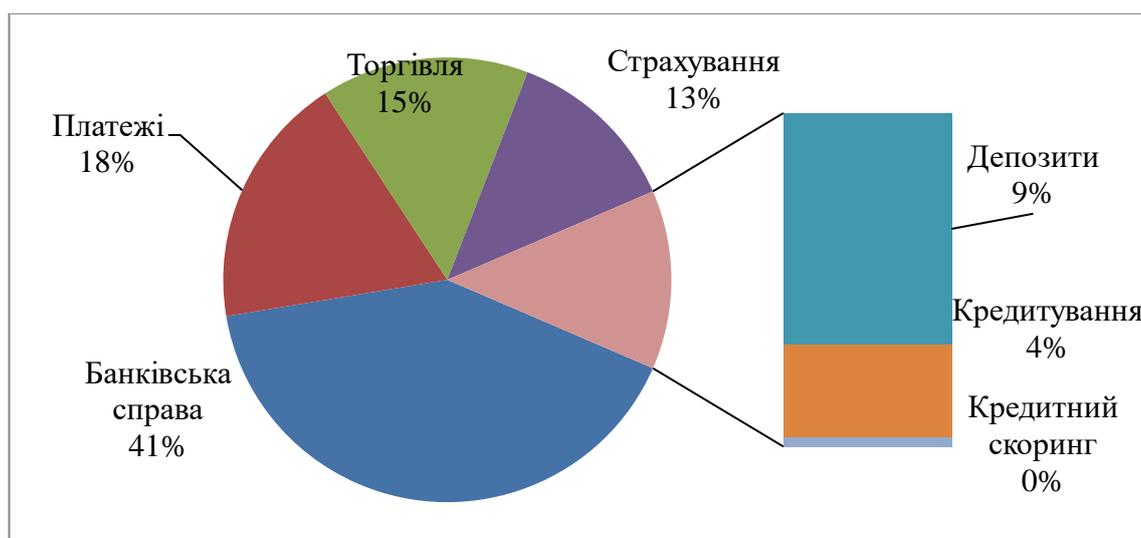

Рисунок 4.8 – Структура інвестицій у фінтех Німеччини за напрямком використання, млн. євро.

*Складено за даними [95]

Залежно від їхньої конкретної корпоративної структури, фінтех-компанії, що працюють у Німеччині, потребують дозволу Федерального органу фінансового нагляду (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht або BaFin), який контролюється Федеральним міністерством фінансів (BMF) [96]. Однак оцінки агентства можуть бути зроблені лише в кожному окремому випадку, оскільки запровадження Єдиної зони платежів у євро (SEPA) призвело до гармонізації законодавства щодо цифрових платежів у Європейському Союзі (і в кількох країнах, що не входять до ЄС), дозвіл на діяльність у Німеччині також може бути потенційним каналом для міжнародних фінансових компаній на інші ринки в рамках SEPA.

У Німеччині є рівні умови для регулювання, а це означає, що компанії, що надають однакові фінансові послуги з однаковими ризиками, підлягають однаковому рівню нагляду та регулювання. Деякі FinTech – залежно від їх бізнес-моделі та структури – можуть підлягати нагляду BaFin. Іншим фінтех-компаніям необхідно лише дотримуватися вимог Промислового кодексу.

Протягом наступних трьох-п'яти років FinTech технології розвиватимуться в на Німецькому ринку в таких напрямках, як роботизоване інвестування, автоматизація споживчого кредитування, кліринг та розрахунки з готівкою та операціями з цінними паперами. Саме присутність FinTech технологій в банківських операціях спричинили кардинальну зміну не лише банківської сфери Німеччини, але й спростили такі операції як оплата рахунків, перекази коштів, створення та відкриття нових рахунків. Дані технології є не тільки драйвером розвитку фінансового сектору Німеччини, але й полегшують життя простих жителів, адже ми можемо, сидячи вдома на дивані, замовляти речі, оплачувати рахунки чи поповнювати свій мобільний, при цьому економити як свій власний час так і час працівників банківських установ.

Отож німецький досвід по впровадженню та використанні фінтеху буде надзвичайно корисним для України та допоможе країні по швидше інтегруватися у фінансову систему ЄС

4.2. Стратегічні напрями Євроінтеграційного розвитку фінтеху в Україні.

Сучасні технологічні інновації стали тригером масштабних трансформаційних процесів, які визначили передумови і потенційні можливості формування цифрового профілю і відкрили неймовірні перспективи для майбутньої банківської системи, створюючи, водночас, нові виклики і вимагаючи від всіх її учасників проактивного мислення і реагування на інституційні зміни і посилення конкуренції на ринку фінансових послуг.

Теоретико-методологічні засади цифрової трансформації знаходяться на етапі формування у відповідь на процеси побудови цифрової економіки та галузеві аспекти втілення її основних концептів. При цьому цифрова трансформація банківської системи є окремим і важливим напрямом трансформації фінансової галузі, враховуючи домінування банкоцентричної моделі, та цифровізації економіки в цілому, що викликає значний дослідницький інтерес стосовно загальних закономірностей і особливостей, які їй притаманні.

Сучасні умови розвитку діяльності банків на фінансовому ринку формують необхідність прискорення процесів цифрової трансформації з метою досягнення конкурентоспроможних позицій, які формуються в цифровому фінансовому просторі нової світової економіки. Цифрова економіка визначає напрямки стратегічного розвитку банків на довгострокову перспективу, що викликає необхідність дослідження процесів, що впливають на прискорення процесів цифрової трансформації і визначають можливість ефективної реалізації стратегічних завдань.

Стратегічна спрямованість на цифрову трансформацію банків України та активізація використання ними цифрових технологій на фінансовому ринку визначається положеннями стратегії Національного банку України відносно розвитку фінтеху в Україні до 2025 року [74].

Впровадження цифрових технологій вимагає розробки і впровадження цифрових стратегій в банках, призводить до кардинальних змін бізнес-стратегій банків, потребує аналітичного і науково-методичного обґрунтуванні необхідності здійснення таких змін. Це підтверджує актуальність дослідження особливостей стратегічного управління процесами цифрової трансформації банків.

Цифрова трансформація банківської системи, на нашу думку, нова стратегічна концепція розвитку, яка будується на синергії цифровізації традиційних і ринкової активності високотехнологічних FinTech-компаній, як нових фінансових посередників, між якими встановлюється взаємопроникнення на рівні традиційних і цифрових фінансових інструментів і інноваційних бізнес-моделей, що створює додаткові економічні та соціальні ефекти. Не будемо зупинятись на розгляді розвитку FinTech-ринку і зростанні ролі FinTech-компаній у фінансовому посередництві [5], відмітимо лише, що останнім часом вони сприймаються банками як акселератори цифрової трансформації.

У розбудові сталої фінтех-екосистеми на національному рівні важливу роль відіграють регулятори, на яких покладається відповідальність за створення адекватної нормативної бази щодо регламентації діяльності фінтеху та водночас стимулювання їхнього розвитку. У міжнародній практиці серед регуляторів фінансових ринків сформувалася тенденція щодо пріоритетного розвитку нормативної бази для фінтех бізнесу. Це зумовлено тим, що саме ця сфера розвивається найбільш стрімко, залишаючись при цьому найменш регульованою.

Разом з тим, в умовах все більшого поширення дистанційних технологій та зростання попиту на фінтех-послуги необхідність в регулюванні фінтех-екосистем постійно зростає. Адже для забезпечення роботи сталої екосистеми необхідно, щоб всі її учасники працювали за однаковими правилами та принципами. Отже, ключову роль у побудові сталої фінансової екосистеми у державі відіграє центральний банк як

регулятор, що повинен забезпечити необхідні умови для функціонування усіх суб'єктів фінансового ринку. Першими країнами, де було запроваджено таке «підтримуюче» регулювання, стали Великобританія та Сінгапур. У 2020 році орган монетарного регулювання у Сінгапурі видав перші дві ліцензії на ведення цифрового банкінгу консорціуму «Grab-Singtel» та технологічному гіганту «SEA» [97].

Тренди, які сформувалися у глобальному фінансовому просторі, активно проявляються й в Україні. Національний банк України працює за трьома стратегічними напрямками: побудова сталої фінтех-екосистеми; розвиток кешлес-економіки; забезпечення високого рівня фінансової інклюзії – цифрової та фінансової грамотності населення. Відповідно до прийнятих НБУ Стратегій розвитку фінансового сектору та фінтех в Україні [98], вітчизняна фінансова екосистема включає такі групи учасників:

- експертиза – учасники ринку та державні інституції, які своїми сервісами та рішеннями створюють підґрунтя для професійного розвитку учасників екосистеми;

- регулювання та контроль – державні інституції, які створюють правила взаємодії учасників екосистеми та здійснюють контроль за дотриманням цих правил;

- провайдери фінансових послуг – компанії, державні інституції, які безпосередньо надають фінансові продукти та сервіси кінцевим споживачам;

- інфраструктура та технології – компанії та державні інституції, які надають продукти, сервіси та рішення для провайдерів фінансових послуг та інших учасників фінансового сектору, підсилюючи їхню ціннісну пропозицію для споживачів фінансових послуг.

Для побудови сталої фінансової екосистеми в Україні слід активізувати розвиток фінтех-компаній як важливої складової, що забезпечує динамічні потреби споживачів у сучасних умовах. Досить значимою також є

участь бізнесу в розбудові фінтех-екосистем. Підґрунтям розвитку фінтеху є інвестиції у інновації, а особливо венчурне інвестування як один із стимулів для створення нових компаній та технологій.

Отже, Україна вже має певні досягнення на шляху до створення сталої фінансової екосистеми. Вагому роль у цьому відіграє НБУ, який дотримується світових регуляторних тенденцій. Разом з тим, в умовах глобальної цифрової трансформації перед вітчизняною банківською системою постають нові виклики, які вимагають подальшої роботи як з боку регулятора, так і з боку провайдерів фінансових послуг, у тому числі й банків, щодо переорієнтації своїх бізнес-моделей відповідно до потреб цифрового суспільства. Викладене дозволяє сформулювати основні принципи побудови сталих фінансових екосистем: клієнтоорієнтованість; цифрова трансформація бізнес-моделей учасників фінансового ринку; розвиток стратегічного партнерства фінансових установ, а особливо банків з фінтех-компаніями; впровадження «підтримуючого регулювання», спрямованого на сталий розвиток та конкурентоздатність фінансових екосистем.

Таким чином, в сучасних умовах розвитку банківського бізнесу не стоїть питання, використовувати фінансові технології в діяльності комерційного банку чи ні, оскільки необхідність їх впровадження є очевидною. При цьому від швидкості і своєчасності впровадження фінансових технологій буде залежати конкурентоспроможність банку, а отже і його можливості отримання прибутку за рахунок залучення й утримання клієнтської бази. Беручи до уваги досвід цифрової трансформації у фінансовій галузі, комерційний банк може формувати передумови для підвищення власної конкурентоспроможності як в цілому, так і в деяких галузях, що матиме позитивну динаміку на конкурентному розвитку банківського сектору.

Висновок до розділу 4

В четвертому розділі було досліджено розвиток фінтеху в Євроінтеграційних процесах.

Визначено, що саме присутність FinTech технологій в банківських операціях спричинили кардинальну зміну не лише банківської сфери Німеччини, але й спростили такі операції як оплата рахунків, перекази коштів, створення та відкриття нових рахунків. Дані технології є не тільки драйвером розвитку фінансового сектору Німеччини, але й полегшують життя простих жителів, адже ми можемо, сидячи вдома на дивані, замовляти речі, оплачувати рахунки чи поповнювати свій мобільний, при цьому економити як свій власний час так і час працівників банківських установ.

Отож німецький досвід по впровадженню та використанні фінтеху буде надзвичайно корисним для України та допоможе країні по швидше інтегруватися у фінансову систему ЄС

Обґрунтовано, що для побудови сталої фінансової екосистеми в Україні слід активізувати розвиток фінтех-компаній як важливої складової, що забезпечує динамічні потреби споживачів у сучасних умовах. Досить значимою також є участь бізнесу в розбудові фінтех-екосистем. Підґрунтям розвитку фінтеху є інвестиції у інновації, а особливо венчурне інвестування як один із стимулів для створення нових компаній та технологій.

ВИСНОВКИ

В магістерській роботі нами були дослідження перспективні напрямки розвитку фінтеху в Україні в умовах інтеграції, та в процесі її написання були виконані всі поставлені завдання. Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

Визначено, що стратегічне значення ринку банківських послуг у сфері економіки країни не викликає сумнівів. Однак саме роздрібний банківський бізнес з раціональною фінансовою поведінкою покликаний забезпечити високу фінансову ефективність та соціально-економічну стабільність, що в результаті сприятиме на весь господарський механізм територій, конкурентоспроможність та стійкість економіки як країни, так і окремо взятого регіону. У вузькому значенні ринок роздрібних банківських послуг є сегментом фінансового ринку, у широкому – це інтеграція різних секторів фінансового (банківського, страхового, інвестиційного, пенсійного) та нефінансового ринку (консалтингового, оцінного, маркетингових досліджень).

Обґрунтовано, що вітчизняний досвід державно-правового впливу на банківську систему ґрунтується на закріпленні повноважень у цій сфері в рамках діяльності Національного банку України. Дана модель адміністративно-правового регулювання банківської системи загалом не є ефективною та «прозорою» порівняно із закордонною моделлю, а її реалізація ускладнюється недосконалою нормативно-правовою базою, положення якої найчастіше суперечливі.

Зазначено, що аналіз зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання банківської системи показав, що у більшості країн цей механізм спрямовано розподіл повноважень між різними державними органами. Інакше кажучи, регулювання банківської системи здійснюється кількома відомствами у межах їх повноважень. Метою такого підходу є забезпечення безпеки банківської системи від тиску центрального банку країни.

Досліджено, що класифікація банківських послуг завжди може бути доповнена та поглиблена. Досліджена класифікація банківських послуг дозволить упорядковувати банківські послуги для підвищення їхньої конкурентоспроможності.

Визначено, що фінансові технології – це сегмент ринку послуг, що динамічно розвивається, на перетині секторів фінансів та ІТ, в якому технологічні стартапи і нові учасники ринку застосовують інноваційні підходи до продуктів і послуг, які наразі надаються традиційним сектором фінансових послуг.

Досліджено, що взаємодія різних фінансових технологій призводить до формування нових фінансових продуктів та здійснення процесу цифрової трансформації організацій фінансової сфери. Для розвитку та успішного використання технологічних рішень у сфері фінансів необхідно системно підходити до вивчення даної проблеми, розвивати не тільки практичну складову цього сучасного явища, але й осмислювати його сутність, ризики та вплив на діяльність суб'єктів економіки у рамках фінансової науки.

Зазначено, що зміна архітектури фінансового сектора в першу чергу пов'язана з передовими фінансовими технологіями, завдяки яким банки та фінансові установи створюють свої екосистеми. Перехід від традиційної системи надання фінансових послуг до цифрової надає великі можливості як великим фінансовим компаніям, так і стартапам FinTech для роботи з банками або фінансовими організаціями. Фінансові технології матимуть фундаментальне значення для вдосконалення основних банківських процесів і перетворення банківської галузі. Це дозволить підвищити продуктивність FinTech для розвитку ринку банківських послуг в Україні.

Проаналізовано, що у 2020 році інвестиції в кібербезпеку зросли в чотири рази – з 500 млн дол. у 2019 році до більш ніж 2 млрд дол. у 2020 році, коли компанії у всьому світі реагували на зростаючі виклики кібербезпеки, пов'язані з віддаленою зайнятістю та все більшим використанням Інтернет ресурсів.

Виявлено, що фінтех-галузь у 2020 р. зазнала зниження інвестиційної активності, оскільки в кризовий час більшість коштів спрямовувалися в більш надійні галузі. Незважаючи на це, рівень світової інвестиційної активності у фінтех-галузі з 2018 по 2020 р. перевищував 100 мільярдів доларів. У розрізі підгалузей найактивніше залучали інвестиції проекти з напрямів, зосереджених на платіжних системах та транзакціях, страхуванні, окремо спостерігалось збільшення ролі напрямів кібербезпеки, регуляторних технологій та зменшення частки технології блокчейну проти минулих років.

Обґрунтовано, що для побудови сталої фінансової екосистеми в Україні слід активізувати розвиток фінтех-компаній як важливої складової, що забезпечує динамічні потреби споживачів у сучасних умовах. Досить значимою також є участь бізнесу в розбудові фінтех-екосистем. Підґрунтям розвитку фінтеху є інвестиції у інновації, а особливо венчурне інвестування як один із стимулів для створення нових компаній та технологій.

СПИСОК ВИКОРСИТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Болдова А.А. Ринок фінансових послуг України: глобалізаційний аспект / А.А. Болдова, В.Ю. Мойко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. — 2012 — № 1. — С. 72—78.
2. Дзюблюк О.В. До питання про суть комерційного банку і специфіку банківського продукту / О.В. Дзюблюк // Вісник Національного банку України. — 2009. — № 6. — С. 82—90.
3. Захарченко О.М. Дистанційне банківське обслуговування на основі системи "клієнт-банк": переваги та недоліки / О.М. Захарченко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. — Суми, 2013. — Т. 30. — С. 121—127.
4. Мазур О.А. Організаційно-методичні рекомендації щодо формування та визначення собівартості банківського продукту / О.А. Мазур, А.М. Богун // Аудитор України. — 2005. — № 16 (78). — С. 16—19.
5. Сороківська З.К. Банківський роздрібний бізнес: навч. посіб. / З.К. Сороківська. — Тернопіль, Астон, 2013. — 245 с
6. Гражевська Н. І. Еволюція регуляторних механізмів розвитку ринку банківських послуг в трансформаційній економіці / Н. І. Гражевська, В. І. Трохименко // Вісник ДНУ. Серія Економіка. — 2010. — Вип. 4 (1). — Т. 18. — С. 43-51.
7. Дзюба О. В. Податкове регулювання банківської діяльності в Україні та визначення його пріоритетних функцій / О.В. Дзюба // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. Сковороди (Фінанси, грошовий обіг, кредит). — 2011. — №17/1. — С. 78-81.
8. Барановський О. Сьогодення світового ринку банківських послуг / Олександр Барановський // Вісник Національного банку України. — 2012. — № 4. — С. 18-23.

9. Банківська система України: монографія / [В. В. Коваленко, О. Г. Коренєва, К. Ф. Черкашина, О. В. Крухмаль]. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ». – 2010. – 187 с.
10. Банківські операції : [підручник] / Мороз А.М., Савлук М.І., Пуховкіна М.Ф. та ін. ; за заг. ред. А.М. Мороза ; вид. 4-е, без змін. – К. : КНЕУ, 2009. – 608 с.
11. Дзюблюк, О. Ринок банківських послуг: теоретичні аспекти організації і стратегії розвитку в Україні [Текст] / О. Дзюблюк // Фінанси України. – 2005. – № 6. – С. 41-49
12. Кифяк Р. Альтернативні канали продажу банківських продуктів як пріоритетний напрям розвитку банківського бізнесу/ Р. Кифяк // Вісник НБУ. – 2011. – № 10. – С. 106-113.
13. Закон Про банки і банківську діяльність: Закон від 07.12.2000 №2121-III (2001). Відомості Верховної Ради України. №5. ст. 30.
14. Закон Про Національний банк України: Закон від 20.06.1999 № 679-XIV (1999). Відомості Верховної Ради України. №29. ст. 238.
15. Конституція України : Закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР (1996). Відомості Верховної Ради України. №30. ст. 141.
16. Іскізаров О.М. (2017). Адміністративно-правове регулювання банківської діяльності в Україні : автореф. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 235 с.
17. Закон Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон від 23.02.2012 №4452-VI (2012). Відомості Верховної Ради України. №50. ст. 564
18. Сенищ П.М. (2014). Правові інструменти регулювання розвитку банківської діяльності в Україні. Бізнес Інформ. № 3, стор. 325-329.
19. Official website of the Bank of England URL: <https://www.bankofengland.co.uk/about/history> (дата звернення 06.11.2022)
20. Павлюк О.О. (2015). Досвід зарубіжних країн із застосування банківського нагляду та регулювання. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тенденції, досвід. Вип.22. Частина 3, С. 216-222.

21. Бус О.Б. (2009). Особливості організації банківського нагляду, контролю та регулювання в зарубіжних країнах. Науковий вісник УНФУ. Вип.19.2, стор. 163-172.
22. The Encyclopedia Americana – International Edition (1997), p. 182.
23. Official website of the U.S. Federal Reserve System URL: <https://www.federalreserve.gov/> (дата звернення 06.11.2022)
24. Саркісянц А.Г. (2006). Становлення нової світової банківської індустрії. ревізор. №6.
25. Офіційний сайт Федерального банку Німеччини URL: <http://www.bundesbank.de> (дата звернення 06.11.2022)
26. Старинський М.В. (2006). Порівняльне банківське право: навчальний посібник. Суми, с. 137.
27. Стукало Н.В., Литвин М.В., Деркач М.І. (2014). Глобальні фінанси : навчальний посібник. Дніпропетровськ, 1092 с.
28. Оксін В.Ю. (2014). Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання банківської системи. Митна справа. №5, частина 2, книга 1, стор. 9-13.
29. Снігурська Л. П. С53 Банківські операції і послуги: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: МАУП, 2006. — 456 с.: іл. — Бібліогр.: с. 445–451.
30. Брегеда О. Послуги як продукт банківської діяльності // Банківська справа. — 2003. — № 6(54). — С. 73–78.
31. Коваленко Н., Човнюк Ю. Тенденції розвитку лізингу: світовий досвід і реалії в Україні // Банківська справа. — 2000. — № 6. — С. 29–32; 2001. — № 1. — С. 47–51
32. Петрук О. М. Банківська справа: Навч. посіб. / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. — К.: Кондор, 2004. — 462 с
33. Шевченко Р. І. Банківські операції: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К.: Вид-во КНЕУ, 2003. — 276 с.

34. Савін К. Платіжні картки як сучасний інструмент банківського маркетингу: міжнародний досвід та перспективи для України // Банківська справа. — 2000. — № 1. — С. 40–46.
35. Банківська система: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Сташишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. - 580 с.
36. Банківські операції [текст]: навч.посіб./ Н.І.Демчук, О.В. Довгаль, Ю.П.Владика. Дніпро: Пороги, 2017. 407с.
37. Банківські операції : навч. посіб. – Рівне : НУВГП, 2021. – 226 с. ISBN 978-966-327-501-7
38. BCBS, B. C. o. B. S. (2017). Sound Practices: Implications of fintech developments for banks and bank supervisors. Retrieved from Basel-Switzerland: URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d415.htm> (дата звернення: 10.11.2022).
39. Acar, O., & Çitak, Y. E. 2019. Fintech Integration Process Suggestion for Banks. Procedia Computer Science, 15892019), 971-978. Accenture Study, 2016 April
40. Global Fintech Investment Growth Continues in 2016 Driven by Europe and Asia. Newsroom.
41. Transaction Value (2021), URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/worldwide> (дата звернення: 10.11.2022).
42. Gupta, P. T., & Mandy, T., 2018. Fintech: The new DNA of financial services. Journal of Services Marketing, 20(2), 125-135.
43. Accenture Study, 2016 April 13. Global Fintech Investment Growth Continues in 2016 Driven by Europe and Asia. Newsroom.
44. Akpan, I.J., Soopramanien, D. and Kwak, D.H., 2020. Cutting-edge technologies for small business and innovation in the era of COVID-19 global health pandemic. Journal of Small Business & Entrepreneurship, 1-11.

45. Mazana, R., Rupere, T. & Kabanda, G., 2016. An assessment of the impact of self-service technology (SST) on firm performance: Case study of a bank in Zimbabwe (2009-13). *Journal of Payments Strategy & Systems*, 10(1), 96-112.
46. Nguyen, Q. K., 2016. Blockchain-a financial technology for future sustainable development [Paper presentation]. 3rd International Conference on Green Technology and Sustainable Development (GTSD), 2016.
47. Gai, K., Qiu, M., & Sun, X., 2018. A survey on Fintech. *Journal of Network and Computer Applications*, 103(2018), 262-273.
48. Noor, U., Anwar, Z., Amjad, T., & Choo, K. K. R., 2019. A machine learning-based FinTech cyber threat attribution framework using high-level indicators of compromise. *Future Generation Computer Systems*, 96(2019), 227-242.
49. Data Protection Report, 2020. Digital Solutions to Fight COVID-19. Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/prems-120820-gbr-2051-digital-solutions-to-fight-covid-19-text-a4-web-/16809fe49c> (дата звернення: 10.11.2022).
50. Dentons, 2020. 2019 China Data Protection & Cybersecurity Annual Report. Dentons. URL: <file:///C:/Users/U0033542/Downloads/2019%20China%20Data%20Protection%20Cybersecurity%20Annual%20Report.pdf> (дата звернення: 10.11.2022).
51. Giovanis, A., Athanasopoulou, P., Assimakopoulos, C., & Sarmaniotis, C., 2019. Adoption of mobile banking services. *International Journal of Bank Marketing*, 37(5), 1165-1189.
52. Дзюблюк О. В. Інноваційні вектори розвитку банківської системи. *Світ фінансів*. 2019. Вип. 3 (60). С. 8–25.
53. Financial Services Technology 2020 and Beyond: Embracing disruption URL: <https://www.pwc.com/gx/en/financial-services/assets/pdf/technology2020-and-beyond.pdf> (дата звернення: 10.11.2022).
54. Луців Б. Л. Fintex в системі фінансової інклюзивності. *Світ фінансів*. 2019. Випуск 4 (57). С. 121–136

55. Global Competitiveness Report 2019. World Economic Forum. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2019/> (дата звернення: 12.11.2022).

56. Global Fintech Index 2020. Findexable. URL: https://findexable.com/wp-content/uploads/2019/12/Findexable_Global-Fintech-Rankings-2020exSFA.pdf (дата звернення: 12.11.2022).

57. Global Innovation Index 2019. Cornell, INSEAD WIPO. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator/> (дата звернення: 12.11.2022).

58. Sadigov S., Vasilyeva T., & Rubanov P. FinTech in Economic Growth: Cross-Country Analysis. In Ismayilov, A., Aliyev, K., & Benazic, M. (Eds.), *Economic and Social Development: Book of Proceedings*. 2020. 1/4 (pp. 729–739).

59. Frost J. The Economic Forces Driving FinTech Adoption across Countries. Chapter in *The Technological Revolution in Banking*. University of Toronto Press, De Nederlandsche Bank Working.. 2021. Paper 663, pp. 70–77.

60. Distribution of the information technology (IT) industry worldwide from 2019 to 2021, by region (2019) URL: <https://www.statista.com/statistics/507365/worldwide-information-technology-industry-by-region/> (дата звернення: 12.11.2022).

61. CompTIA *Cyberstates* report (2020) URL: <https://www.cyberstates.org/> (дата звернення: 13.11.2022).

62. Global Data Market Size Report 2022 URL: <https://www.globenewswire.com/en/news-release/2022/08/26/2505141/28124/en/Global-Data-Lake-Market-Analysis-Report-Report-2022-Market-Revenue-for-2021-Estimates-for-2022-and-2023-and-CAGR-Projections-through-2027.html> (дата звернення: 13.11.2022).

63. IDC report 2020 (2020) URL: <https://www.idc.com/> (дата звернення: 13.11.2022).

64. Mamonov, S., Malaga, R.: Success factors in Title III equity crowdfunding in the United States. *Electron. Commer. Res. Appl.* **27**, 65–73 (2018)
65. Chiu, H.: Fintech and disruptive business models in financial products, intermediation and markets- policy implications for financial regulators. *J. Technol. Law Policy* 21(1), 55–112 (2016)
66. Christensen, C.M.: *The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail*. Harvard Business School Press, Boston (1997)
67. Mamonov, S., Malaga, R.: Success factors in Title II equity crowdfunding in the United States. *Venture Cap.* 21(2–3), 223–241 (2019)
68. *Intelligent Investor: Your Stock Trades Go Free but Your Cash Is in Chains*. Wall Street Journal (2019)
69. MarketWatch: Fintech Market: Industry Outlook, Size & Forecast 2018-2023. MarketWatch (2019). <https://www.marketwatch.com/press-release/fintech-market-industry-outlook-size-forecast-2018-2023-2019-07-15>(дата звернення: 13.11.2022).
70. Операції зі здійсненням та використанням платіжних карток, (2021) URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/operatsiyi-zdiysneni-iz-vikoristannyam-platijnih-kartok-traven-2022-roku> (дата звернення: 06.12.2022)
71. Структура безготівкових операцій за 2021 (2021) URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-9-misyatsiv-2021-roku> (дата звернення: 06.12.2022)
72. Динаміка платіжних терміналів (2021) URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijna-infrastruktura-2021-rik> (дата звернення: 06.12.2022)
73. Гаврилко Т. О., Антонова Р. FinTech: зарубіжний досвід та особливості розвитку в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Випуск 29. С. 17-22.

74. Національний банк України, липень 2020. «Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Сталий розвиток інновацій, кешлес та фінграмотність». URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku--kurs-na-staliy-rozvitokinnovatsiy-keshles-ta-finansovu-gramotnist> (дата звернення: 06.12.2022)

75. Жердецька Л. В., Городинський Д. І. Розвиток фінансових технологій: загрози та можливості для банків. Гроші, фінанси і кредит. 2017. Випуск 10. С. 583-588.

76. The ICT Development Index (IDI): conceptual framework and methodology, URL: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/mis2017/methodology.aspx> (дата звернення: 06.12.2022)

77. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 08.12.2022)

78. Pulse of Fintech H2 2019. Global Analysis of Investment in Fintech. KPMG. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/02/pulse-of-fintech-h2-2019.pdf> (дата звернення: 08.12.2022)

79. Каталог FinTech компаній України 2020 Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній. Електронне джерело: https://drive.google.com/file/d/1YxWMuhyGfxUIS8j7JOFRAcM_VU41sw04/view/ (дата звернення: 08.12.2022)

80. Тютюн І. (2020). Немає лиха без добра, або як коронавірус змінить FinTech. Економічна правда. Електронне джерело: <https://www.jakda.com.ua/columns/2020/06/11/661591/> (дата звернення: 08.12.2022)

81. The USAID Financial Sector Transformation Project (2019). Ukrainian FinTech and Banks Survey – 2019. Available at: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/12/FinTech-Survey-Report_ENG-12-12-2019.pdf (дата звернення: 08.12.2022)

82. Пігулка для економіки: як cashless впливає на фінансове здоров'я України. URL : <https://www.epravda.com.ua/projects/interkassa/2020/11/4/> (дата звернення: 13.12.2022)
83. ІПК ДПС від 31.01.2020 р. N 398/6/99-00-05-04-01-06/ІПК. URL : <https://news.dtkk.ua/debet-kredit/portal-news/60537> (дата звернення: 13.12.2022)
84. НБУ: Грошова маса в січні-травні зросла на 2,4%. URL : <https://finbalance.com.ua/news/nbu-hroshova-masa-v-sichni-travni-zrosla-na-24> (дата звернення: 13.12.2022)
85. Бесчастна Д. О., Стороженко О. О., Бесчастна Г. О. Кешлес-економіка в Україні: можливості та загрози. Ефективна економіка. 2018. № 1. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6082>. (дата звернення: 13.12.2022)
86. Офіційний веб-сайт АТ Кредобанк URL: <https://kredobank.com.ua/about/30-rokiv/kredotalk> (дата звернення: 14.12.2022)
87. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк» (2020) URL: <https://www.oschadbank.ua/> (дата звернення: 14.12.2022)
88. Річний звіт АТ Кредобанк за 2021-2020 роки (2021) URL: <https://kredobank.com.ua/public/upload/4d907923eb2f7ef12f03281039a78454.pdf> (дата звернення: 14.12.2022)
89. ГРУПА КРЕДОБАНК Примітки до консолідованої фінансової звітності – 31 грудня 2020 року URL: <https://kredobank.com.ua/public/upload/acd6b59ddec358837c9906b44fe11927.pdf> (дата звернення: 14.12.2022)
90. How is 2022 shaping up for European tech? (2022), URL: <https://sifted.eu/articles/european-tech-startups-q1-2022/> (дата звернення: 15.12.2022)
91. 52 Fintech Startups in Germany to Watch in 2020 (2020), URL: <https://www.seedtable.com/fintech-startups-germany> (дата звернення: 15.12.2022)

92. Total assets of the banking sector in Germany from 2002 to 2020(in trillion U.S. dollars (2020) URL: <https://www.statista.com/statistics/615117/financial-assets-banking-sector-germany-europe/#:~:text=As%20of%202020%2C%20the%20total,over%2012.14%20trillion%20U.S.%20dollars> (дата звернення: 15.12.2022)
93. Germany banking market 2020, URL: https://www.annualreports.com/HostedData/AnnualReports/PDF/TSX_NFI_2020.pdf (дата звернення: 15.12.2022)
94. Transaction Value (2021), URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/worldwide> (дата звернення: 15.12.2022)
95. Number of Investment Rounds EY Start-up-Barometer Deutschland, January 2021 (2021), URL: https://www.ey.com/de_de/news/2022-pressemitteilungen/01/ey-startup-barometer-2022 (дата звернення: 15.12.2022)
96. Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (2021), URL: https://www.bafin.de/DE/Startseite/startseite_node.html (дата звернення: 15.12.2022)
97. World Bank database. GDP per capita (current US\$). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> (дата звернення: 15.12.2022)
98. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2022)

Додаток А

Таблиця Б1 – Аналіз активів АТ «Ощадбанк» за 2017-2021 рр.

Назва статті	Роки					Відхилення	
	2017	2018	2019	2020	2021 (перші 9 місяців)	Абсолютне	Відносне
Грошові кошти та їх еквіваленти	5553897	5455665	6682463	23304846	25514696	19960799	459,40
Торгові цінні папери	0	0	0	0	0	0	-
Кошти в інших банках	607743	530553	11498793	100	100	-607643	0,02
Кредити та заборгованість клієнтів	50460892	39203425	51337576	63226077	73309860	22848968	145,28
Цінні папери в портфелі банку на продаж	9526535	7697151	10073668	1184036	4444042	-5082493	46,65
Цінні папери в портфелі банку до погашення	4384778	3188142	0	1654238	987568	-3397210	22,52
Інвестиції в асоційовані компанії	0	0	50590	0	0	0	-
Інвестиційна нерухомість	0	0	0	0	0	0	-
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	58599	81130	57881	256088	18589	-40010	31,72
Відстрочений податковий актив	15419	0	0	0	0	-15419	0,00
Гудвіл	0	0	0	0	0	0	-
Основні засоби та нематеріальні активи	2466078	2447593	2985175	2754398	2643870	177792	107,21
Інші фінансові активи	251697	191083	57528	1902990	634094	382397	251,93
Інші активи	254662	224391	136488	417585	384146	129484	150,85
Усього активів	73580300	59019133	83415788	94702378	107936965	34356665	146,69
Кошти банків	15847923	15859360	19224482	5823982	7429582	-8418341	46,88
Кошти клієнтів	32880288	24420575	38888401	35930411	7679203	-25201085	23,36
Боргові цінні папери, емітовані банком	204267	511231	204164	2358244	2281479	2077212	1116,91
Інші залучені кошти	5705125	0	6220802	0	0	-5705125	0,00

Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	0	12946	0	0	0	0	-
Відстрочені податкові зобов'язання	0	510723	13256	0	0	0	-
Резерви за зобов'язаннями	7875	1677	60148	65492	98980	91105	1256,89
Інші фінансові зобов'язання	352060	216752	188572	597275	634094	282034	180,11
Інші зобов'язання	83438	36099	17392	162786	127230	43792	152,48
Субординований борг	827416	823441	842180	1 276 240	841462	14046	101,70
Усього зобов'язань	55908392	42392804	65659397	46214430	19092030	-36816362	34,15
Статутний капітал	14748140	14211516	14748140	14748140	14748140	0	100,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	827471	1253194	1787141	1654379	11324539	10497068	1368,57
Резервні та інші фонди банку	1306537	1161619	0	1996087	1977359	670822	151,34
Чисті активи, що належать акціонерам (учасникам) банку	0	0	0	0	0	0	-
Частка меншості	0	0	0	0	0	0	-
Усього власного капіталу та частка меншості	17671908	16626329	17756391	17865432	15430654	-2241254	87,32
Усього пасивів	73580300	59019133	83415788	82478468	62572722	-11007578	85,04

Додаток Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ
ЗА РІК, ЩО ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2020 РОКУ
(у тисячах гривень)

	Примітки	За рік, що закінчився 31 грудня 2020 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2019 року
Рух грошових коштів від операційної діяльності			
Проценти отримані		16 572 911	17 587 063
Проценти сплачені		(11 138 783)	(14 086 472)
Комісійні доходи отримані		8 036 532	6 420 346
Комісійні витрати сплачені		(3 080 856)	(2 235 747)
Операції з іноземною валютою	8	116 749	199 217
Операції з похідними фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю з переоцінкою через прибуток або збиток	10	(767)	74
Інші операційні доходи отримані		122 831	311 677
Витрати на утримання персоналу сплачені		(5 934 241)	(5 425 618)
Операційні витрати сплачені		(3 622 027)	(2 897 735)
Рух грошових коштів від операційної діяльності до змін в операційних активах та зобов'язаннях		1 072 349	(127 195)
<i>Зміни в операційних активах та зобов'язаннях</i>			
<i>Зменшення/(збільшення) операційних активів:</i>			
Кошти в банках		47 178	56 818
Кредити, надані клієнтам		5 127 393	(3 174 319)
Інші активи		436 704	521 872
<i>Збільшення/(зменшення) операційних зобов'язань:</i>			
Кошти банків		5 754 279	9 053
Рахунки клієнтів		(33 284 228)	59 256 928
Інші зобов'язання		125 434	225 482
Чисте (вибуття)/надходження грошових коштів від операційної діяльності до сплати податку на прибуток		(20 720 891)	56 768 639
Податок на прибуток сплачений		(10 167)	(8 762)
Чисте (вибуття)/надходження грошових коштів від операційної діяльності		(20 731 058)	56 759 877
Рух грошових коштів від інвестиційної діяльності			
Придбання інвестицій		(736 558 292)	(613 324 980)
Надходження від реалізації та погашення інвестицій		732 456 000	610 180 886
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		(1 295 608)	(1 922 704)
Надходження від реалізації основних засобів		2 693	10 258
Чисте вибуття грошових коштів від інвестиційної діяльності		(5 395 207)	(5 056 540)
Рух грошових коштів від фінансової діяльності			
Виплата частки прибутку на основі фінансового результату року	27	(76 548)	(48 671)
Погашення інших запозичених коштів	24	(1 098 849)	(1 211 998)
Погашення кредитів, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	23	(9 309 597)	(12 126 070)
Погашення субординованого боргу	26	(1 368 599)	-
Погашення зобов'язань за договорами оренди	25	(171 251)	(159 038)
Чисте вибуття грошових коштів від фінансової діяльності		(12 024 844)	(13 545 777)

Примітки на сторінках 8-104 є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

18. КОШТИ БАНКІВ

Кошти банків представлені таким чином:

	30 вересня 2021 року	31 грудня 2020 року
Кредити, отримані від Національного банку України	7 248 589	5 499 287
Кореспондентські рахунки інших банків	180 243	324 695
Кредити, отримані від банків	<u>750</u>	<u>–</u>
Всього коштів банків	<u>7 429 582</u>	<u>5 823 982</u>

Кредити, отримані від Національного банку України, було отримано в рамках генерального кредитного договору, який забезпечено державними цінними паперами (Примітка 16).

19. РАХУНКИ КЛІЄНТІВ

Рахунки клієнтів включають:

	30 вересня 2021 року	31 грудня 2020 року
Строкові депозити	86 586 987	101 766 613
Рахунки до запитання	<u>102 320 470</u>	<u>84 401 192</u>
Всього рахунків клієнтів	<u>188 907 457</u>	<u>186 167 805</u>

Станом на 30 вересня 2021 року загальний залишок по рахунках десяти найбільших клієнтів складав 28 409 683 тисячі гривень, що становить 15% (31 грудня 2020 року: 15 997 748 тисяч гривень, що становить 9%). Станом на 30 вересня 2021 року загальний залишок по рахунках одного найбільшого клієнта становив 7% від загальної суми рахунків клієнтів (31 грудня 2020 року: 4%).

У наведеній нижче таблиці представлена структура рахунків клієнтів за секторами економіки:

	30 вересня 2021 року	31 грудня 2020 року
Аналіз за секторами економіки:		
Фізичні особи	120 048 209	125 359 459
Нафтогазова та хімічна промисловість	2 236 898	6 765 739
Енергетика	13 912 700	9 258 827
Сільське господарство	8 735 667	7 625 900
Транспорт	15 963 140	4 873 077
Органи державного управління та місцевого самоврядування	5 577 797	1 363 447
Торівля	4 604 956	7 221 800
Послуги	3 936 965	4 107 834
Фінансові послуги	2 422 688	3 865 089
Будівництво та нерухомість	2 395 569	3 444 363
Машинобудування	1 113 962	1 579 524
Виробництво промислових та товарів народного споживання	861 157	1 273 724
Медіа та зв'язок	699 105	3 070 056
Виробництво і переробка харчових продуктів та напоїв	471 626	849 502
Гірничодобувна та металургійна промисловість	428 501	560 623
Видавнича діяльність	87 883	109 445
Інші	<u>5 410 634</u>	<u>4 839 396</u>
Всього рахунків клієнтів	<u>188 907 457</u>	<u>186 167 805</u>

Станом на 30 вересня 2021 року до складу рахунків клієнтів входять депозити у сумі 1 029 402 тисячі гривень (31 грудня 2020 року: 54 190 тисяч гривень), що утримуються в якості забезпечення зобов'язань за виданими гарантіями та іншими зобов'язаннями (Примітка 25).

У 2021 року Банк припинив визнання зобов'язань за рахунками клієнтів Кримського республіканського управління, діяльність якого було припинено у 2014 році внаслідок анексії

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

**ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ
ЗА РІК, ЩО ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2020 РОКУ
(у тисячах гривень)**

	Примітки	За рік, що закінчився 31 грудня 2020 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2019 року
Рух грошових коштів від операційної діяльності			
Проценти отримані		16 572 911	17 587 063
Проценти сплачені		(11 138 783)	(14 086 472)
Комісійні доходи отримані		8 036 532	6 420 346
Комісійні витрати сплачені		(3 080 856)	(2 235 747)
Операції з іноземною валютою	8	116 749	199 217
Операції з похідними фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю з переоцінкою через прибуток або збиток	10	(767)	74
Інші операційні доходи отримані		122 831	311 677
Витрати на утримання персоналу сплачені		(5 934 241)	(5 425 618)
Операційні витрати сплачені		(3 622 027)	(2 897 735)
Рух грошових коштів від операційної діяльності до змін в операційних активах та зобов'язаннях		1 072 349	(127 195)
<i>Зміни в операційних активах та зобов'язаннях</i>			
<i>Зменшення/(збільшення) операційних активів:</i>			
Кошти в банках		47 178	56 818
Кредити, надані клієнтам		5 127 393	(3 174 319)
Інші активи		436 704	521 872
<i>Збільшення/(зменшення) операційних зобов'язань:</i>			
Кошти банків		5 754 279	9 053
Рахунки клієнтів		(33 284 228)	59 256 928
Інші зобов'язання		125 434	225 482
Чисте (вибуття)/надходження грошових коштів від операційної діяльності до сплати податку на прибуток		(20 720 891)	56 768 639
Податок на прибуток сплачений		(10 167)	(8 762)
Чисте (вибуття)/надходження грошових коштів від операційної діяльності		(20 731 058)	56 759 877
Рух грошових коштів від інвестиційної діяльності			
Придбання інвестицій		(736 558 292)	(613 324 980)
Надходження від реалізації та погашення інвестицій		732 456 000	610 180 886
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		(1 295 608)	(1 922 704)
Надходження від реалізації основних засобів		2 693	10 258
Чисте вибуття грошових коштів від інвестиційної діяльності		(5 395 207)	(5 056 540)
Рух грошових коштів від фінансової діяльності			
Виплата частки прибутку на основі фінансового результату року	27	(76 548)	(48 671)
Погашення інших запозичених коштів	24	(1 098 849)	(1 211 998)
Погашення кредитів, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	23	(9 309 597)	(12 126 070)
Погашення субординованого боргу	26	(1 368 599)	—
Погашення зобов'язань за договорами оренди	25	(171 251)	(159 038)
Чисте вибуття грошових коштів від фінансової діяльності		(12 024 844)	(13 545 777)

Примітки на сторінках 8-104 є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.